

**การประชุมเชิงปฏิบัติการ“เสริมพลังสถานศึกษา
เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา”
วันที่ ๒ -๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖
ณ โรงแรมบัดดี้ โอเรียลทอล ริเวอร์ไซด์ ปากเกร็ด จ.นนทบุรี**

ผู้เข้าร่วม

๑. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม
๒. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนจิระศาสตร์
๓. รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย
๔. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม
๕. รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนแม่สรวยวิทยาคม
๖. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนเสริมงามวิทยาคม
๗. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนเขลางค์นคร
๘. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนทองแสนขันวิทยา
๙. รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนบ้านป่าวิทยา
๑๐. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนโนนสังวิทยาคาร
๑๑. ผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนกันทรลักษณ์วิทยาคม
๑๒. รองผู้อำนวยการ และครู โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม
๑๓. อ.ฤทธิไกร ไชยงาม จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิทยากร อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖

คุณสุจินดา งามวุฒิพร กล่าวต้อนรับ และแนะนำวิทยากร :

อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านประชาสัมพันธ์ Bangkok Forum ปัจจุบันท่านเป็นประธานสถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสัมพันธ์ กรรมการคณะปฏิรูปประเทศไทย มีผลงานทางด้านการเขียน เช่น ทฤษฎีไร้ระเบียบ เมืองไทยยุคโลกาภิวัตน์ บันเทิงอนาคตสังคมไทย system thinking เมล็ดพันธุ์ชีวิตบูรณาการ จากนี้ท่านยังเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของเครือข่ายภาคประชาสังคมอีกมากมาย ใครที่สนใจสามารถค้นหาได้จาก Google

วิทยากรสันทนาคือ อาจารย์ฤทธิไกร ไชยงาม หรืออาจารย์ต้อย จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็น Node หนึ่งของมูลนิธิฯ ที่ไปช่วยทำเครือข่ายโรงเรียนภาคอีสานตอนบน แต่ตอนนี้โรงเรียนเครือข่ายภาคอีสานก็ได้หลอมรวมกันแล้ว วันนี้อาจารย์จะช่วยทำกระบวนการหล่อหลอมพวกเรา

ทำความเข้าใจจักกัน

กิจกรรมที่ ๑

อ.ฤทธิไกร เชิญให้ผู้เข้าร่วมทุกท่านยืน

รอบที่ ๑ ให้แต่ละคนเดินไปเรื่อยๆ เมื่อบอกให้หยุด ให้จับคู่กับคนที่ยืนใกล้ๆ กัน แล้วแนะนำตัวสั้นๆ

รอบที่ ๒ ให้แต่ละคนเดินต่อไปเรื่อยๆ และบอกให้หยุด ให้จับคู่กับคนที่ยืนใกล้ๆ กัน แล้วแนะนำตัวสั้นๆ

รอบที่ ๓ ให้แต่ละคนเดินต่อไปเรื่อยๆ และบอกให้หยุด ให้จับคู่กับคนที่ยืนใกล้ๆ กัน และถามว่าชอบอะไรมากที่สุด งานอดิเรก หรือสิ่งที่เราชอบทำ และให้อธิบายด้วยว่าจะไร

หลังจากนั้น ให้แต่ละคนเดินต่อไปเรื่อยๆ ตามสบาย แล้วให้สังเกตทำคนที่เดินอยู่ข้างหน้า และให้ก้าวเท้าเหมือนที่คนที่เดินอยู่ข้างหน้าไปเรื่อยๆ เหมือนกับเราเป็นผู้ตามที่ดี คนข้างหน้าเดินอย่างไร ทำอย่างไรก็ตามแล้วจะพบว่า คนทั้งหมดเดินเป็นวงกลม

อ.ฤทธิไกร สรุปว่า วิทยาการไม่ได้บอกให้เดินเป็นวงกลม แต่อะไรทำให้เดินเป็นวงกลม เพราะห้อง เพราะเวที เพราะจำนวนคนที่จำกัด ถ้าเราสังเกตดูจะพบว่า ๙๐% ของคนทั้งหมดในโลกไม่ทราบว่า ตนเองเดินโดยถูกอะไรกำกับพวกเรา ทุกคนเดินอยู่ในกระแส เหมือนกับที่กิจกรรมที่เราทำ ผมไม่ได้บอกให้เดินเป็นวงกลม แต่บอกให้เดินตามคนที่อยู่ข้างหน้า ซึ่งความจริงแล้วในสังคมไม่มีใครบอกว่าให้เดินตามคนข้างหน้า แต่ทุกคนตามกันหมดเลย ผมชอบออกกับทุกท่านในที่นี้ว่า ท่านเป็นผู้สวนกระแสในสังคมที่เขี้ยวกรากของทุนนิยมแบบนี้ เพราะฉะนั้นผมเองก็อยากฝากท่านกับลูกหลานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เราต้องทำให้เขาเห็นกระแส

หลังจากนั้น อ.ฤทธิไกร ไชยงามได้ให้ผู้เข้าร่วมเดินตามสบาย โดยให้ตั้งสมาธิจดจ่อที่การก้าวเท้าแต่ละข้างของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเดินตามใคร จะพบว่า ทุกคนมีอิสระในการเดิน หลังจากเดินได้ระยะเวลาหนึ่ง ให้ผู้เข้าร่วมจับมือต่อกันเป็นวงกลมวงเดียว ทั้งนี้ อ.ฤทธิไกร สรุปว่า กิจกรรมที่ผ่านมาเป็นบทเรียนให้ทราบว่า**ทุกคนตกอยู่ในกระแสโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นในการดำเนินชีวิตเราทุกคนต้องมีสติกับตัว**

กิจกรรมที่ ๒

อ.ฤทธิไกร ขอให้ผู้เข้าร่วมจับมือกันเป็นวงกลม แล้วหลับตา ทั้งนี้ วิทยาการจะให้บอกสัญญาณคนแรก เป็นผู้ส่งสัญญาณไปทางซ้ายมือ ให้ผู้เข้าร่วมตั้งสติรับสัญญาณทางมือขวาแล้วส่งสัญญาณต่อไปทางมือซ้าย เพื่อสัญญาณกลับมาที่คนแรก

รอบแรก สัญญาณหาย ต้องเริ่มใหม่

รอบที่ ๒ สัญญาณหาย ต้องเริ่มใหม่

รอบที่ ๓ อ.ฤทธิไกร บอกว่า สัญญาณที่ให้ออกการบีบมือ เมื่อเริ่มได้ระยะหนึ่งสัญญาณก็ยังคงหาย

รอบที่ ๔ เมื่อเริ่มได้ระยะหนึ่งสัญญาณก็ยังคงหาย

ทั้งนี้ อ.ฤทธิไกร ได้สรุปว่า เสียตายที่มีเวลาน้อยที่จะทดลองทำให้สำเร็จ ทั้งนี้ อาจารย์สามารถนำกิจกรรมนี้ไปเล่นกับนักเรียนได้เพื่อให้เขาได้เรียนรู้จากกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมมีเป้าหมายให้ผู้เข้าร่วมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งการที่จะทำเช่นนั้นได้ต้องสามารถสื่อสารสัญญาณได้ครบรอบ ถ้าเราหลับตา แล้วไม่นิ่ง การส่งสัญญาณจะไม่

สำเร็จ เพราะในตอนแรกไม่ได้บอกว่าสัญญาณคือการบีบมือ ครั้งที่หนึ่งบีบแรงมาก ครั้งที่สองเบา ครั้งที่สามบีบแรงกลางๆ ถ้าจิตใจไม่จดจ่อเราจะไม่รู้สึกรีดปกติ เพราะรู้สึกคล้ายคนข้างกระดูกมือ เราอาจเหมือนจะรู้สึกแต่ใจไม่อยู่ตรงนั้น เช่นเดียวกันกับการทำงานถ้าเป็นการสั่งการแบบ top down จาก ผอ. รองผอ. หัวหน้าฝ่าย ครู นักเรียน รุ่นน้อง ถ้าทำงานแบบ top down แบบนี้ แล้วส่งสารแบบนี้ งานไม่สำเร็จ เพราะ ณ วินาทีหนึ่งที่ใจของคนๆ หนึ่ง สมาธิของเขาไม่อยู่กับตัวงาน

สรุปว่ากิจกรรมนี้ ในองค์กรอะไรก็ตาม คนจะรวมกันเป็นหนึ่งได้ ต้องทราบเป้าหมายเดียวกัน หากไม่ทราบเป้าหมาย ไม่รู้ code การสื่อสารด้วยปากไม่สมบูรณ์ การสื่อสารด้วยภาษาไม่สมบูรณ์ การสื่อสารด้วยอวัจนภาษายังไม่สมบูรณ์ แต่ตอนที่อาจารย์นำกิจกรรมนี้ไปทำกับเด็กก้อยาเฉลยเร็ว ควรให้เด็กๆ ทำหลายๆ รอบ เขาจะเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่วันนี้ต้องเฉลยด้วยการบอกเล่าเพราะเวลาน้อย ท่านยังไม่ได้สัมผัสด้วยตนเองว่า การทำงานแล้วคนหนึ่งหายไป หรือเขาไม่ทำ เราจะทำอย่างไร

กิจกรรมที่ ๓

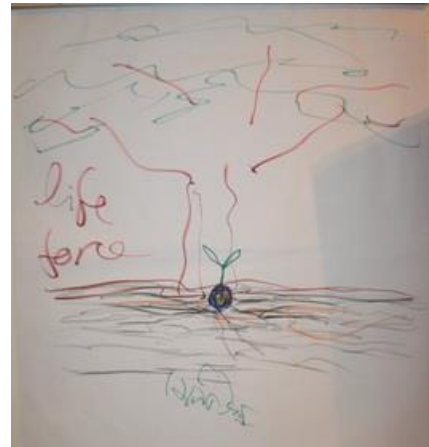
อ.ฤทธิไกร ผู้เข้าร่วมจับคู่ ยืนหันหน้าเข้าหากัน แยกปากกาให้คู่ละ ๑ แท่ง ให้แต่ละคู่รับส่งปากกา โดยเมื่ออีกฝ่ายส่งมา คนที่รับรับแล้วส่งคืนทันที และให้รับ-ส่งเร็วขึ้น พบว่า บางคู่ปากกาทดพื้น เมื่อส่งปากกาไปมาได้ระยะหนึ่ง อ.ฤทธิไกร ให้แต่ละคู่รับ-ส่งปากกา ๓ รอบ และรอบสุดท้ายให้ส่งอย่างช้าๆ และในท้ายที่สุดให้คนที่ทำหน้าที่ส่งยื่นปากกาให้เพื่อนช้าๆ

อ.ฤทธิไกร สรุปว่า ถ้าปากกาเหมือนสิ่งเร้า ทำให้เราโกรธ เป็นการยั่วจากเพื่อน เป็นสิ่งที่ไม่ได้ตั้งใจแล้ว ถ้ามันมาแรงแล้วเราสะท้อนกลับแรง มันก็จะเหมือนปากกาทดก ส่งผลต่อจิตใจ ส่งผลต่อมิตรภาพ เปรียบเหมือนสิ่งเร้าที่มาถึงใจเรา สิ่งที่เราได้ฟังได้ยิน เราตัดสินใจทันที พอมาถึงเรา เราตอบโต้กลับไปทันที มันจะเกิดข้อขัดแย้ง หรือความผิดพลาดที่ทำให้ไม่มีความสุข ลองเปรียบเทียบกับที่ตั้งใจโยน ตั้งใจรับ พอรับไม่โยนกลับทันที เรายื่นให้เปรียบเหมือนคนโกรธเรา ต่ำเรา แล้วเราห้อยแขวนไว้ ไม่ตัดสินใจเขา มีคนเดินมาต่ำเรา เราไม่ตัดสินใจเขา เราจับไว้ก่อน แล้วก็พิจารณาอย่างดีแล้วค่อยยื่นกลับให้เขา คุณสมบัติหนึ่งของคนที่จะขับเคลื่อนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคือการฟัง ท่านต้องรู้จักฟัง ฟังแล้วไม่รีบด่วนตัดสินใจ

กิจกรรมโยนปากกาเพื่อให้รู้ว่าห้อยแขวนเป็นอย่างไร อยากให้นำไปทำต่อกับเพื่อนครู กับนักเรียน เพื่อที่จะสอนให้เขาได้สัมผัสกับการที่จะให้อภัยโดยการห้อยแขวนคำตอบ ไม่ได้ตอบ แต่พิจารณาใคร่ครวญแล้วค่อยตัดสินใจ

พลังชีวิต

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เริ่มต้นอยากให้ท่านเห็นภาพนี้ก่อน นี่เป็นภาพของลีโอนาโด ดาร์วินซี อัจฉริยะคนหนึ่ง ที่มีความสามารถรอบด้าน เป็นจิตรกร ผลงานอันโดดเด่นของเขา คือ ภาพโมนาลิซ่า แล้วเขาก็ยังเป็นนักประดิษฐ์ นักออกแบบ สมัยที่เขาเกิดและเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. ๑๖๐๐ เศษๆ ซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นของยุค Renaissance (ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ) ซึ่งมนุษย์กำลังค้นหาความรู้ความเข้าใจต่างๆ เพื่อเอาตัวเองออกจากการครอบงำของความเชื่อทางศาสนา ซึ่งสมัยนั้นเข้มแข็งและมีอำนาจมาก จนนำมาสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การค้นคว้าศิลปวิทยาการ ความเจริญทางสมัยใหม่ และมาเป็นการพัฒนาทางด้านทุนนิยม

ลีโอนาโด ดาร์วินซี เป็นคนที่มีความสามารถรอบด้าน มีการออกแบบคิดทำสิ่งที่คล้ายกับเฮลิคอปเตอร์ ทำหลายเรื่องมาก ที่ผมเอาภาพของลีโอนาโด ดาร์วินซีมาให้ดู เพราะก่อนที่เขาจะเสียชีวิต เขานอนอยู่หลายวัน เขาได้ครุ่นคิดชีวิตในวัยเด็กของเขาว่า อะไรคือแรงบันดาลใจให้เขาเป็นคนอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเข้าใจ อยากรู้อยากทำอะไรต่างๆ ตลอด ไม่เคยหยุด ทำได้หลายๆ เรื่องมากมาย เขาคิดว่า พลังชีวิต พลังแห่งความสร้างสรรค์ของเขามาจากไหน เขาพบว่า เมล็ดพันธุ์แห่งชีวิตของเขามันเกิดขึ้นในวัยเด็ก

นี่เป็นภาพเมล็ดไทรขยายใหญ่ เมล็ดไทรจริงๆ เล็กนิดเดียวเท่านั้นก็อ้อย แต่มันมีพลังชีวิตอยู่ในตัวมากมาย อยู่ได้ไม่นาน เมื่อตกลงดินที่เหมาะสม มันจะหยั่งราก ออกใบขึ้นมา เมื่อได้ฝน ได้แร่ธาตุในดิน ได้แสงแดดก็เติบโตขึ้นมา ผ่านไป ๑๐-๒๐ ปีเป็นต้นไทรใหญ่ กิ่งก้านสาขามากมาย เมื่ออยู่ไปๆ ๑๐๐ ปี เมล็ดที่หล่นลงดินมีมาก มันก็อาจเกิดเป็นป่าไทรที่สวยงามได้ เหมือนเราเห็นป่าไทรงามที่โคราช นี่คือความมหัศจรรย์ของชีวิต

สรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายมีสิ่งที่เรียกว่า life force พลังชีวิต เพียงแต่เราเข้าใจมันไหม ค้นพบมันไหม ท่านทั้งหลายที่มาด้วยกันวันนี้ ท่านมี life force แต่เราตระหนักถึง เห็น และรดน้ำพรวนดินตนเองหรือไม่ เราอาจไม่เหมือนเมล็ดไทรที่หยั่งรากลงดิน มีแร่ธาตุในดินรดน้ำพรวนดินให้ มีแสงแดดทำให้มันโต ตัวมนุษย์ก็ต้องการการรดน้ำพรวนดินเหมือนกัน หนึ่ง เรารดน้ำพรวนดินตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นจุดแข็งจุดอ่อนตัวเอง ยกกระดับพัฒนาตนเอง ให้กำลังใจตนเอง ก็เป็นการรดน้ำพรวนดินตนเอง บางครั้งเราสิ้นหวัง หหมดกำลังใจ เราก็ไปอ่านบทกวีบ้าง ไปเดินเล่นบ้าง ไปหาพระบ้าง หรือบางคนอาจไปหาหมอดู ไปคุยกับเพื่อน เพื่อให้กำลังใจ หรืออาจเจอครูที่ดี เพื่อนที่ดี มันก็เหมือนเป็นส่วนหนึ่งที่มาช่วยรดน้ำพรวนดิน แต่ท้ายสุดภายในตัวเราต้องมี life force ที่ดีในตัวเอง

เสียก่อน คนอื่นเป็นแค่แสงแดด ถ้าไม่มี life force ภายในที่ดี เราเติบโตไม่ได้ แสงแดดก็ดี ฝนก็ดี ไม่สามารถทำให้ก้อนหินมันเติบโตได้

วันนี้เราจะมาค้นพบ life force ซึ่งกันและกัน โดยให้จับคู่ คณะอายุ เพศ ไม่ได้มาจากโรงเรียนเดียวกัน ใครไม่เคยรู้จักกันเลยจับคู่กัน

กระบวนการนี้เป็นการค้นพบ life force หรือพลังชีวิต สรรพสิ่งถ้าพลังชีวิตหมด เท่ากับชีวิตหมด การจบของชีวิตเหมือนกับว่า ไปอยู่โลกอื่น บางคนไม่ตาย แต่ถ้าพลังชีวิตหมด ก็อยู่อย่างซังกะตาย อยู่อย่างเหี่ยวแห้งไปวันๆ แต่ละวัน ระยะเวลาๆ เราจะพบคนไทยส่วนหนึ่งที่ลูกหลานไม่ดูแล เขาอยู่อย่างซังกะตาย นำสงสาร นำเศร้ามาก แม่ผมก่อนจะเสียชีวิต ผมเป็นลูกชายที่สนิทกับแม่มาก ผมรู้เลยว่า ถ้าชีวิตแม่เขาไม่มีอะไรทำอีกแล้ว หหมดความตื่นเต้น หหมดภารกิจ เขาไม่อยู่เขาไปแล้ว จบแล้วหมดภารกิจแม่ ความเป็นแม่ ความเป็นยาย หหมดภารกิจต่างๆ ในชีวิต นั่งไปวันๆ ตอนเช้ากินข้าว ตอนกลางวันกินข้าว ตอนเย็นกินข้าว พลังชีวิตเขาหมด เขาจากไปดีกว่า เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรามาคุยกันตรงนี้จะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตรงไหน มันมาเกี่ยวกับงานที่อาจารย์ทำตรงไหน ฟรูงนี้ มะรินนี้เราจะเฉลย แต่วันนี้เรามาเริ่มต้นค้นหาพลังชีวิตก่อน

๑. แนะนำตัว สั้น ๆ ให้รู้จักกัน **ชื่ออะไร อยู่โรงเรียนอะไร สอนอะไร** แนะนำตัวสั้นๆ ให้รู้จักกันก่อน

๒. คำถามที่ ๒ เป็นคำถามที่สำคัญมาก ให้แต่ละคนนั่งคิดก่อนจะเล่าคำถามที่ ๒ ครุ่นคิดทบทวนวัยเด็กของตนเองสัก ๒-๓ นาที เพราะลีโอนาโดเดาซากิได้ครุ่นคิดว่า การที่เขาเป็นเช่นนี้เริ่มขึ้นเมื่อไร เขาได้พยายามสืบสาวเรื่องราวของตนเอง คิดได้ว่า เริ่มที่ตอนอายุ ๖ ขวบ พ่อพาไปดูช่างทำงานในที่ต่างๆ เขาได้พบอะไรใหม่ๆ ตื่นตาตื่นใจ เขารู้สึกประทับใจมาก อยากมีชีวิตที่สร้างอะไรใหม่ๆ ตลอดเวลา การที่จะค้นพบพลังชีวิตตนเอง อาจารย์ก็ต้องคิดย้อนทบทวนวัยเด็กของตนเองว่า **ตอนวัยเด็กมีชีวิตเป็นอย่างไร บ้านอยู่ไหน ชุมชนเป็นอย่างไร บ้านเป็นอย่างไร แล้วตอนวัยเด็กประทับใจอะไร** อยากเป็นอะไร ชอบอะไร ชอบไปไหน ชอบปีนต้นไม้ และความรักในใจของอาจารย์มันให้ทิศทางชีวิตของอาจารย์บ้างไหม เพราะอะไร หรือต้องทั้งหมดเลย ความรักในการวาดรูป ความรักในการร้องเพลงต้องทิ้ง เพราะพ่อแม่บอกว่า “เป็นศิลปินไม่รู้ มาเป็นครูดีกว่า” ก็มาเป็นครู ทั้งความรักที่มีอยู่ อาจารย์ต้องจริงจังกับตนเองว่า **รักอะไร แล้วอาจารย์ได้อยู่ในทิศทางที่รักไหม หรือทิ้งมันไป ด้วยสาเหตุอะไร** หรือวันนี้ถ้ามาค้นพบพลังชีวิตตนเองใหม่ อยากทำมันใหม่ **สิ่งที่เราปรารถนาอยากเป็น ที่สำคัญที่สุดเริ่มต้นค้นพลังชีวิตก่อน** แล้วฟรูงนี้ มะรินนี้ผมจะเชื่อมโยงให้อาจารย์เห็นว่ามันเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร มันเกี่ยวข้องกับอนาคตของประเทศไทยอย่างไร หรือมันกระทบกับโลกอย่างไร แต่วันนี้แนะนำตัวเองก่อนสั้นๆ แล้วขอเวลานั่งเงียบๆ ๒-๓ นาที ทบทวนชีวิตวัยเด็ก แล้วจึงแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ส่วนคนที่ฟังเพื่อนแล้วบันทึกไว้ด้วยก็ได้

ผู้เข้าร่วมอบรมจับคู่แลกเปลี่ยน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผมอยากบอกอาจารย์ที่ผมยึดถือไว้ตลอด หัวใจของการเรียนรู้ที่ดี ผมจะฉายภาพอีกคนให้ดูคือ ชาร์ลส ดาร์วิน เป็นคนเรียนไม่เก่ง แต่ทฤษฎีของเขาสำคัญมากในทางชีววิทยา จุดประกายการค้นพบเรื่องชีววิทยาทั่วโลก ตอนเด็กๆ ชาร์ลสเรียนไม่เก่งแต่รักการใช้ชีวิตอยู่กลางแจ้ง ชอบปีนต้นไม้ ชอบตกปลา อะไรก็ตามที่อยู่กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่เขารัก ครั้นพอบังคับให้เข้ามหาวิทยาลัย เขาก็เรียนตามที่พ่อ

บังคับให้เรียน เหมือนเด็กไทยจำนวนมากที่เรียนตามที่พ่อแม่บังคับให้เรียนโดยที่ไม่ชอบ พอเรียนจบ กำลังจะทำงาน มีอาจารย์ที่สังเกตเห็นพฤติกรรมของเขา เขียนจดหมายถึงเขา บอกว่า มีเรือลำหนึ่งชื่อ ปีเกิล กำลังจะออกจากอังกฤษไปทั่วโลกได้ จึงอยากให้ชาร์ลส ดาร์วินเดินทางไปกับเรือลำนี้ ไปสัก ๖-๗ เดือน ไปเก็บตัวอย่างพืช สัตว์แปลกๆ ที่อังกฤษไม่มี ไปเก็บให้หน่อยสิ อยากได้ ตัวเขาเองลังเล พ่อของเขาก็บอกว่า จะเป็นการเสียเวลา มาเป็นอาจารย์เลยดีกว่า แต่เขาแอบขึ้นมาว่า การได้ไปเห็นโลกใหม่ที่ไม่เคยเห็น พบสัตว์แปลกๆ พันธุ์ไม่แปลกๆ น่าจะเป็นเรื่องตื่นเต้นน่าสนใจ เขาจึงตัดสินใจออกเดินทางไปพร้อมกับเรือปีเกิล และรวบรวมตัวอย่างพืชและสัตว์ต่างๆ ทั้งนก ทั้งแมลง พืชจากที่ต่างๆ ส่งมาที่อังกฤษ จากตัวอย่างที่เขาเก็บมา เขาได้นั่งวิเคราะห์ว่า สิ่งต่างๆ เป็นมาอย่างไร กลายเป็นทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส ดาร์วิน¹ สิ่งที่น่าสนใจคือว่า **บางครั้งความรู้ ไม่ได้สร้างมาจากทฤษฎีเก่าๆ จากที่คนเขาเชื่อ ความรู้สร้างมาจากความรักในสิ่งนั้น** ภาษาพระคือ มีฉันทะ รักในสิ่งนั้น สนใจในสิ่งนั้น ตั้งคำถามว่ามันเป็นมาอย่างไร ทำไมเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างไร จนกระทั่งสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ เป็นทฤษฎีของชาร์ลส ดาร์วิน ถึงจะมีการโต้แย้งกันในวันนี้ แต่เขาได้วางรากฐานบางอย่าง เขาค้นพบ สิ่งที่เขารัก เขาสนใจ เมื่อค้นพบแล้วบันทึกสิ่งที่พบ ตั้งข้อสังเกตแล้วค้นคว้าต่อ นี่คือหัวใจของนักวิจัย

สิ่งที่อาจารย์ทำ (ผอ. รองผอ. หรือเป็นครูแกนนำ) ที่จะขยายผลเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ทำมา สิ่งสำคัญคือ จดบันทึกสิ่งที่ได้ทำมา สังเกต แล้วตั้งคำถามกับสิ่งที่อาจารย์ทำมา สิ่งแรกที่ผมอยากชวนอาจารย์บันทึกหนึ่ง เรื่องที่อาจารย์ค้นพบ ผมไม่แน่ใจว่าอาจารย์ท่านใดได้ทบทวนชีวิตตนเองสม่ำเสมอ ทุกปี ทุก ๖ เดือน “ทำไมเป็นครูอยู่นะ” “ทำไมมาทำโครงการแปลกๆ อย่างนี้นะ” ถามตนเองว่า “ทำไมไม่โครงการนี้ มีประโยชน์อะไร” ฉะนั้นการค้นพบ ที่ผมชวนอาจารย์มาคุยความฝันใฝ่ แรงบันดาลใจของอาจารย์ตอนเด็กๆ ให้เล่าสู่กันฟัง เมื่อกี้เราเล่าแรงบันดาลใจ **สิ่งที่อยากให้จดบันทึก** คือ

๑. **เมื่อได้เล่าเรื่องวัยเด็กให้คนอื่นที่ไม่รู้จักกันฟัง รู้สึกอย่างไร** หัวใจอาจารย์เป็นอย่างไร ไม่ใช่ความคิดนะ ความรู้สึกเป็นอย่างไร หัวใจอาจารย์เป็นอย่างไร

๒. **แล้วเมื่อฟังเรื่องเล่าจากเพื่อน ไม่ว่าจะเพื่อนจะอายุน้อยกว่ามากกว่าก็แล้วแต่ จับความรู้สึกให้ได้ ตอนฟังเพื่อนเล่ารู้สึกอย่างไร**

จดบันทึกความรู้สึกระหว่างเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง เล่าของตัวเองได้ยินเสียงตัวเองใหม่เวลาเล่า เสียงตื่นเต้นใหม่ เสียงแข็งๆ ใหม่ นึกออกไหมครับอาจารย์ก็จะมีสติรู้ตัว รู้สึกภาวะอารมณ์ของตนเองตลอดเวลาระหว่างที่เล่าระหว่างที่ฟัง ช่วยจดบันทึกความรู้สึกของอาจารย์เมื่อกี้ บันทึกสั้นๆ ๒-๓ ประโยคก็พอกันดี นี่จะเป็นสิ่งที่เราจะเรียนรู้ต่อในวันที่ ๒-๓ ต่อไป

คำถามสุดท้าย **แล้วมันเกี่ยวกับพลังชีวิตตรงไหน** มันเป็น life force ตรงไหน ชีวิตตอนเด็กๆ เราเล่าและฟังคู่สนทนาเล่า แรงบันดาลใจตอนเด็กๆ **ค้นพบอะไรบ้างเรื่องพลังชีวิต** บันทึกไว้อีก นี่คือการจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้เหมือนเราเรียนรู้พลังชีวิตเรื่องเมล็ดไทย

¹ Charles Darwin ศึกษาทฤษฎีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต และพบว่า สิ่งมีชีวิตมีความหลากหลายตามธรรมชาติ และปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น ปริมาณอาหารและน้ำที่จำกัด ทำให้สิ่งมีชีวิตตัวที่เหมาะสมเท่านั้นที่มีชีวิตอยู่รอด (survival of the fittest) และถ่ายทอดลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้นไปสู่ลูกหลาน แนวคิดของดาร์วินดังกล่าว เรียกว่า ทฤษฎีการคัดเลือกโดยธรรมชาติ (theory of natural selection) (ที่มา: สถาบันนวัตกรรมและพัฒนาระบบการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล, www.il.mahidol.ac.th)

ผู้เข้าอบรมแต่ละคนบันทึกความรู้สึกของตนเอง

อ.ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์: ให้รวมจาก ๒ คู่รวมกันเป็น ๑ กลุ่มๆ ละ ๔ คน ต่อไปจะเป็นโจทย์สุดท้ายก่อนที่เราจะไปรับประทานอาหาร มีโจทย์คือ สมมุติว่า มี ๒ ท่าน คือ ท่านหนึ่งเป็นครู ก. อีกท่านหนึ่งครู ข. เราจะให้ครู ก. เล่าเรื่องครู ข. ให้เพื่อนในกลุ่มฟังสั้นๆ ประมาณ ๑ นาทีว่า ครู ข. ในวัยเด็กมีแรงบันดาลใจอย่างไร แล้วช่วย comment ด้วยว่า ฟังเขาเล่าแล้วรู้สึกอย่างไรตอนฟังเพื่อนเล่า แต่ละคนจะเล่าเรื่องแรงบันดาลใจของเพื่อนคนละ ๑ นาที ให้คนในกลุ่มเล่าสั้นๆ ฟัง ว่า แรงบันดาลใจอะไรบ้าง จะเป็นเมดดิคพันธุที่มี life force ร่วมกัน มีอะไรที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในงานของเราบ้าง เชิญเลยครับ

แต่ละกลุ่มเล่าเรื่อง “แรงบันดาลใจของเพื่อน” สั้นๆ ฟัง

อ.ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์: กระบวนการเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่ในห้อง เพราะฉะนั้น อยากเชิญให้อาจารย์ใช้เวลาช่วงพักกาแฟ ตอนอาหารเย็น แลกเปลี่ยนพูดคุยกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์พัฒนาศักยภาพของตนเอง และเป็นเครือข่ายช่วยกันในการขับเคลื่อนโครงการนี้ เรื่องแบบนี้บังคับกันไม่ได้ แต่จะมาจากความรู้สึกสนุก ความรู้สึกผูกพัน ความรู้สึกภูมิใจมันต้องเกิดจากตนเอง ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ของเราจะเน้นที่ความสุข ความเข้าใจกัน ความเป็นมิตร ความพยายามแค้นกันและกัน เหล่านี้จะเป็นพลังในการขับเคลื่อน ดังนั้นผมอยากเชิญให้อาจารย์ใช้เวลาการสนทนากันตอนอยู่นอกห้อง หรืออาจจะสนุกกว่าอยู่ในห้อง

หลังรับประทานอาหารเย็น ผู้เข้าร่วมชมภาพยนตร์เรื่อง จิโร่ เทพแห่งซูชิ (จิโร่ Dreams of Sushi) ร่วมกัน
หลังชมภาพยนตร์จบ ให้ผู้เข้าร่วมทุกท่านบันทึกความคิด แรงบันดาลใจที่ได้จากการชมภาพยนตร์

วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖

Check in

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: วันนี้ผมอยากจะเริ่มกระบวนการบางอย่างในตอนเช้าวันนี้ กระบวนการนี้ เรียกว่า check in มีที่มาจากอาการสังเกตง่ายๆ ของการประชุมที่มีน้ำหนักๆ ครั้งทั่วโลก มีคนที่ชอบเก็บบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ พบว่า การประชุมที่ดี หรือการเรียนรู้ที่ดีของแต่ละกลุ่ม กฎเกณฑ์ที่สำคัญคือ การมีสติรู้ตัวในระหว่างการประชุม การมีสติรู้ตัวทั่วพร้อม หรือคำว่า awareness หรืออีกคำว่า mindfulness กระบวนการประชุมที่ดีต้องมี awareness mindfulness หมายความว่า กายอยู่ที่นั่น จิตก็อยู่ที่นั่น เพราะคนส่วนใหญ่กายอยู่แต่จิตไม่อยู่ เหมือนคนจำนวนไม่น้อยที่เกิดอุบัติเหตุ นั่งอยู่หลังพวงมาลัย ตาก็มองถนน แต่หลับใน คือ ไม่มี awareness ไม่มี mindfulness กายอยู่แต่จิตไม่อยู่ ไม่รู้ว่าชีวิตของเรามีการหลับในบ่อยขนาดไหน คนเราหลับในมีความหมายว่า “ตามองแล้วใจไม่เห็น ความคิดไม่เห็น” มันเกิดได้กับทุกคน ถ้าไม่ใช่ระดับอหังการ เช่น นั่งอยู่ที่ประชุม นั่งคิดถึงเมื่อเช้าถูกป่วย จิตกังวลไปอยู่ที่อื่น จึงไม่ได้ยินสิ่งที่เขาพูด หรือภาษาพุทธบอกว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว”

กระบวนการง่ายๆ ของการประชุมที่ดี พุดง่ายๆ เวลาอาจารย์ถูกเรียกประชุมโดยผู้ใหญ่ อาจารย์ก็นั่งอยู่ที่นั่นแหละ แต่ไม่ได้ยินหรอก ไซ้หรือเปล่า...Powerpoint ก็ขึ้นไปเถอะ...ไม่ได้ยินหรอก เป็นเรื่องธรรมดา เหมือนอาจารย์กับลูกศิษย์นั่นแหละ อาจารย์ก็สอนไป ลูกศิษย์เล่น facebook ที่แรกผมนึกว่า นักเรียนไทยเป็นอย่างเดียว ตอนที่ไปเยอรมันเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว ไปสอนหนังสือ พวกอาจารย์ก็บ่นว่า “เด็กมันไม่เหมือนรุ่นเราเลยนะ ชัยวัฒน์ พวกนักศึกษาอ่านอยู่กับ facebook บ้าง พูดโทรศัพท์มือถือบ้าง ทำนั่นทำนี่ ระหว่างครูสอนก็ไม่ได้ยิน”... นี่คือ สภาวะจิตไม่นิ่ง ก็ไม่เกิดการเรียนรู้

สิ่งที่สำคัญของกระบวนการ check in คือ กายอยู่ จิตอยู่ รู้ตัวทั่วพร้อม อยู่ในปัจจุบันขณะ เป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ กายอยู่จิตอยู่ แล้วจะได้ยินมากกว่าธรรมดา เห็นมากกว่าธรรมดา ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Be Present คือ อยู่ในปัจจุบันขณะ ท่านหลวงปู่ติช นัท ฮันท์ เขียนหนังสือเรื่อง “ปาฏิหาริย์ของการตื่นอยู่เสมอ” อยู่ในปัจจุบันขณะสำคัญมากกับกระบวนการเรียนรู้ เมื่อวานอาจารย์ฤทธิไกรชวนเราทำกิจกรรมเรียนรู้ การส่งสัญญาณ ก้าวเท้าซ้ายให้รู้ว่าก้าวเท้าซ้าย ก้าวเท้าขวาให้รู้ว่าก้าวเท้าขวา ให้มีสติรับรู้การก้าว รู้ตัวเสมอ นั่นคือ ความสามารถในการอยู่กับปัจจุบันขณะ ผมเองก็ไม่ได้ทำได้บ่อยๆ เวลาเราเดินเราไม่ได้สังเกต เวลาเราเคี้ยวข้าวเราก็ไม่ได้สังเกต ว่าเราเคี้ยวช้าหรือเร็วแค่ไหน เคี้ยวก็ครั้งก่อนกลืน

ถ้าคุณไหนสามารถตั้งสติอยู่กับการเรียนรู้ ตื่นตาตื่นใจอยู่ตลอด คุณคนนั้นเก่ง การฝึกให้อยู่กับปัจจุบันขณะ เป็นความท้าทายสุดๆ ของกระบวนการเรียนรู้ของวิทยาการ (ของครู) เขามีการค้นคว้าทางสมองพบว่า ถ้าเราฝึกสมองส่วนนี้บ่อยๆ สมองส่วนนี้จะแข็งแรงขึ้น เรียกว่าการยิมนาสติกทางสมอง พอมีอะไรเข้ามา ก็อยู่กับปัจจุบันขณะได้เร็ว มีการตื่นตัวเร็ว เหมือนกับเราออก Exercise กล้ามเนื้อสมอง นี่คือนี่ที่ผมเคร่งครัดมากในการเรียนรู้ เมื่ออยู่ในปัจจุบันขณะ การได้ยินของเราจะมากกว่าธรรมดา การคิดของเราจะแหลมคมกว่าธรรมดา เมื่อฝึกบ่อยสภาวะจิตของเราจะมีคล้ายๆ “คลื่นเกมม่า” จะมีสภาวะอยู่เหนือธรรมดา ทำให้การมอง

การคิดของเราแหลมคมขึ้น เราจะฝึก check in ทุกเช้า อยู่กับปัจจุบันขณะให้สนุกด้วย ผ่อนคลายด้วย ลุ่มลึกด้วย อาจารย์อาจได้ความคิดดีๆ แล้วเอาไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนกับลูกศิษย์ก็ได้ กับเพื่อนๆ ก็ได้

กระบวนการนี้จะชวนทุกท่านที่นั่งอยู่บนเก้าอี้ลงมานั่งข้างล่างชั่วคราว โดยจับกลุ่ม ๔ คน หัวใจของกระบวนการ check in ที่ให้อยู่กับปัจจุบันขณะ เจ้าหน้าที่จะแจกปากกาให้ สมมุติว่าปากกาที่แจกเป็นทาศักดิ์สิทธิ์วางไว้ตรงกลางกลุ่ม **คนที่มืคทาอยู่ในมือคือ คนที่มีสิทธิ์พูด คนอื่นนั่งฟังอย่างเดียว ไม่ถามแทรก ตั้งใจฟังว่าเขาต้องการบอกอะไรกับเรา** กระบวนการนี้คือ การฝึกพูด เล่าเรื่อง เขามีการศึกษาค้นคว้าว่า ผู้นำที่เก่งๆ คือ คนที่มีทักษะ story telling เก่ง เล่าเรื่องให้คนฟังประทับใจ เห็นภาพ โดยใช้เวลา ๓-๕ นาที ให้คนเข้าใจเรื่องยากๆ ได้ ถือว่า เก่ง นี่คือนักทักษะ

ผมให้เล่าเรื่องคนละ ๓ นาทีตามโจทย์ที่ให้ เมื่อเล่าจบก็วางทาศักดิ์สิทธิ์ไว้ตรงกลางแล้วพูดว่า check in เท่ากับบอกว่าผม/ฉันพร้อมแล้วสำหรับการประชุมครั้งนี้ แล้วคนอื่นที่พร้อมจะเล่าต่อ ก็จับปากกาแล้วพูดจนครบ ๔ คน แสดงว่าทุกคนพร้อมแล้ว แล้วเราจะเห็นว่าสิ่งที่เราได้ฟังนี้จะถูกทอเป็นความคิดใหม่ คนที่คิดกระบวนการนี้ชื่อ David Bohm เป็นนักฟิสิกส์ที่คิดค้นเรื่องนี้ เป็นคนที่ไอน์สไตน์ยกย่องว่าจะเป็นคนที่ยิ่งใหญ่ต่อจากเขา แต่ต่อมหลัง David Bohm ไม่ได้ทำเรื่องฟิสิกส์ แต่หันมาสนใจเรื่องทำอะไรให้มนุษย์สนทนากันแล้วสร้างสรรค์สิ่งที่ดีแก่โลก เกิดพลังจากการสนทนา เราก็พัฒนากระบวนการนี้มา บางคนอาจเคยได้ยินเรื่องसानเสวนา บางคนอาจเคยได้ยินเรื่องสุนทรียสนทนา หรือ dialogue นี่คือนักการเบื้องต้นง่ายๆ

การพูดและการฟังเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียนรู้ ถ้าคนที่จิตอยู่ในภาวะที่ดี แค่วินโยคประโยชน์ชีวิตเปลี่ยนแปลง เช่น องคุลีมาลที่วิ่งไล่ตามพระพุทธเจ้า ตามเท่าไรก็ไม่ทัน ตะโกนเรียก “สมณะหยุดก่อนๆ” พระพุทธเจ้าทรงดำเนินต่อไป แต่มีพุทธวจนะของพระองค์ “เราหยุดแล้วแต่ท่านยังไม่หยุด” ท่านมีวิถีของปริศนาธรรมตลอด รู้ว่าจะพูดอะไร กับใคร อย่างไร องคุลีมาลฟังแล้วก็แปลกใจ ถ้าเรามีทักษะในการทำให้คนอยู่รอบๆ เราอยู่กับปัจจุบันขณะได้ โดยเฉพาะในชั้นเรียน ถ้าเราสามารถทำให้เด็กอยู่กับปัจจุบันขณะได้ถือว่าสุดยอด

โจทย์ของการ check in คือ ขอให้แต่ละท่านเล่าว่าจำอะไรได้ที่ประทับใจ สะกิดใจจากการชมภาพยนตร์เรื่อง จิโร่ แล้วเกี่ยวข้องกับงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร เล่าเสร็จก็บอกว่า check in ก่อนที่จะคุยขอให้หนึ่งอย่างสงบ ๑ นาที หลับตาอยู่กับลมหายใจเข้าออก รวบรวมสมาธิ

ผู้เข้าร่วม Check in ในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: หลังจากแต่ละกลุ่มคุยกันแล้ว ทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยอย่างลึกซึ้ง ทุกคนได้พูดคุยกันแล้ว อยากแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่ที่จะได้มีการเชื่อมความรู้ จากความรู้ของปัจเจกบุคคล ความรู้ในกลุ่มย่อย และความรู้ในกลุ่มใหญ่ จะให้เราได้ค่อยๆ บูรณาการความคิดและปัญญาของทั้งหมด เชิญอาจารย์ที่รู้สึกประทับใจมาก แล้วอยากแลกเปลี่ยนให้กลุ่มใหญ่ฟังว่า ได้ฟังอะไรที่สะกิดใจ ประทับใจ และขอให้แนะนำด้วย

อ.ปณิดา ศรีภูธร: จากโรงเรียนโนนสังวิทยาการ สิ่งที่น่าสนใจคือ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ แรงบันดาลใจที่เขาทำคือ เขามีความละเอียดรอบคอบทุกขั้นตอน เช่น ลองกินก่อนให้ลูกคำกิน เพื่อรสชาติไม่ผิดเพี้ยน เขากินอร่อยแล้วคนที่จะมากินก็ต้องอร่อยด้วย ถ้าเรากินแล้วยังไม่อร่อยคนอื่นจะอร่อยได้อย่างไร

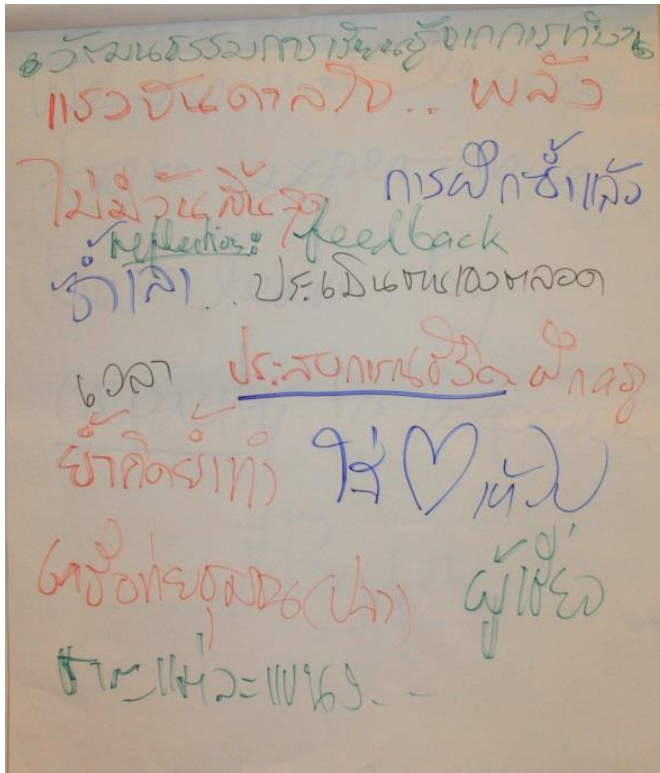
อ.ฤทธิชัย วิเศษชาติ: จากโรงเรียนบ้านป่าวิทยา ประโยคที่ได้จากภาพยนตร์ คือ “พลังที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ไม่มีจุดสิ้นสุดแต่มีความยั่งยืน” และรู้สึกว่าคุณคือบุคคลหนึ่งที่เป็นพนักงานฝึกที่ร้าน คนที่เป็นเจ้าของร้านซูชิคือมูลนิธิสยามกัมมาจลที่ไปเอาองค์ประกอบของแต่ละภาคส่วนมาฝึก แล้วใช้เวลาฝึกยาวนาน ซ้ำไปซ้ำมา

อ.จิรฐา แดงน้อย: จากโรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา การที่เปรียบเทียบกับโรงเรียนตนเอง ท่านผู้บริหารโรงเรียนอายุรุ่นเดียวกับเจ้าของร้าน ท่านนำประสบการณ์ดีๆ ของท่าน มาตอกย้ำกับคุณครูเหมือนพนักงานที่ร้าน อยู่ตลอดเวลา โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนเอกชนที่ฝึกครู การฝึกครูผลที่ได้คือ สู่เด็ก เด็กเปรียบเหมือนกับลูกค้าที่มาทานอาหาร ท่านเจ้าของร้านขึ้นรถไฟที่เดิมท่านก็จะเป็นแบบนั้น ผู้บริหารก็พูดซ้ำย้ำเตือนทุกวัน เราก็นำประสบการณ์นี้ คือการปลูกฝังอุปนิสัยพอเพียงกับเด็กไม่ได้ทำได้ในวันเดียว ต้องย้ำคิดย้ำทำ แล้วต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์: แล้วย้ำคิดย้ำทำอย่างไรไม่ให้น่าเบื่อ

อ.จิรฐา แดงน้อย: ต้องมีเทคนิคที่หลากหลาย และใส่ความจริงใจในการทำงานของท่านให้ครูแต่ละท่านว่า ทำสิ่งนี้แล้วผลเป็นอย่างไร ท่านจะมีประสบการณ์ที่หลากหลายมาก และเหมือนกับที่เขาไปซื้อปลาที่เป็นเครือข่ายของชุมชน ที่จะนำสิ่งดีๆ จากภายนอกมาสู่โรงเรียน ถ้าชุมชนมีความจริงใจเหมือนที่เขาไปซื้อปลา เขาเลือกซื้อปลาที่ดีที่สุด เจ้าของร้านปลาก็เลือกปลาที่ดีที่สุดแก่เจ้าของร้าน และชุมชนก็จะมีส่วนช่วยมากในการกระจายข่าว โรงเรียนไม่ต้องทำอะไรมาก ไม่ต้องแจกโบรชัวร์ ชุมชนจะเป็นผู้พูดแทน

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: มีประโยคที่ประทับใจมาก คือ “คนทำซูชิเชี่ยวชาญเรื่องซูชิ คนขายปลาเชี่ยวชาญเรื่องปลา คนขายกุ้งเชี่ยวชาญเรื่องกุ้ง” คำนี้มันสะท้อนว่า คนญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญในหน้าที่ของตนเอง แสดงว่า มันต้องมีวัฒนธรรมการทำงานของเขา สุดท้ายผมพบว่า วัฒนธรรมของเขา คือ วัฒนธรรมการเรียนรู้จากการทำงาน เช่น จิโร่ให้ลูกชายทำซูชิ ปาดญี่ปุ่น ซิมบับ แล้วประเมิน และแนะนำทันที นี่คือการสะท้อนรายบุคคล ผมนึกจินตนาการห้องเรียน มีครูกำลังสอนเด็ก แล้วมีครูแบบจิโร่ยืนดูอยู่สะท้อนว่า “พูดเร็วไปหน่อย” “พูดมากไปไหม” “ต้องสอนตรงนี้เพิ่ม”...นี่คือการสะท้อนบทเรียนกันแบบสดๆ ไม่ต้องทำจบแล้วค่อยสะท้อน แล้วจะทำอย่างไร ร้านซูชิขายมีอยู่ ๑๐,๐๐๐ บาทได้ มีเพียง ๑๐ ที่นั่งเท่านั้น ตอนที่คุณจะมา เขาคูยกกับลูกชายว่า “ผู้ขายนั่งตรงนี้ ผู้หญิงนั่งตรงนี้ คนนี้ถนัดซ้าย คนนี้ถนัดขวา” นี่คือ รู้เด็กรายบุคคล ห้องเรียนมันวิเคราะห์เด็กรายบุคคล ทำไมเขาต้องสร้างบรรยากาศในร้านให้เกร็งๆ สวนทางกับทฤษฎีของฝรั่งว่า การเรียนรู้ต้องผ่อนคลาย แต่ในร้านซูชิมันเสร็จ ให้กิน ยืนดู สังเกตว่ากินแล้วเป็นอย่างไร เป็นการประเมินทันทีว่าผลงานเป็นอย่างไร ผมเปรียบเทียบกับครูถามเด็ก เด็กตอบอะไรมา ครูรู้ทันทีเลยว่าผลงานครูเป็นอย่างไร ชัดมาก การสร้างบรรยากาศเกร็งๆ ผมเดาว่า จิโร่อยากให้คนกินตั้งใจ แกร่งไม่สนใจหมวดผ่อนคลาย ปกป้อง แต่ให้ใจเป็นตัวซึม ใจอยู่กับขณะปัจจุบัน เวลาให้สัมผัสรสชาติด้วยใจ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เชื่อว่าแต่ละท่านมีอีกเยอะที่จะเล่า แต่อย่างที่บอกว่า การเรียนรู้ไม่เฉพาะในห้อง
อยากให้เห็นใช้เวลาในการเรียนรู้ในตอนกินกาแฟ ตอนพักเที่ยง ตอนเย็น อยากให้แลกเปลี่ยนกัน

ผมเก็บข้อมูลจากที่ท่านสะท้อนมา นี่คือความรู้ วิทยากรไม่ต้องทำอะไรเลย เพียงแต่ว่าเก็บรวบรวมสิ่งที่
ท่านสะท้อนมาให้ปรากฏ มาบูรณาการและเชื่อมโยง มันก็จะเป็นความรู้ร่วมกัน ถ้าวิทยากรเป็นจะได้เปรียบไม่
ต้องทำอะไรมาก ผู้เข้าร่วมนั่นแหละเขาจะสอนกันเอง **วิทยากรเรียนไปพร้อมๆ กับผู้เข้าร่วม และยกระดับ
ตั้งคำถามดีๆ และพาคิดต่อ**

สิ่งที่ อ.จิรัฐา เล่าประสบการณ์ชีวิตน่าสนใจมาก บางคนมีประสบการณ์มาก แต่ทำผิดซ้ำซาก ๒๐ ปี เช่น
ชานาทำนา ๒๐ ปี ก็ยังจนอยู่ ๒๐ ปี ร่างกายทรุดโทรม ป่วยจากสารเคมี มีประสบการณ์ความเจ็บป่วย มี
ความทุกข์จากสารเคมี ทุกข์จากการเป็นหนี้ แต่ไม่เลิกทำนา แสดงว่ามีอะไรบางอย่างมันผิดในประสบการณ์ ทำไม
ทำผิดซ้ำซาก ทำไมจนอยู่เรื่อย ประสบการณ์แบบไหนที่พาให้เราผิดซ้ำซาก มีประสบการณ์แบบไหนที่ทำผิดหน
เดียวแล้วเรารู้เลยว่าจะไม่ทำอีกแล้ว ตรงนี้เป็นสิ่งที่ทำหาย และผมคิดว่าคุณครูจะมีความหมายมากต่อ
ประสบการณ์ของเด็ก

ผมมีประโยคที่ประทับใจ แล้วผมพยายามศึกษาค้นคว้ามาตลอด ๓ ปี ประโยคนี้คือ “We do not learn
from experience, but learn by capacity to experience” มีคนบอกว่า เป็นคำพูดของพระพุทธเจ้า จริงหรือเปล่า
ไม่รู้ แต่เดาว่าน่าจะเป็นจริง “เราไม่ได้เรียนจากประสบการณ์ แต่เรียนจากสมรรถนะในการมีประสบการณ์”
แสดงว่าความสามารถในการมีประสบการณ์ ยกกระดับไม่ให้เราผิดซ้ำซาก สมรรถนะแบบนี้เราจะสร้างได้อย่างไร
ทุกคนมีประสบการณ์กับความทุกข์เหมือนกัน ทุกคนมีประสบการณ์กับความขัดแย้งในองค์กร ความขัดแย้งใน
ครอบครัว ความขัดแย้งในชีวิต แต่ทำไมบางคนมีวิธีพลิก แปลงความขัดแย้งให้เป็นพลังด้านบวก ทำไมคนจำนวน
มากทำให้ความขัดแย้งบานปลาย แยกแยก แยกก้าว หมดกำลังใจ นี่คือ capacity to experience เป็นสิ่งที่ผม
สนใจศึกษาค้นคว้า พอรู้ในระดับหนึ่ง แล้วผมจะแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ แต่ยังไม่รู้ไม่หมด ก็จะค้นหาไปเรื่อยๆ เพื่อ
ยกระดับความสามารถ ทุกคนมีประสบการณ์ มีแรงบันดาลใจกันทั้งสิ้น เป็นกุญแจสำคัญที่เราจะฝึก capacity to

experience กระบวนการ check in จะเป็นตัวหนึ่ง เมื่อเรามีสติ สมาธิในการสนทนา เรายกระดับการฟัง และการพูด และการสนทนาตามันมองตา เห็นแววตา การฟังมากกว่าหูฟัง แต่จิตก็ฟังไปด้วย ความรู้สึกของกายก็สัมผัสไปด้วย

เรื่องที่ ๒ สิ่งที่น่าสนใจมาก บางกลุ่มเขียนไว้ “**ระเบิดจากภายใน**” ที่เป็นหลักการสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตรัสไว้ ผมถามว่า ระเบิดจากภายในมันเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไรเมื่อเราพูดว่าระเบิดจากภายใน หน้าตามันเป็นอย่างไร ความรู้สึกมันเป็นอย่างไรเมื่อท่านรู้สึกระเบิดจากภายในกายของท่านรู้สึกอย่างไร จิตรู้สึกอย่างไร สมองของท่านรู้สึกอะไรไหม ระเบิดมันต้องสั่นสะเทือน เห็นมันกระจุยต่อหน้าต่อตา ระเบิดจากภายใน ตับม้ามมันพังไหม ตัวเองรู้ได้อย่างไร แล้วคนอื่นรู้ได้อย่างไรว่าเราระเบิดจากภายใน เพราะไม่ได้ออกมาเป็นชิ้นๆ ให้เราเห็น เอาอะไรเป็นตัววัด แล้วระเบิดจากภายในกับแรงบันดาลใจเหมือนกันไหม ต่างกันไหม ใกล้เคียงกันไหม และคนอย่างจิโร่ เขาระเบิดจากภายในใหม่ ไม่ต้องตอบ ผากไว้เป็นข้อคิด เพราะกระบวนการเรียนรู้คือการตั้งคำถาม ว่ามันมาอย่างไร ไปอย่างไร เพราะพระพุทธรูปเจ้ายังตรัสว่า อย่าเชื่อแม้กระทั่งสิ่งที่ท่านตรัสไว้ ลองทำเอง ให้ตั้งคำถามตลอดเวลา ประเมินตลอดเวลา

เริ่มต้นเช้าวันนี้ด้วยเรื่องดีๆ มีความคิดที่ดี มีหลายๆ คำถามและสิ่งดีๆ หลายอย่างที่เรากำลังถอดรหัส ออกมาให้ได้ เพราะสิ่งที่อาจารย์ทำมาทั้งหมดคือ ประสบการณ์ แต่เราจะมีวิธีถอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างไร เพื่อที่จะขยายต่ออย่างมีพลัง มันเกี่ยวข้องกับอะไร การระเบิดจากภายในของแต่ละคน หรือแม้กระทั่งการสื่อสารของเราหนีไม่พ้นเรื่องเครือข่าย เราก็เห็นว่าร้านจิโร่ไม่มีวันทำอาหารได้ดีสุดยอดถ้าไม่มีเครือข่าย ซึ่งเป็นพ่อค้าปลา พ่อค้าข้าว ที่เชี่ยวชาญ แล้วพ่อค้าข้าวยังบอกว่า “ถ้าคุณจิโร่ไม่อนุญาตผมก็ไม่ขายให้คนอื่น”... ความเชื่อสัจต่อกันและกันหมายความว่าอะไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร เชื่อมกันได้อย่างไรที่ทุกคนภูมิใจที่จะทำอย่างนี้ นี่คือการความท้าทาย งานที่อาจารย์ทั้งหลายทำไม่ต่างหรือมันอาจจะเหนือกว่า ยากกว่าการทำซูชิ แต่เราก็เห็นว่า ลูกชายของจิโร่ก็บอกว่า “ต่อไปเราจะหาปลาขายขึ้น เพราะท้องทะเลมันเปลี่ยน ปลาหลายอย่าง หอยหลายอย่าง หายไป ข้าวของต่างๆ ในท้องทะเล ปลาต่างๆ ในลำธารค่อยๆ หายไป” นี่เป็นเรื่องของความพอเพียงอย่างไร เรื่องความยั่งยืนของโลก มันจึงเป็นเรื่องท้าทาย

ภาพรวมการขับเคลื่อนโครงการ

โดย คุณศศิณี ลิ้มพงษ์

ผู้จัดการโครงการพัฒนาเยาวชนโดยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์การจัดประชุมครั้งนี้คือว่า โรงเรียนต่างๆ ทำงานกันมานานแล้ว จึงอยากให้โรงเรียนมีโอกาส มาทบทวนใคร่ครวญตัวเอง เพื่อพัฒนาตนเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศูนย์การเรียนรู้ฯ) เรามาคูสิว่า วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เราเข้าใจตรงกันไหม แล้วโรงเรียนก็ทำงานมาเยอะ เราต่างทำงาน ต่างขับเคลื่อน ถ้าเรามีโอกาสมาพบกันในบรรยากาศสบายๆ แล้วมาครบทั้งท่านผู้อำนวยการ ครู มานั่งทบทวนคุยกันชัดๆ ว่าโรงเรียนของเราเป็นสถานศึกษาพอเพียงแล้ว ถ้าจะเป็นศูนย์การ

เรียนรู้ฯ ตอนนี้เราทำมาไกลแล้ว เรามีจุดเด่นอะไรที่จะให้คนอื่นมาเรียนรู้ เรามีข้ออะไรที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม แล้วตัวเราเองล่ะ อยู่ตรงไหนในบทบาทหน้าที่ของเรา ที่เราต้องพัฒนาเพิ่มหรือเราจะช่วยเหลือกันเองได้อย่างไร ทั้งในโรงเรียน เครือข่าย รวมทั้งจะได้เครื่องมือเล็กๆ น้อยๆ ที่เราจะได้นำกลับไปใช้ ขยายผลทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และเอาไปใช้กับนักเรียน นี่คือ วัตถุประสงค์เป้าหมายของการประชุมครั้งนี้

ท่านอาจารย์ชัยวัฒน์ถามว่า เราทำงานมาเยอะแล้ว โรงเรียนก็ขับเคลื่อนกันไปไกลแล้ว อยากให้ย้อนทบทวนดูซิว่าทำไมมูลนิธิจึงขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มต้นด้วยแนวคิดที่ว่า ธนาคารไทยพาณิชย์อยากจะทำ CSR ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ เราจึงเลือกเศรษฐกิจพอเพียง

ทำไมต้องเป็นเศรษฐกิจพอเพียง จริงๆ เศรษฐกิจพอเพียงคนรู้ทฤษฎีเยอะ เราเริ่มทำเรื่องนี้ปี ๒๕๔๘ คนรู้เป็นทฤษฎีแต่ไม่เข้าใจ พอไม่เข้าใจก็เอามาใช้ไม่ได้ หรือบางคนเข้าใจแล้วก็ยังพูดคุยกันว่าเป็นทฤษฎี ไม่ใช่อยู่ดีเมื่อไม่ใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ แต่หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักที่ดีมาก เมื่อเรามีหลักปรัชญา หลักคิดแล้ว จะเกิดผลก็ต่อเมื่อต้องนำมาใช้ เมื่อนำมาใช้แล้วก็รู้จักตนเอง พึ่งพาตนเองได้ มีความรับผิดชอบ คิดถึงสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง นั่นก็คือ ใครเอามาใช้ก็ประสบความสำเร็จกับตัวเอง ถ้าเขาใช้เรื่อยๆ มันก็เป็นวิถีชีวิต ถ้าเขาใช้ในชีวิตก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จ และมีความสุขด้วย ถ้าหลายคนทำ ก็จะทำให้สังคมเป็นสุข ถ้าทำทั้งประเทศ มันก็คือการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ต่างประเทศเขาก็มีการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แต่เราไม่ค่อยเห็นมิติของคุณธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีทั้งความรู้ และการพัฒนาที่ควบคุมด้วยคุณธรรม มันคือความยั่งยืนอย่างแท้จริง และนี่คือทำไมธนาคารไทยพาณิชย์ หรือมูลนิธิสยามกัมมาจล จึงเลือกที่จะขับเคลื่อนในเรื่องนี้

เราก็เป็นแค่หน่วยงานเล็กๆ หน่วยงานหนึ่ง ถ้าจะขับเคลื่อนให้เกิด impact จริงๆ ต่อสังคมก็ต้องทำกับโรงเรียนหรือคุณครู เพราะคุณครู ๑ ท่านจะปลูกฝังกับเด็กได้เป็นร้อยเป็นพัน ถ้าเป็นโรงเรียนก็จะปลูกฝังเด็กได้เป็นหมื่น เราจึงเลือกทำงานกับโรงเรียน ทำงานกับกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิทำหน้าที่จุดประกายและสร้างความต่อเนื่อง สนับสนุนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการเสริมเครื่องมือ กระตุ้น หรือว่าไปแตะบางจุดที่เป็นเส้นผมบังภูเขา เราไปช่วยท่านสร้างเครือข่าย แล้วสุดท้ายก็อยากให้เครือข่ายในพื้นที่

การขับเคลื่อนช่วงตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ถึงปี ๒๕๕๒ เป็นช่วงของการเรียนรู้ เราพบว่า โรงเรียนเป็นเจ้าของความรู้ น่าจะมีโรงเรียนที่เป็นต้นแบบในการขยายผล เพราะเจ้าของความรู้เองขยายผลได้ดีที่สุด เราจึงเกิดความคิดว่าเราควรทำศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เพราะศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่จำนวนมาก แต่ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาคนจะทำอย่างไร เราตั้งเป้าตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ ว่าปี ๒๕๕๔ น่าจะได้ ๘๔ ศูนย์การเรียนรู้ แต่การทำงานต้องลงสู่ตัวคน ช่วงแรกของการเรียนรู้ เราใช้เวลาเรียนรู้ค่อนข้างนาน เราก็ทำงานไปเรียนรู้ไปพร้อมกับโรงเรียน ทำงานมาเรื่อยๆ ปี ๒๕๕๔ ได้ ๑๓ ศูนย์การเรียนรู้ ปัจจุบันมี ๓๑ ศูนย์การเรียนรู้ ตอนนี้โรงเรียนมีองค์ความรู้ในตัวแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ มีการขยายเครือข่ายกันแบบเรียนรู้ไปพัฒนาไป แล้วศูนย์การเรียนรู้ หลายแห่งก็บอกว่า “หลังจากไปขยายผล บุคลากรพัฒนาขึ้น ตาเป็นประกายขึ้น และมีความสุขขึ้น” เรามองว่าหลังจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ น่าจะขยายผลได้เร็วขึ้น เพราะศูนย์การเรียนรู้ มีทั้งความรู้และทีมทำงานเพิ่มขึ้น

เป้าหมายของศูนย์การเรียนรู้ฯ คือ การสร้างอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” ให้แก่เด็กๆ...สร้างอย่างไร บุคลากรทำอะไร เมื่อเราเข้มแข็งแล้วบุคลากรจะไปเป็นชนพลาให้กระทรวงศึกษาธิการในการขยายผลได้อย่างไร นั่นคือเราต้องสร้างตนเองให้เข้มแข็ง คือ บุคลากรของโรงเรียนต้องใช้ ต้องทำ จนเป็นวิถีชีวิต ถ้าไม่ใช้มันก็ไม่เข้าใจ ไม่เกิดผล ผู้บริหารทำเป็นตัวอย่างให้คุณครู คุณครูทำเป็นตัวอย่างของเด็ก เข้าใจแล้วทำไปเรื่อยๆ ก็เกิดเป็น วัฒนธรรมองค์กร เมื่อตัวเราเข้มแข็งแล้ว เราจะสามารถขยายสู่คนอื่นได้ การขยายสู่คนอื่นก็ต้องใช้เครื่องมือต่างๆ พอสมควร เพราะกว่าเราจะสื่อความได้ชัดเจนก็ต้องใช้เวลา แต่ว่าการทำไปเรียนรู้ไป ก็ทำให้เราชัดเจนมากขึ้น มุลินธิฯ เองก็พยายามให้ครูได้ถอดบทเรียนของตนเอง ได้สร้างองค์ความรู้ของตนเองตามบริบทต่างๆ ที่โรงเรียน เป็น แล้วสื่อสาร เพราะว่าโรงเรียนทั่วประเทศก็ต่างบริบทกัน ถ้าเรามีศูนย์การเรียนรู้ฯ ที่บริบทแตกต่างกัน มันก็จะ เป็นตัวอย่างที่หลากหลาย บนฐานการพัฒนาที่หลากหลาย ภารกิจของศูนย์การเรียนรู้ฯ มีตั้งแต่เป็นที่ดูงาน เป็น วิทยากร และที่สำคัญคือเป็นที่เลี้ยงของเครือข่าย

เป้าหมายของเราคือการสร้างอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” เราพบว่า การที่เราขับเคลื่อนเรื่องนี้มา หลาย โรงเรียนบอกว่ามันไปไม่ถึงสักที ทำไม่มันไปไม่ถึงเด็ก เรามาทบทวนดูก็พบว่าเกิดจาก คุณครูไม่เข้าใจหลักปรัชญา ที่แท้จริง หรือไม่รู้ว่าคุณอุปนิสัย “อยู่อย่างพอเพียง” คืออะไร เมื่อเราไม่รู้ว่าเป็นอะไร เราก็ไม่รู้ว่าจะสร้างคุณลักษณะ อะไรให้เด็กได้อย่างไร....

จึงอยากชวนคิดนิดหนึ่ง

ท่านองคมนตรี นพ.เกษม วัฒนชัย บอกว่า “ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไปซ้าย ไปขวา ความมีเหตุมีผล ต้องรอบคอบ ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมี ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ถ้าเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตของเด็กไทยต้อง เป็นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง”

รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ท่านเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนของกระทรวงศึกษาธิการ “คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง เริ่มตั้งแต่มีสติปัญญา การมองเห็นคุณค่าของทรัพยากร สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมได้อย่างสันติสุข มีความ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นไทย”

ดร.ปรียานุช ธรรมปิยา บอกว่า “ความพอเพียงหรือการจัดการอย่างพอเพียงจะประกอบด้วย 3 หลัก คือ ๑) ความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมตามความเป็นจริง ๒) ความมีเหตุผลบนพื้นฐาน ความถูกต้อง ๓) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตที่ต้องประสพกับความเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ตลอดเวลา ความสามารถทั้ง 3 ข้อนี้ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจและการกระทำ”

จาก ๒-๓ สไลด์ที่พูดถึงนี้ เราจะเห็น ความพอเพียง ๒ มิติ คือ **หนึ่ง เป็นกระบวนการ (กระบวนการ คิด กระบวนการทำ วิธีการจัดการ) และอีกมิติเป็นผลลัพธ์** ดังนั้น ถ้าง่ายที่สุดที่เราจะไปขับเคลื่อนคือ เรา ต้องคิดก่อนทำ คิดอย่างไร คิดบน ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ผลที่จะเกิดขึ้นก็คือความสำเร็จต่างๆ ในเชิงคุณภาพ เกิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คนจะรู้จักตัวเอง ความสำเร็จมากมายหลายอย่าง ๔ มิติ เศรษฐกิจคือ รู้จักใช้วัสดุอย่าง พอเพียง สังคมคือรู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สิ่งแวดล้อมเห็นความสำคัญของการดูแลรักษา เรื่องของ วัฒนธรรมคือ ภูมิใจ เอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นต้น ก็ไม่ได้ทิ้งคุณลักษณะของศตวรรษที่ ๒๑ และมี สมรรถนะทั้ง ๕ ตัวของหลักสูตร คือ ถ้าเราใช้แล้วตอบโจทย์เหล่านี้ทั้งหมด

เรามีตัวอย่างผลที่เกิดกับนักเรียน เช่น นายหิรัญ เจริญแล้ว โรงเรียนโยธินบูรณะ กรุงเทพมหานคร บอกว่า “หลังจากได้นำหลักปรัชญาฯ มาใช้แล้ว เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผมมากมาย จากที่เป็นคนที่วิ่งตามกระแสนิยมในเรื่องของการแต่งตัวมาก และเป็นคนชอบซื้อของถูก แต่ลืมนึกไปว่าซื้อหลายๆ ครั้งเมื่อรวมกันก็เป็นหลายบาทอยู่ เปลี่ยนมาเป็นการลดซื้อน้อยลง ซื้อเสื้อผ้าที่สามารถใส่ได้หลายโอกาส และรู้จักคำว่า “พอ” มากขึ้น”

ส่วนน้องเฟรม โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย “เศรษฐกิจพอเพียงของผม ทำให้ผมรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความสุข ที่ไม่เดือดร้อนใคร จึงทำให้ชีวิตผมมีทุกอย่างตามที่ผมรู้สึกพอ ”

เพื่อที่จะให้เด็กของเรามีชีวิตอย่างนั้น มันก็ต้องถอยกลับมาที่คุณครู ว่าคุณครูต้องทำอะไร จากที่มูลนิธิถอดบทเรียนออกมาได้ พบว่าคุณครูต้องใช้ในชีวิต ครูใช้ในการจัดการเรียนการสอน อย่างเช่น ในเวทีภาคอีสานเมื่อวันก่อน ครูฉลาดบอกว่า “ผมไม่ได้ทำอะไรมาก เด็กเดินมาในโรงเรียนแล้วก็ยกมือไหว้สวัสดี ผมก็ถามว่า ไหว้ไปทำไม เด็กตอบว่า อยากให้เป็นที่รัก เป็นการแสดงความเคารพ แล้วถามว่า ทำไมไม่ก้มลงกราบ เด็กบอกว่า ไม่กราบหรอกเพราะอยู่บนพื้น”

นี่ก็เป็นตัวอย่างการตั้งคำถามให้เด็กได้คิด เรื่องความพอประมาณ เป็นสอดคล้องหลักปรัชญาในชีวิต ในโรงเรียน โดยการตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กคิด ส่วนสำคัญคือการจัดการกิจกรรมในโรงเรียน เรามีวัตถุประสงค์เป้าหมายชัดเจนแล้วทำอย่างไร ที่ผ่านมาก็เราสรุปได้คือ **ให้เด็กเรียนรู้จากการได้ลงมือทำ ชวนคิดชวนถาม สะท้อนการเรียนรู้ มีการถอดบทเรียน**

สำหรับการสร้างแกนนำการขับเคลื่อน คือ มีคุณครูแกนนำ คนสองคนก็อาจปลูกฝังอุปนิสัยไม่ได้ เพราะมันเป็นสิ่งที่ต้องทำซ้ำๆ เราก็จะมีการขยายผลกันอย่างไรจากครูผู้เด็ก มีการสร้างความยั่งยืนกันอย่างไร ในเรื่องของผู้บริหารเอง ผู้บริหารสร้างกลไกอะไร แล้วผู้บริหารสนับสนุนคุณครูอย่างไร

ที่เล่าให้ฟังเหล่านี้เป็นเชิง concept ซึ่งเชื่อว่า สิ่งที่โรงเรียนเตรียมมา แล้วมาจัดเป็นนิทรรศการที่นี้ คงจะมี how to ให้เราได้เรียนรู้กันว่าโรงเรียนมีวิธีการอย่างไร เช่น ผู้บริหารสร้างศรัทธาแก่คุณครู เราหรือผู้มาดูงานโรงเรียนก็อยากรู้ว่า ผู้บริหารสร้างศรัทธาแก่คุณครูท่านทำอย่างไร เช่น โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ พระยา จะมีพระบรมรูปของสมเด็จพระเจ้า ใครก็ตามที่เข้ามาเป็นครูต้องปฏิญาณตน เพื่อที่จะรู้ว่าตนเองจะทำอะไรกับนักเรียน และมีบทบาทหน้าที่อย่างไร คิดว่าเราน่าจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สรุปหลักๆ ว่า ศูนย์การเรียนรู้ฯ คือ เราพัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีกลไกสร้างความต่อเนื่อง และสุดท้าย เราสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้ชัดเจน

จากการที่เราทำงานมา เราพบว่า การขับเคลื่อนมักจะตกหลุมดำ คือ คุณครูหรือคนทั่วไปยังมองว่าเศรษฐกิจพอเพียง คือ ประหยัด อดออม คือการเกษตร ในที่นี้เราก็ทราบกันดี แล้วเราจะทำอย่างไรละ ให้คนที่คิดแบบนี้เข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้วไม่ปฏิเสธ ไม่มองว่าเป็นภาระ เพื่อที่จะได้จัดการเรียนรู้ให้ถูกทางถ้าเขาเข้าใจได้ถูกต้อง

เมื่อเราจัดการกิจกรรมหรือจัดการเรียนรู้แล้ว เรามองว่าผลของกิจกรรมหรือชิ้นงานที่ออกมาคือ ความสำเร็จหรือความสำเร็จคือ เด็กได้ใช้กระบวนการนั้นฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิดในการทำงาน เพราะถ้าเรามองที่ชิ้นงานอาจจะไม่ใช่รูปเล่ม มีตัวอย่างคุณหญิงกษมาเคยเล่าว่า “ไปประเมินโรงเรียน แล้วเขามีนำเสนอชิ้นงานเยอะเลย ท่านไปกับคนต่างชาตินคนหนึ่ง เขาไปหยิบชิ้นงานที่ชี้ห่อที่สุดบอกว่า อันนี้แหละใช่ ขณะที่คุณครูคนไทย กรรมการไทยเลือกชิ้นงานที่สวย ปกสวย รูปสวย แต่เขาบอกว่า ชิ้นงานที่ชี้ห่อสมควรที่จะได้รับรางวัล เพราะเป็นชิ้นงานที่ตรง concept ที่สุด เป็นชิ้นงานที่ได้เห็นว่าเด็กได้ผ่านกระบวนการคิด การลงมือทำ แต่ไม่ใช่ชิ้นงานที่สวยที่สุด ไม่ใช่อันที่ copy มา หรือชิ้นงานที่ให้คนอื่นทำให้” อันนี้เป็นตัวอย่างที่โรงเรียนเรายังตรองเยอะอยู่

บางทีเราก็เห็นว่าเขาจัดการอย่างพอเพียงดีทีเดียว เช่น ทำการเกษตร เขาก็ทำในสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ ดึงความร่วมมือของชุมชน และจัดการได้อย่างดี แต่นักเรียนเล่าได้แค่ว่า ทำอะไร เช่น มาให้อาหารปลา แต่นักเรียนไม่รู้ว่าเขาเลี้ยงปลาไปทำไม เขาต้องใช้เวลานานเท่าไร มันไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ นั่น แม้ว่าฐานการเรียนรู้จะดี ตอบโจทย์ชุมชน แต่ไม่ตอบโจทย์เรื่องกระบวนการเรียนรู้ ก็จะไม่ตอบโจทย์การจัดการศึกษา โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

อีกเรื่องหนึ่งที่เราพบในการทำงาน ดีมากที่มีการสะท้อน มีการสรุปบทเรียน เพื่อให้เด็กเข้าใจ แต่มันขาดขั้นตอนหนึ่ง เมื่อสะท้อนเสร็จ เรามักทำเป็นป้าย แล้วเขียนว่า “มีความรู้ มีคุณธรรม มีเหตุมีผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันอย่างไร” แต่เราลืมเอาสิ่งเหล่านี้ไปวางแผนในการทำงานครั้งต่อไป อันนี้อยากฝากว่า ถ้าเราก้าวข้าม ๓ - ๔ ประเด็นเหล่านี้เราก็น่าจะพัฒนาเรื่องนี้ไปได้ไกล หลักๆ ก็อยากจะฝากไว้ตรงนี้

กล่าวต้อนรับ

โดย คุณปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร

ผู้จัดการมูลนิธิสยามกัมมาจล

ต้องขอบคุณทุกท่านที่สละเวลามา เพราะทราบว่าแต่ละท่านมีภารกิจมากมาย ที่เราเลือกมาอยู่ในห้องนี้ เพราะเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นตรงกัน และเห็นอีกว่า พวกเรานั้นแหละที่มีบทบาทสำคัญในการทำงานนี้ ดิฉันถามทีมมูลนิธิ ว่าเราจัดงาน ๒-๓ วันนี้ เพื่ออะไร เขาตอบว่า เพื่อให้พวกเรามีพลังในการขับเคลื่อนงานต่อ ดิฉันเห็นด้วยว่า จริงๆ แล้วการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ถ้าเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการก็ง่ายนิดเดียว แล้วเราก็ทำทั่วประเทศ แต่ถ้าจะทำให้สำเร็จ ไม่ได้อยู่ที่กระทรวงฯ แต่อยู่ที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะเห็นและทำให้เกิด อย่างที่ท่านอาจารย์ชัยวัฒน์พยายามจะพูดให้มี keyword อะไรล่องลอยมา ก็คือ มันต้องระเบิดจากภายในของโรงเรียน ของท่านผู้อำนวยการ ของท่านรองผู้อำนวยการ ของคุณครูทั้งหลาย ถ้าสิ่งนี้ไม่เกิดเชื่อว่าเราทำตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ถ้าสิ่งนี้เกิด ดิฉันเชื่อว่า ไม่ว่าจะกระทรวงศึกษาธิการจะเปลี่ยนนโยบายไปแบบไหนอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ท่านนั้นแหละจะเป็นผู้ที่รับภารกิจนี้ทำต่อไปให้สำเร็จ เพราะเรามีหัวใจดวงเดียวกัน คือหัวใจความเป็นครูที่มีความรับผิดชอบต่อเด็กนักเรียนของเรา

ดิฉันผ่านหลายเวที ทั้งเวทีปฏิบัติการศึกษา และหลายเวทีที่มีเป้าหมายเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แล้วได้ฟังคำพูดบางคำพูดที่ไม่สบายใจเลย เขาพูดว่า “วันนี้ครูบาอาจารย์ทั้งหลายต้องกลับมาขบคิด ว่า เราได้ทำเวอร์กอะไรกับเด็กไทย และเมื่อพวกเราได้เกษียณอายุและนั่งมองสังคมไทยที่จะเดินต่อไป สิ่งนี้จะเป็นมรดก เป็นหอกที่ทีมเราอยู่ทุกวันว่า ผลที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เรามีส่วนที่ได้สร้างเวอร์กกรรมเอาไว้ และมันย้อนกลับมาที่ทีมเรา จนวันที่เรากลับไป”

ฟังแล้วรู้สึกเจ็บปวดแทนครูบาอาจารย์ทั้งหลาย และไม่คิดว่าอาชีพนี้ต้องมาฟังสิ่งนี้ เพราะที่ผ่านมาเราคิดเสมอว่า ครูเป็นคนสำคัญ กำลังสำคัญที่จะพัฒนาคน เร็วแรงสำคัญที่จะให้ประเทศไทยที่จะก้าวไปข้างหน้า ที่จะ

แข่งขันกันกับเวทีโลก ขึ้นอยู่กับพลังของคนในชาติ คนในชาติจะมีคุณภาพแค่ไหนขึ้นอยู่กับการศึกษา และเป็นผลของการทำงานอย่างหนักของครูบาอาจารย์

ดิฉันเชื่อมาตลอดคิดว่าครูบาอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญ แต่มีคนพูดกับดิฉันหลายครั้งว่า เราต้องมาสนับสนุนการทำงานของครู ในสถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงเร็ว ครูต้องได้เครื่องมือใหม่ ต้องมีเครือข่ายการทำงานที่แข็งแรง ดังนั้น ดิฉันจึงไม่ค่อยเห็นด้วยกับคำพูดในการประชุมที่นำกลัวย่างนั้น ดิฉันยังเชื่อและมีความหวังว่า ครูบาอาจารย์ของเรามีสำนึกดีและมีสำนึกในความเป็นครู แต่เขาขาดเพื่อนร่วมทาง ขาดเครือข่ายที่ดีเหมือนภาพยนตร์เมื่อคืนที่ได้ดู เชื่อว่า คนที่อยู่ในห้องนี้เป็นครูที่มีสำนึกดีทุกคน สิ่งที่จะทำให้คนมีสำนึกดีทำได้ อย่างมีพลังเป็นเรื่องยาก จะทำให้ได้อย่างมีพลัง กลไกในโรงเรียนต้องผนึกกำลังกันให้ได้ ท่านผอ.ที่มีบทบาทสนับสนุนให้คุณครูทำให้ได้ต้องแสดงบทบาทของท่าน ท่านรองทั้งหลายและแกนนำขับเคลื่อนต้องมีบทบาทรับต่อนโยบายจากผอ.ที่จะทำงานกับครูแกนนำ ครูที่จะมีบทบาทออกแบบการเรียนรู้จึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้ากลไกเหล่านี้ในโรงเรียนประสานเป็นหนึ่งเดียวจะมีพลังในการขับเคลื่อน เพราะเราไม่ได้ทำงานแค่ในโรงเรียนของเราอย่างเดียว เราหวังว่าท่านจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ ในการนำโรงเรียนอื่นๆ ด้วย

ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นไม่ได้จากคำสั่งของหน่วยงานกลาง ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากใจของแต่ละดวงที่หลอมรวมกันและไปด้วยกัน เพราะฉะนั้นเวทีวันนี้จึงสำคัญมาก และวิทยากรกระบวนการอย่างอาจารย์ชัยวัฒน์จึงจะหลอมใจเราและสร้างพลังแบบนี้ได้ จึงอยากขอให้พวกเราใจเดียวกันอย่างนี้ และอยากเห็นโรงเรียนก้าวไปอย่างมีพลัง ขอให้เข้าร่วมกระบวนการด้วยความตั้งใจ ด้วยจิตอันสงบ และด้วยสติที่อยู่กับงานตรงนี้ เชื่อว่า จบจากการอบรมรวมแล้ว ท่านจะได้เติมพลัง เสริมพลัง เสริมแรงซึ่งกันและกัน และได้ทีมเวิร์คที่ดีในโรงเรียน

อยากจะสื่อความกับท่านผอ.ว่า ท่านเป็นคนสำคัญที่จะหลอมรวมทีมของท่าน และเวทีนี้จะช่วยท่านอย่างมาก และขอบคุณอาจารย์ชัยวัฒน์ที่รักเรา เตือนทีมงานเราว่า “ทำเถอะ เพราะเรื่องนี้เกิดไม่ได้จากคำสั่ง แต่ต้องจากการระเบิดจากภายใน และไม่ใช่แค่คนเดียว แต่ต้องเป็นทีมงานในโรงเรียน” และก็เห็นว่าที่ผ่านมาแค่คืนเดียววันเดียวท่านได้เห็นภาพอะไรมากมาย ก็ขอขอบคุณที่ทุกท่านมารวมกันเป็นหนึ่งเดียว ท่านอาจารย์ชัยวัฒน์ ที่สนับสนุนเรา แต่คนที่ทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้นได้คือ ท่านเอง ดิฉันก็จะเฝ้าดูความสำเร็จของท่านใน ๒ วันนี้ ขอพระคุณค่ะ

[capacity to experience](#)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญคือ การยกระดับของตนเอง ไม่ว่าพระที่เป็นอริยสงฆ์ก็แล้วแต่ ทุกคนต้องมีสมรรถนะหรือความสามารถในการมีประสบการณ์ นั่นหมายความว่า มีสภาวะจิตที่รับรู้ รู้ตนเอง เห็นสภาวะภายนอกอยู่ตลอดเวลา เป็นการเรียนรู้ที่ไม่อยู่ในตำรา เป็นการเรียนรู้จริงๆ สดๆ ซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย โดยส่วนใหญ่ถ้าเป็นการเรียนรู้แบบนี้ก็จะเป็นการเรียนรู้ในสายศิลป์ เมื่ออาจารย์ชวนมาปั้นรูป แกะสลักหรือวาดรูป

วันที่ ๑ ที่ผ่านมา ผมโชคดีที่มีน้องคนหนึ่ง ชวนผมไปบ้านเป่ สีน้า ที่นครชัยศรี เป่เป็นทั้งนักดนตรี เป็นทั้งจิตรกร อายุน่าจะเกือบๆ ๕๐ เป็นคนที่มีความสามารถค่อนข้างรอบด้าน แต่งเพลง ร้องเพลง วาดภาพ ที่ประทับใจ คือ เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ แล้วพยายามจุดประกายให้คนได้เรียนรู้ในวิถีที่เห็นคุณค่าของธรรมชาติ ผมจึงคิดว่าเอาเรื่องเป่ สีน้ามาคุยกับอาจารย์ดีกว่า เพราะสุดท้ายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หนีไม่พ้นเรื่องธรรมชาติ การอยู่กับธรรมชาติ การใช้ธรรมชาติ วัฒนธรรม เรื่องความดีความงาม

ผมดูสิ่งที่อาจารย์นำเสนอใน Flipchart ยังเห็นว่าสิ่งที่นำเสนอยังไม่หมด ส่วนที่บอกก็บอกอย่างแข็งๆ เป็นภาษาทางการ เป็น format ยังไม่ได้บอกด้วยภาษาของหัวใจ เพราะคนที่มาทำงานนี้ต้องมีหัวใจ ต้องมีลูกบ้า ถ้าบ้าไม่พอทำไม่ได้ หรือบ้าไม่มากพองานไม่สำเร็จ เพราะงานนี้ออกนอกกรอบ แล้วผมก็เข้าใจอาจารย์ว่า การทำนอกกรอบแต่มันไม่ง่าย เพราะกรอบของระบบราชการแข็ง คนทำนอกกรอบลำบาก มีสิทธิ์เจ็บตัว แต่เราอย่าลืมนะว่าโลกเราเปลี่ยนแปลงเพราะพวกคิดนอกกรอบ ไม่มีใครอยู่ในกรอบแล้วเปลี่ยนแปลงโลกได้ **โลกเปลี่ยนแปลงเพราะคนคิดนอกกรอบ คิดในสิ่งที่คนอื่นคิดไม่ถึง หรือที่คนอื่นบอกว่าเป็นไปได้** เช่น เครื่องบินที่เราบินกันจนเป็นเรื่องธรรมดา มีคนคิดฝันมาเป็นพันปีแล้ว เมื่อวานผมฉายภาพของลีโอนาโด ดา วินชี ฝันเรื่องเฮลิคอปเตอร์ตั้งแต่สมัยลีโอนาโด แต่ตอนนั้นความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ไม่พอ ความสามารถทางเทคโนโลยีไม่พอ ความรู้ด้านวัสดุอุปกรณ์ยังไม่พอ แต่ idea/ concept มาแล้ว ทำอย่างไรจะขึ้นไปลอยบนฟ้าให้ได้ มันประมาณเกือบ ๔๐๐ ปี แล้วที่ฝันกันมาอย่างต่อเนื่อง จนพี่น้องตระกูลไรท์ สร้างเมื่อ ๑๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา เครื่องบินใบพัดขับเคลื่อนไอน้ำ มีปีกสองชั้น ก่อนที่จะมาเป็นเครื่องบินแบบนี้ได้มีคนพยายามทดลองมาไม่น้อย

อาจารย์อาจเคยได้ยินชื่อ ออโต ลีเลียนธัล ชาวเยอรมัน นักประดิษฐ์เครื่องร่อน ทำเป็นปีก วิ่งขึ้นไปบนหน้าผา วิ่งแล้วร่อนลงมา บังคับที่ปีกให้วกกลับมาร่อนลงที่เดิมได้ พยายามควบคุมทิศทางโดยใช้แรงคนควบคุมร่างกาย หมุนซ้ายขวาให้เครื่องร่อนได้ วันหนึ่งเขาทดลองบินด้วยเครื่องร่อน ในครั้งสุดท้ายเครื่องร่อนของเขาเผชิญกับพายุที่กรรโชกแรง ควบคุมทิศทางไม่ได้ทำให้เครื่องร่อนตก และเขาเสียชีวิต เหตุการณ์นี้ทำให้พี่น้องตระกูลไรท์คิดว่า บินได้ ร่อนได้ แต่จะควบคุมอย่างไรในพายุแรงๆ อยู่ท่ามกลางพายุแล้วกลับมาได้ ถ้าไม่มีการตายเกิดขึ้นเขาก็ไม่คิดว่าจะควบคุมอย่างไร วิธีการจุดๆ อย่งไร เครื่องร่อนใช้แรงคนวิ่ง วิ่งที่พื้นแล้วพุ่งจากหน้าผา แต่เครื่องบินจะวิ่งจากพื้นขึ้นข้างบน ทำอย่างไรให้เครื่องยกระดับจากพื้นขึ้นได้ จึงได้ศึกษาเฝ้าดูแรงลม อากาศอะไรที่ทำให้ยกตัวขึ้น ก็ออกแบบปีกให้อากาศด้านบนปีกร่อนกว่าด้านล่าง เมื่อร่อนก็ยกตัวขึ้นให้ลอยไปข้างบน นี่คือ หลักการ เมื่อลอยแล้วอะไรจุดให้ไปข้างหน้า เมื่อคิดได้ก็ทดลองในอุโมงค์ลมก่อน เพื่อให้ได้รูปแบบปีก หัวสđu รู้แล้วว่าจะใช้เครื่องจักรไอน้ำจุดประมาณกี่แรงม้าก็ตาม และมีวิธีควบคุมทิศทางขึ้นลง ควบคุมให้เลี้ยวได้...เหล่านี้มาจากความใฝ่ฝัน เรียนรู้ ยกระดับพัฒนา จนเครื่องบินลำแรกบินได้สูงประมาณ ๑๐๐ เมตร สูงประมาณต้นไม้ต้นหนึ่ง จนปัจจุบันมีเครื่องบินที่ทันสมัย Airbus A ๓๘๐ ที่ใครๆ ก็ซื้อ เป็นเครื่องบิน ๒ ชั้น จุดคนได้ประมาณ ๕๐๐ คน ประหยัดน้ำมัน ต่อไปสนามบินต้องมีทางเดินเข้า ๒ ชั้น เพื่อให้ใช้เวลาในการเดินเข้าเครื่องเร็วขึ้น ต้องมีวงข้าง ๒ ชั้น ทุกอย่างต้องดีไซ์หมด นี่คือ โลกของเราเปลี่ยนแปลงไปจนไม่น่าเชื่อ มาจากความใฝ่ฝันแล้วพัฒนาให้เป็นจริง

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็เช่นกัน เกี่ยวกับความใฝ่ฝัน ความใฝ่ฝันเกี่ยวข้องกับแรงบันดาลใจเกี่ยวข้องกับระเบิดจากภายในอย่างไร แล้วคิดนอกกรอบอย่างไร ถ้าไม่มีการออกนอกกรอบก็จะไม่มีใครทำอะไรได้สำเร็จ ความใฝ่ฝันทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เป็นไปได้ เช่น กรณีเครื่องบิน หรือถ้าไม่มีเจ้าชายสีหัตถ์คิดนอกกรอบก็คงไม่มีพุทธศาสนา ก็คงไม่มีพระพุทธเจ้า ก็ไม่มีพุทธศาสนา คือ ศาสนาแห่งการตื่นรู้ พุทธะคือ จิตที่ตื่นรู้ จิตที่

สว่างไสว เพราะสมัยนั้นมีความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อเรื่องวรรณะ ใครทำผิดไม่ได้มีการลงโทษที่รุนแรง มีการบูชายันต์ เอาสัตว์มาบูชายันต์ เป็นการเบียดเบียนชีวิต แต่มีกลุ่มคนเห็นที่ว่า วิธีการเช่นนี้ไม่ได้ทำให้คนพ้นทุกข์ พยายามค้นหาความหมายว่าจะไรกันแน่ ภายใต้อาณัติการณเช่นนี้ เจ้าชายสิทธัตถะประสูติ และเติบโตขึ้นมา เห็นพวกที่แสวงหาความหมายของชีวิต ออกนอกกรอบ พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่มีชั้นวรรณะ ตั้งคำถามทุกอย่างใหม่หมด นี่คือการตั้งคำถามของพุทธศาสนา คือ การตั้งคำถาม สร้างปัญญา ตั้งศกยภาพของความเป็นมนุษย์ และผมยืนยันได้ว่า ประเทศไทยของเราถ้าไม่มองพุทธศาสนาด้วยสายตาใหม่ เราจะล้าหลังเรื่องศาสนา กลายเป็นความเชื่อที่มลายาย ขณะที่พุทธศาสนานั้นต่อไปจะไปเจริญในตะวันตก ในอเมริกาในยุโรป ซึ่งจะเอาวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมกับวิถีคิดแห่งการตื่นรู้ โดยเฉพาะพวกที่ศึกษาเรื่องสมอง ที่จะเอาหลักของพุทธไปใช้ นี่คือการลึกลับซึ่งของพุทธศาสนาของเรา ศาสนาแห่งโพธิจิต หรือศาสนาแห่งความสว่างไสวทางปัญญา

ดังนั้น capacity to experience สมรรถนะในการมีประสบการณ์ชีวิต ตั้งคำถามกับมัน มองเห็นและเกิดความสว่างไสวทางปัญญา จึงเป็นเรื่องใหญ่ งานของเรา ศูนย์การเรียนรู้ คือความพยายามเดินบนเส้นทางของความสว่างไสวทางปัญญา มันไม่ใช่โครงการธรรมดา ยิ่งลึกยิ่งเท่าไร พลังยิ่งมากขึ้นเท่านั้น เราตีรหัสมันได้ไหม ถ้าไม่มีความสว่างไสวทางปัญญา โครงการนี้ก็จะกลายเป็นโครงการที่มีชื่อเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง แค่ ๓ หัว ๒ เงื่อนไขที่แข็งๆ แต่ว่าไปแล้ว สำหรับผมนะ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของวิถีของความสว่างทางปัญญา เป็นเรื่องของมนุษย์อยู่ร่วมกับมนุษย์ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมีปัญญา มีความสุข มีความรัก มีความเมตตา ต่อกันและกัน ฉะนั้น คนที่เดินบนเส้นทางนี้ไม่ควรเป็นเส้นทางของความทุกข์ ผอ.เอาปัญหามาให้อีก ตอนนี้ก็สอนเหนื่อยแล้ว เป็นภาระ แต่โครงการนี้ไม่เป็นภาระ แต่คือการฝึกฝน เอาชนะ และเกิดปัญญา เกิดปัญญาร่วมกัน ในสายตาของผม

อาจารย์ต้องภูมิใจว่า ที่อาจารย์มาทำงานกันนั้น เป็นพวก “บ้าก็บ้าวะ” เป็นพวกคิดนอกกรอบ และอาจารย์ต้องภูมิใจว่าโลกที่มันเปลี่ยนแปลงนั้นเพราะการคิดนอกกรอบ ต้นแบบของคนบ้าก็บ้าวะ คนคิดนอกกรอบคือเจ้าชายสิทธัตถะ คนที่กล้าเดินออกจากราชวังอันงดงาม เดินเข้าไปในป่าตอนกลางคืน ออกมาแสวงหาทดลองอยู่ ๖ ปี รวมทั้งบำเพ็ญทุกข์ ทรมานกาย จนเกิดความสว่างทางปัญญา เป็นทางหลุดพ้น แล้วก็เรียบเรียงเรื่องราวมาสู่พวกเราฟัง ถ่ายทอดกันมานับ ๒๐๐๐ กว่าปี

เราจะมีวิธีการอย่างไรทำให้การทำงานเศรษฐกิจพอเพียงของเราสนุกสนาน เรียนก็สนุก ทำก็สนุก พร้อมทั้งจะเป็นคนออกนอกกรอบเหมือนเราทำอย่างไร นี่คือการท้าทาย อาจไม่มีสูตรสำเร็จแต่มีวิถีคิดค้นคว้าไปเรื่อย แล้วมันเกี่ยวกับสิ่งที่อาจารย์เขียนมาอย่างไร มันก็ถูก แต่ผมว่ามันแข็งๆ มันขาดจิตวิญญาณศิลปิน งานนี้ถ้าไม่มีวิญญาณศิลปินเข้ามามันจะไม่สนุก งานศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาต้องมีความงาม ความสุข มีวิญญาณศิลปิน ซึ่งสามารถพลิกแพลงในรูปแบบต่างๆ ได้ แล้วเราจะทำอย่างไรในการนำเสนอ

ตัวอย่างเรื่องของคุณเป้ สีน้า เล่าว่าในปี ๒๕๓๔ เขาไปวาดภาพป่าต้นน้ำ เพราะเขาคิดว่าถ้าอยากรักษา น้ำให้ดี เราต้องรักษาป่า เพราะป่าเป็นแหล่งต้นน้ำ สร้างความชุ่มชื้น ความชุ่มชื้นของป่าทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่างๆ เขาเดินไปอยู่ในป่า ไปวาดภาพ เขาอุทิศส่วไปตั้งค่ายในป่า ทั้งๆ ที่กลัวมาก ป่ามีพลังอำนาจบางอย่าง กลางคืนต้องก่อกองไฟเพื่อจะให้อบอุ่นใจ เราจะได้ไม่กลัวด้วย ต้องมีความหวังในสภาพที่ยากลำบาก ต้องมีความหวังเมื่อเผชิญพลังอำนาจบางอย่างที่ใหญ่กว่า เขาไปวาดภาพในป่าทั้งวัน เมื่อกลับมาที่ค่ายดูภาพที่ตนเอง

วาด แล้วตั้งคำถามว่า “ได้เท่านี้” ทำไม่ได้แค่นี้ ทั้งๆ ที่ป่ายิ่งใหญ่มาก สวยอลังการมาก เราไม่ต้องเข้าป่า ออกไปข้างนอก มองไปที่สวน จะเห็นแสงที่กระทบกับดอกไม้ ใบไม้ แสงทำให้เกิดภาพสีและเงาที่เราคาดไม่ถึง ทำให้เกิดความงาม แต่ทำไมภาพที่วาดถึงได้แค่นี้ เพราะวิธีมองของเราไปขัดขวางความงามของธรรมชาติ ทำให้เราลากเส้นวาดภาพไม่สามารถสื่อความงามของธรรมชาติ แสดงว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่าง เขาค้นพบว่าวิธีการมองป่า การวาดภาพป่าไม่เหมือนกับการวาดภาพทะเล เวลาชมภาพทะเลต้องมองเป็นกิโลเมตร จึงจะเห็นความงามทะเลทั้งหมดต้องเห็นท้องฟ้า ก้อนเมฆ แสงแดด หาดทราย จึงจะประเมินความงามของทะเลได้ วาดภาพแม่น้ำต้องมองประเมินเป็น ๑๐๐-๒๐๐ เมตร จึงจะเห็นภาพความงามของแม่น้ำได้หมด แต่ในป่าจะมองเป็น ๑๐๐ เมตรไม่ได้ ต้องมองทีละเมตร เพราะแต่ละเมตรจะมีหลายสิ่งซ่อนอยู่ในนั้น

ที่เล่าให้ฟังเพื่อให้เห็นว่า สิ่งที่เหมาะสมด้วยสายตา สิ่งที่เราทำขึ้นมา เวลาดึงมาเป็นภาพ มีอะไรหล่นหายไป เหมือนบ๊อบบอกว่า วาดได้อย่างไร ผมเชื่อว่า สิ่งที่อาจารย์ทำมา ในโรงเรียนมีความลึกซึ้งกว่าที่เขียนไว้ มีรายละเอียดอีกมากมาย มีชีวิตอยู่ในนั้น มีความสัมพันธ์อยู่ในนั้น แต่ทำไมเราดึงมาได้แค่นี้ทั้งที่ความจริงเราทำมากกว่านั้น ประสบการณ์ที่อาจารย์ทำมานาน ล้มลุกคลุกคลานกับมันตั้งเท่าไร แสดงว่า capacity to experience สมรรถนะของประสบการณ์ตรงอาจารย์หล่นหายไปบางอย่าง ทั้งที่ตนเองทำมากับมือโดยแท้ หรืออาจารย์ติดกรอบการคิดอะไรบางอย่าง

ผมอยากให้อาจารย์ลองไปเดินดูผลงานสิ่งที่น่าสนใจว่า มีอะไรมากกว่านี้ที่เราลืมเขียนไป มีความจริงอะไรมากกว่านี้ที่เราทำกับมือแล้วเราลืมเขียนไป เหมือนกับไปที่วาดภาพป่าต้องมีรายละเอียด มีใบไม้ มีแสงกระทบมีเงาบางอย่างที่สะท้อนความงามของป่า ต้องมีทั้งแสงและเงาที่ตรงนี้ถ้าไม่มีเงามันก็ไม่มีแสง สิ่งที่หล่นหายไป สิ่งที่อาจารย์นำเสนอคือ ความยาก ความลำบากนานา ทั้งความสำเร็จที่อาจารย์ฟันฝ่ามามากมาย วันนี้เรามาทำตัวเป็นศิลปิน ทุกคนที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่เป็นศิลปะได้ ศิลปินไม่จำเป็นต้องวาดภาพเก่ง ร้องเพลงเก่ง อาจารย์เป็นศิลปินแห่งชีวิตที่พยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมาโดยผ่านเส้นทางความยากลำบาก เชิญชวนอาจารย์ใช้เวลาเดินดูงานของตนเองและของเพื่อนๆ ใช้เวลา ๑๐ นาทีและครุ่นคิดว่า มีอะไรที่เราทำมาเอง ผ่านมาเอง แล้วไม่ได้อยู่ในภาพนี้ อะไรที่หล่นหายไป

ผู้เข้าร่วมเดินชมผลงาน (Flipchart) ของแต่ละโรงเรียน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: หลังจากดูเสร็จแล้ว ให้จับกลุ่มคณะโรงเรียน เชิญนั่งล้อมวงกันกลุ่มละ ๕ คน

มันมีความลำบากอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ คือ ด้านหนึ่งเหมือนกับที่บ๊อบบอกว่า ต้องเห็นรายละเอียดแต่ละเมตร ในป่ามีแสงมีเงา ต้นไม้ ใบไม้แต่ละต้น แต่ละใบมีรายละเอียดของมัน ไม่เหมือนกับทะเลมีคลื่นเป็นลูก อย่างมากก็มีขีดหิน มีหาดทราย แม่น้ำก็ไหลไป มีผักตบชวา มีต้นไม้ขึ้นริมฝั่ง เป็นอีกสไตล์หนึ่ง งานของเราเหมือนป่าเข้าไปในป่า แต่ทำอย่างไรเห็นแต่ต้นไม้ ใบไม้เต็มไปหมดแต่ไม่เห็นป่า ทักษะสำคัญคือ การเห็นทั้งใบไม้ เห็นทั้งต้นไม้ และเห็นป่า การเล่าให้เห็นรายละเอียดบางอย่างซึ่งสำคัญเป็นทักษะขั้นสูง สิ่งสำคัญคือความสามารถเห็นรายละเอียดบางอย่างซึ่งสำคัญ ไม่ใช่สำคัญทุกอย่าง เป็นทักษะในการรู้จักหยิบรายละเอียดบางอย่างขึ้นมาเล่าอย่างมีชีวิตชีวา ผมไม่สามารถให้อาจารย์เล่ารายละเอียดได้ทั้งหมด แต่มันอยู่ที่ความสามารถหยิบรายละเอียด

บางอย่างมาเล่าอย่างมีชีวิตชีวา รายละเอียดซึ่งหายไปจากงานที่อาจารย์ทำมาทั้งมือ ผ่านความยากลำบาก นี่คือศิลปะที่แต่ละคนต้องค้นพบด้วยตนเอง แล้วเล่าขึ้นมา ไม่มีผิดไม่มีถูก มีแต่อะไรที่มันหายไปจากความ เป็นจริง และสิ่งที่หายไปมันจะเป็นสิ่งที่มีค่าที่จะนำไปขยายผลต่อ อาจารย์ต้องครุ่นคิดและนำเสนอเอง นี่จะ เป็นการยกระดับสมรรถนะในการมีประสบการณ์ของอาจารย์ capacity to experience อาจารย์จะเล่าอะไรที่ สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ดี

บอกไว้เลยว่า หัวใจของกระบวนการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ แก่นแท้ คือ การเดินสายกลาง การ balance ความพอดี มัชฌิมาปฏิปทา ถ้าพูดในภาษาศาสตร์ก็เป็นสไตล์หนึ่ง ถ้าเราพูดใน ฐานะความเป็นศิลปิน มีอาจารย์หลายท่านอาจเก่งเรื่องจิตรกรรม เคมี ในทางครุภาษาไทย สังคม ท่านจะบอก อะไร เพราะทำที่สูงสุดงานนี้คือ การบูรณาการศักยภาพของครูในโรงเรียนต่างๆ เอาวิชาต่างๆ มาบูรณาการกัน มี เต็มพลังแก่กันและกัน อะไรคือแก่นที่จะมาเชื่อม เหมือนจิโรที่บูรณาการคนเก่งเรื่องข้าว คนเก่งเรื่องปลา เก่งเรื่อง ปลาหมึก แล้วเขาเอาความเก่งแต่ละคนมาเชื่อมกัน จิโรบอกว่าเขาทำ ๕% แต่ส่วนอื่นๆ อีก ๙๕% คนอื่นๆ ทำแต่ เขาคือศูนย์กลางของการนำเสนอ อาจารย์จะเชื่อมสิ่งเหล่านี้อย่างไร มันทำให้เราคิดนอกกรอบ สิ่งที่เราพูดถึง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข เราสู้กันหมดแล้ว แต่มีอะไรบ้างที่ขาดหายไปที่เหมือนกับจิตวิญญาณ ตรงนี้อาจเป็นเคล็ดลับก็ได้

หัวใจสำคัญคือ คุณกันให้สนุก อะไรที่เราเจอจริงแต่ไม่ได้พูด ทำจริงแต่ไม่ได้เล่า เพราะกรอบมัน lock เรา ไว้ ใช้กระบวนการเหมือนตอน check in คุณให้สนุกให้มีชีวิตชีวา ช่วยกันเติมสิ่งที่ขาดหายไป คุณในเรื่องที่ไม่เคย คุณ ให้ปิ้งเว็บเข้ามา ไม่มีถูกไม่มีผิด ให้สนุกเป็นใช้ได้ อย่าลืมนะนำตัวด้วย ชื่ออะไร โรงเรียนไหน สอนวิชาอะไร

ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยน

ไปสการ์ดถึงเพื่อน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ขอให้นั่งนิ่งๆ สงบๆ แล้วจดบันทึกหรือบางคนก็เก่งวาดเป็นรูปและบรรยายด้วยว่า สิ่งที่คุณคิดว่าน่าสนใจจากที่ได้ฟังเพื่อนๆ นำเสนอ สิ่งที่คุณเองได้พูด เชื่อมประสานเข้าด้วยกันเป็นสิ่งใหม่ แล้วเขียนเป็นร้อยแก้ว ๗ ๘ หรือ ๑๐ ประโยค คำคมๆ หรือวาดเป็นภาพ การ์ตูน ภาพสเก็ต หรือเขียน เป็นบทกวี ไสกุก็ได้ ดึงศักยภาพความคิดสร้างสรรค์ของท่านออกมา ไม่ต้องแลกเปลี่ยน ครุ่นคิดคำนึงกับตัวเอง ความรู้เป็นเรื่องของชีวิตชีวาที่จะไหลผ่านตัวอาจารย์ออกมา “หัวใจของการเรียนรู้อยู่ที่การครุ่นคิด ไม่ใช่การจำว่า ใครสอนว่าอย่างไร”

ผู้เข้าร่วมครุ่นคิดบันทึก วาดภาพ เขียนกลอน ฯลฯ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: สิ่งที่คุณอยากให้ทำช่วงบ่ายนี้ คือ ให้แสดงความสามารถของท่าน ออกมาใน รูปแบบที่บางคนอาจจะถนัด บางคนไม่ถนัด นื่องๆ จะแจกกระดาษเอ๔ ปากกา สี แบบฝึกหัดนี้เรียกว่า “ไปสการ์ดถึงเพื่อน” กระดาษเอ ๔ เหมือนไปสการ์ดซึ่งปกติจะเล็กหน่อย แต่ไปสการ์ดของเราจะใหญ่เป็นพิเศษ

เพราะอาจารย์จะต้องวาดภาพ วาดการ์ตูน กราฟพิคสัญลักษณ์ โดยเขียนเรื่องราวจากเรื่องที่อาจารย์ได้บันทึกไว้ ก่อนหน้านี้ สิ่งที่ยังบันทึกไว้เป็นถ้อยคำให้อาจารย์แปลงเป็นภาพ เป็นสัญลักษณ์อะไรก็ได้ เพราะบางครั้งภาพอยู่เหนือคำพูด การ์ตูนอยู่เหนือคำพูด เรียกว่า visualize ทำให้ปรากฏเป็นภาพ เพราะภาพสื่อความหมายได้มาก เมื่อมีภาพแล้วอาจเขียนคำคม บทกวี วรรคทองที่คิดว่าคม มีความหมายสะท้อนภาพ ใช้เวลา ๒๐ นาที

ผู้เข้าร่วมแต่ละคนทำไปสการ์ด

พลังแห่งการขับเคลื่อนความสำเร็จ (Driving force)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เปลี่ยนอิริยาบถกันนิดหน่อย ให้อ่างสิ่งที่ทำทั้งหมด สิ่งที่เราวาดขึ้นมาเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏมาก่อน โดยโจทย์ก่อนพักเที่ยงคือ การครุ่นคิดสิ่งที่เป็นรายละเอียดที่เราไม่ได้บันทึกไว้ ที่ไม่ปรากฏในผลงาน (flipchart) ที่เตรียมมา ซึ่งการเรียนรู้เหมือนหยินกับหยาง ผมอยากให้อาจารย์ได้ไปเดินดูอีกที่ว่า สิ่งที่เราเรียนต่างๆ นำเสนอ สิ่งที่เราคิดมีอะไรไปเชื่อมต่อกันได้ไหม ลองเดินไปดูอีกทีของกลุ่มต่างๆ เขาวาดภาพอะไรมา เขาถ่ายรูปอะไรมา อะไรเหมือน อะไรต่าง

จะบอกให้ทราบว่า อาจารย์มีสิทธิโยกย้ายสถานที่ เพราะผมจะให้โจทย์แก่อาจารย์แล้ว ให้อาจารย์ไปบริหารจัดการเอง สำคัญที่ว่า หลังจากนั้นเอาผลงานมาใช้ร่วมกัน โจทย์คือ ให้แต่ละคนนำภาพที่ตนเองวาดมาโชว์ในกลุ่ม และอธิบายว่า ภาพวาดมีความหมายอย่างไร ใช้เวลาคนละ ๒ นาที แล้วจนครบทุกคน ให้ทุกคนจะได้เห็นภาพและเข้าใจภาพของเพื่อนๆ หลังจากนั้นให้บูรณาการความหมายและภาพของทั้ง ๕ คน บูรณาการความคิด ดูสัญลักษณ์ ภาพ ความหมาย แล้วสร้างภาพขึ้นมาใหม่เป็นภาพของกลุ่มช่วยกันวาด ช่วยกันสร้างสรรค์ ช่วยกันลงสี เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ พร้อมทั้งตั้งชื่อกลุ่มให้สอดคล้องกับภาพ ให้อาจารย์ทำ ๑ ชั่วโมง รวมทั้งสัปดาห์ พลังแห่งการขับเคลื่อนความสำเร็จ (Driving force) ของกลุ่มคืออะไร

ผู้เข้าร่วมทำงานกลุ่ม บูรณาการภาพวาด

แล้วนำผลงานกลุ่มไปติด show พร้อมทั้งติดผลงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มไว้ด้วยกัน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เราระดมสมองกันตั้งแต่เช้า มีอะไรที่ไม่ได้นำเสนอบ้าง แล้วทำไปสการ์ดถึงเพื่อนและเอามาเชื่อมกันใหม่ เป็นภาพใหม่ออกมา เป็นผลผลิตใหม่ พยายามเชื่อม มีใครพบว่า มีภาพของกลุ่มใดที่สะกิดใจบ้างไหม ไม่จำเป็นต้องเป็นภาพของตนเอง ในภาพสะท้อนอะไรที่เราเห็น/ไม่เห็นมาก่อน มีภาพไหนมุมไหน ประโยคไหนที่มันต่างไปบ้าง หรือไปเติมสิ่งที่อยู่ในห้องนั้นบ้าง เพราะอะไร หรือความแตกต่างของ poster ที่แต่ละกลุ่มทำกับที่แต่ละโรงเรียนทำคืออะไร

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: ผมรู้สึกภาพนี้ รวมถึงภาพเข้าด้วยกัน อย่างน่าประทับใจมาก การเน้นที่ความสุข และการไม่ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรค เขียนแต่ความสำเร็จ แล้วการเชื่อมโยงกัน ผมเดาว่าเป็นการรวมพลังกัน อันนั้นคงไม่เห็นทางออกเลยเขียนทางออกไว้ เวลาที่เรารวมกัน เหมือนเอาใจมารวมกัน แล้วมีปีกบินข้ามเอาสิ่งที่ตีมาเป็นปีก บินข้ามอุปสรรค

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ขอขอบคุณครับ นี่เป็นตัวอย่างการสะท้อนที่ดีเลย เชิญเลยครับ อาจารย์ท่านใดเห็นอะไรที่น่าสนใจ แล้วที่เราวาดขึ้นมาใหม่ กับที่โรงเรียนทำมามีความต่างอะไรไหม อันนี้เป็นภาพที่เราทำด้วยกัน ผอ. รองผอ. ครูจากหลายๆ โรงเรียนมาทำด้วยกัน ไม่มีความเป็นโรงเรียน มันมีความเหมือนความต่างกันอย่างไบบ้าง

อ.จริฐา แดงน้อย: มีความต่าง เพราะไม่มีกรอบ เวลาที่เราทำงานที่โรงเรียน ผอ. ไม่ได้มาทำงานร่วมกับเราด้วย ก็อาจจะเป็นความคิดของครู ในบริบทของครูอาจไม่เห็นความคิดของผู้บริหาร แต่เวลาคิดร่วมกันในกลุ่มมีท่านผู้อำนวยการอยู่ด้วย เราก็เอาปัญหามาถกเถียงกัน มันก็เลยหลุดจากกรอบเพราะเมื่อมีปัญหา ทุกคนร่วมแก้ไข

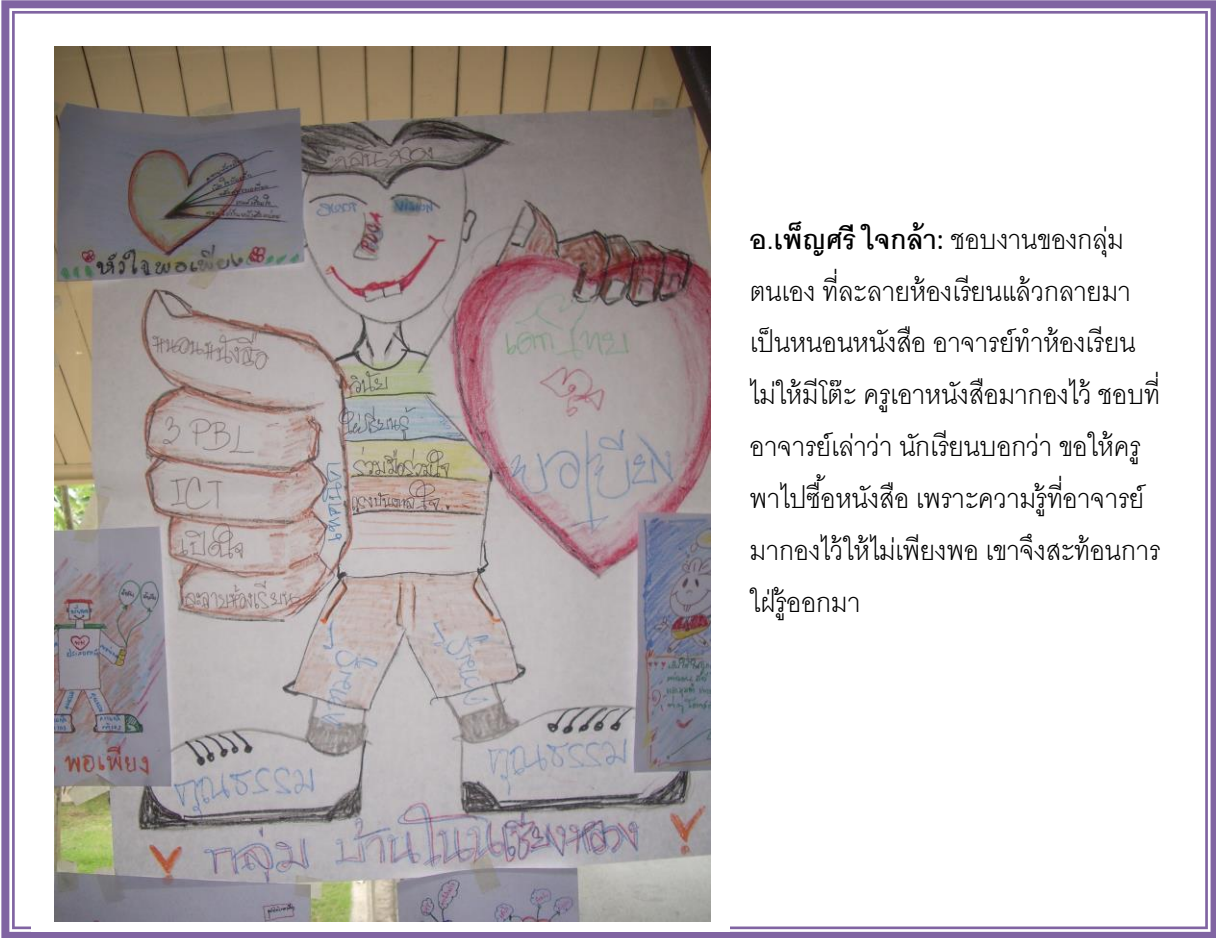
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อันนี้เป็นกุญแจที่สำคัญใหม่ แต่ละโรงเรียนเคยได้คุยพร้อมๆ กัน ผอ. รอง ผอ. ครู แกนนำ แบบนี้มัย

อ.จริฐา แดงน้อย: คุยในกรอบตัวชี้วัด เพราะบางที่อยู่กับ ผอ.เราก็รู้สึกเกร็ง เราคิดนอกกรอบเราอย่างนี้ แต่ในกลุ่มของเรา มีทั้งครูผู้ช่วย ทั้ง ผอ. ท่านผอ.ก็บอกว่า ตรงนี้เราก็ไม่เคยเข้าใจครูและบอกว่าจะนำไปปรับใช้กับครูในโรงเรียนของท่านได้ ส่วนเราในฐานะของครู เราก็เข้าใจท่านผอ.มากขึ้นว่า บทบาทมันต่างกัน เมื่อเราทำกระบวนการตรงนี้เราก็จะนำไปปรับใช้เหมือนกัน

รองผอ.ธีรพงษ์ นามเชียงใหม่ : โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม ในส่วนของผู้บริหารก็คิดต่างนะ ว่าถ้าเราไปอยู่ในกลุ่มครูด้วย บางครั้งครูก็เกร็ง เหมือนในเรื่องจิ๋วที่ยื่นมองลูกค้ากินซูชิ ก็เปิดโอกาสให้เขาคุยกัน และผู้บริหารเองก็ถูกบังคับโดยกรอบนโยบาย มีมาตรฐาน ตัวชี้วัดบังคับเราเหมือนกัน ขาดอิสระในความคิด

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมเข้าใจที่ รองธีรพงษ์บอกว่า พอมีผู้บริหารอยู่ในกลุ่ม ครูจะเกร็ง เหมือนเรื่องซูชิ บั๊นญี่ปุ่น ให้กิน ยืนดู บางทีมันก็เกร็ง แต่มันเป็นสิ่งที่ถ้าไม่คุยกันต่อหน้าก็จะไม่เข้าใจกัน อย่างที่น้องเขาบอกว่า ก็ได้เข้าใจว่าผอ. คิดแบบนี้เพราะแบบนี้ นี่เป็นศิลปะที่ท้าทายมาก ว่าเราจะทำอย่างไรที่ให้ ผอ.ร่วมพูดคุยแล้ว ทุก

คนกล้าเปิดความคิดออกมา เพราะทำสุดแล้ว ผอ.คือ ผู้นำ...น่าอะไร ผอ.ต้องเป็นผู้นำการสนทนา ไม่ใช่ผู้นำเพราะตำแหน่ง แต่นำเพราะวุฒิภาวะ มีความสง่างามในตัว สามารถรับความคิดแตกต่าง เชื่อมประสานความแตกต่างหลากหลายโดยไม่เกี่ยวกับตำแหน่ง ผ่านวุฒิภาวะ ปัญญา ประสบการณ์ เราจะสร้างบรรยากาศเหล่านี้ได้อย่างไร ถ้าบรรยากาศแบบนี้เปิดระหว่างครูผู้น้อยกับ ผอ. ครูกับนักเรียนก็จะมีสถานะแบบนี้ไปด้วย ชุมชนก็มีความสำคัญเช่นกัน ชุมชนก็เหมือนกับคนขายปลา คนขายกุ้ง ไม่มีคนเหล่านี้ก็ไม่มีความสุขที่อร่อย ความยั่งยืนของศูนย์การเรียนรู้ฯ ก่อนจะขยายผลสู่ที่อื่น ชุมชนต้องชื่นชมเห็นประโยชน์ด้วย สิ่งนี้คือความท้าทาย เหมือนมีกรอบแต่ไม่มีกรอบ เพราะว่า พ่อแม่ ครู ผู้บริหาร พระ ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเหมือนหยินหยาง

อ.เพ็ญศรี ใจกล้า: ชอบงานของกลุ่มตนเอง ที่ละลายห้องเรียนแล้วกลายมาเป็นहनอนหนังสือ อาจารย์ทำห้องเรียนไม่ให้มีโต๊ะ ครูเอาหนังสือมากองไว้ ชอบที่อาจารย์เล่าว่า นักเรียนบอกว่า ขอให้ครูพาไปซื้อหนังสือ เพราะความรู้ที่อาจารย์มากองไว้ให้ไม่เพียงพอ เขาจึงสะท้อนการใฝ่รู้ออกมา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ที่นักเรียนบอกว่า “คุณครูพาหนูไปซื้อหนังสือหน่อย” อยู่ตรงไหน (ตอบ: ไม่มีแต่ทราบจากที่พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน) ประโยคนี้มีความหมาย ที่เด็กพูดแบบนี้สะท้อนว่า ความรู้ที่เขาได้มาไม่พอ แสดงว่าเขาใฝ่เรียนรู้ เกิดแรงบันดาลใจ และติดตัว ประโยคนี้คมมาก น่าเสียดายที่กลุ่มนี้ไม่ได้เขียนไว้ใน poster นี้แหละที่ถามว่ามีอะไรที่หล่นหายไปในเรื่องที่อาจารย์ทำแล้วไม่ได้เขียน ประโยคนี้สำหรับผมเป็นประโยคที่มีค่ามาก แปลว่าเด็กถูกสร้างแรงบันดาลใจโดยคุณครูแล้ว ผมเติบโตจากหนังสือ ผมโชคดีที่ไม่ใช่เด็กรักเรียน จินตนาการความใฝ่ฝันมาจากหนังสือ ชอบเล่นกีฬา ตอนเรียนเตรียมอุดมเป็นประธานฟุตบอล คนทั้งโรงเรียนรู้จักเพราะเป็นนักกีฬา ในโรงเรียนเตรียมคนเรียนหนังสือเก่งไม่มีคนรู้จัก สู้กีฬาไม่ได้สาว ๆ รู้จักเพียบ มีความสุขมากยืนอยู่ท่ามกลางประตูฟุตบอล เพื่อนๆ ส่งเสียงเชียร์ ดังนั้นจึงมองว่า แรงบันดาลใจเรื่องหนังสือมีค่ามาก ประโยคแบบนี้ไม่อยากให้หาย สิ่งที่คุณครูทำมา ผมเชื่อมั่นว่ามีประโยชน์มากมาย แบบนี้ที่ไม่อยากให้หล่นหาย

ตัวแทนกลุ่มช้าง: ห้างเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นหลักปรัชญาที่เริ่มที่ประเทศไทย สอง ห้างเป็นสัตว์ใหญ่ งานนี้การขับเคลื่อนเป็นเรื่องใหญ่ หนักมากต้องอาศัยความสามัคคีจึงจะสำเร็จ กลุ่มเราวาดรูปคลื่นด้วย เพราะคิดว่าคลื่นคือพลังที่จะนำช้างสู่ยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร แล้วเราก็สอดแทรกความเป็นเด็กนิดหน่อยตรงลูกโป่งที่ผูกวงช้าง

ตัวแทนกลุ่มพลังใจ: ภาพสื่อถึงการเรียนรู้ของคน เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ในกลุ่ม อ.สมควร จัดการเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ เราก็รู้สึกว่าการเรียนรู้ของเด็กน่าจะเป็นการเรียนรู้อย่างอิสระ เราพยายามไม่ตีกรอบ เราเห็นตรงกันว่า การเรียนรู้ต้องอิสระทางความคิด ต้องกระตุ้นให้เด็กคิดนอกกรอบ เพราะเด็กมีจินตนาการที่ไร้เดียงสา แต่ถ้าผู้ใหญ่บอกลูกผิด ความคิดอันนั้นของเขาอาจเป็นเหมือนลีโอนาโด ดา วินชีก็ได้ ดังนั้น ควรต้องให้เด็กมีอิสระในความคิด ส่วนพลังขับเคลื่อนคือ ต้องมีการคิดอย่างอิสระ สำหรับเรื่องสำหรับผู้บริหารไม่ลงมาดูลูกด้วย กลุ่มเราคิดบอกว่า เพราะท่านจะสร้างให้เราคิดเองก่อน จึงไม่ลงมาร่วม

ตัวแทนกลุ่มต้นไม้

ในภาพจะมีหัวใจ หัวใจดวงแรกต้อง
ระเบิดจากภายในสู่การเรียนรู้ หัวใจแต่
ละดวงต้องไฝ่เรียนรู้ ต้องทุ่มเท
นอกจากการเรียนรู้ของแต่ละคนแล้ว
ยังมีต้นไม้อีกต้นที่พึ่งพาช่วยเหลือกัน
เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่น
ที่เลือกสัญลักษณ์เป็นต้นไม้ เพราะ
ต้นไม้มีนกมาอาศัย นอกจากนี้ใน
ภาพยังมีขบวนรถไฟที่จะนำสิ่งเหล่านี้
มาสู่เด็กๆ ในโรงเรียน เพาะกล้าใหม่
ของความพอเพียงขึ้นมา

ตัวแทนกลุ่ม “ลูกโป่งชีวิต” : สัญลักษณ์ของผู้เรียน ภาพเด็กกับลูกโป่ง สื่อว่า

๑. การดำเนินชีวิตต้องการอะไรในบั้นปลาย

ทำอะไรจะมีความสุข ความสุขจะเกิดได้
จากการเรียนรู้ธรรมชาติ เรียนรู้จากธรรมชาติ
ทำให้เข้าใจชีวิต

๒. ต้องสร้างโรงเรียนเปรียบเหมือนบ้าน

๓. ทุกชีวิตเรียนรู้อย่างมีความสุข

๔. ถ้าเจอปัญหา หาทางออกให้มันได้ และถ้า
ออกไปได้แล้ว ต้องไม่คิดว่าเราจะไม่เจอ
ปัญหาอีก ถ้าเจอปัญหาแล้วทำอะไรเราจึง
จะแก้ปัญหาได้

๕. ชีวิตของคนเปรียบเหมือนต้นไม้ ต้องใส่ปุ๋ย
รดน้ำพรวนดินให้เติบโต ให้ออกงาม
ส่วนคำ “ดูให้ชัด ตัดให้ขาด ละให้เว้น” คือ ทุก
ปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องค้นเหตุของปัญหา เมื่อทราบ
ต้นเหตุก็จะทราบว่าแก้ได้อย่างไร ส่วน
ข้อผิดพลาดอย่าทำซ้ำ

ตัวแทนกลุ่มต้นกล้าพอเพียง: ภาพนี้คือภาพต้นไม้ที่ออกดอกงดงาม เราเชื่อว่านักเรียนของเราสามารถพัฒนาให้เจริญงอกงามได้ โดยที่ครูต้องเริ่มที่ตนเองก่อนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะ “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” ๒) การทำงานต้องพิจารณาบริบทของพื้นที่ด้วย เพราะในหลวงทรงสอนเราเรื่องภูมิสังคม บริบทของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน โรงเรียนในเมือง โรงเรียนในชนบท ส่วน ๓) การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่นักเรียน สุขุมชน ต้องทำบ่อยๆ ทำซ้ำๆ ให้เกิดเป็นวิถีชีวิต เมื่อเป็นวิถีชีวิตก็จะนำไปสู่อุปนิสัยพอเพียง ๔) เมื่อมีอุปนิสัยพอเพียงไม่ว่าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างไร เขาก็จะรับมือได้ ส่วนตรงกลางภาพคนยิ้มสื่อถึงความสุขที่ยั่งยืน

ผลงานกลุ่มปิรามิด

คุณปิยาภรณ์ มัณฑะจิตร: อยากชวนมองว่า poster ในห้องนี้กับ poster ที่ท่านเตรียมมาจากโรงเรียน ท่านเห็นความแตกต่างไหม ผลงานในห้องนี้ เวลาอธิบายความ มันเห็นอะไรที่มากกว่าห้องนั้น ท่านกำลังเล่าเรื่องว่า คนๆ หนึ่งถ้าจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องมีความเข้าใจ เข้าใจแล้วลงมือทำ ทำซ้ำๆ ถอด

บทเรียนตนเอง ให้ เอ๊ะ อ้อ กับตัวเองก่อน ก่อนที่จะนำไปสอนเด็ก และระหว่างที่สอนก็ค้นพบ แล้วนำไปปรับเพื่อสอนเด็ก นี่จะเป็น model หนึ่ง (กลุ่มปิรามิด)

หรือการเดินทางของครูที่จะสอนเด็ก ต้องผ่านอะไรบ้าง เจอทั้งอุปสรรคและปัญหา และอะไรที่มาช่วยให้ท่านก้าวข้ามปัญหาไปได้ ความมุ่งมั่น มีความศรัทธา จิตใจ การสร้างโอกาส ความรู้สึกเป็นเจ้าของของคนทั้งขบวน (กลุ่มยั่งยืน) ในขณะที่อาจารย์กำลังบอกว่า องค์ประกอบขององค์กรรวมทั้งคณะต้องประกอบด้วยอะไรบ้างที่จะมาร่วมแรง (กลุ่มข้าง) ภาพเหล่านี้ก็ทำให้เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบของโรงเรียนกับองค์ประกอบต่างๆ เพื่อนำเด็กในชุมชนไปสู่ความพอเพียง (กลุ่มต้นไม้) ท่านอาจารย์ให้เห็นภาพเลยว่า กว่าที่เด็กจะมีพฤติกรรมพอเพียง ต้องสร้างอย่างไร (กลุ่มต้นกล้าพอเพียง) สมมุติถ้าดิฉันเป็นคนที่ไม่รู้จักโรงเรียนแล้วเดินเข้ามา อาจารย์นำเสนอด้วยสิ่งเหล่านี้ อาจารย์ว่าน่าประทับใจไหม ทุกครั้งที่เราไปโรงเรียนเราก็เห็นอะไรแข็งๆ อย่างนั้น ทำไมอาจารย์ไม่เล่าเรื่องด้วยหัวใจของอาจารย์ นี่คือคุณค่าต่างๆ ส่วนห้องนั้นเป็นการเล่าเรื่องแบบตำราทำกับข้าว หนึ่ง สอง สาม สี่ แล้วทุกโรงเรียนก็เดินด้วยตำราทำกับข้าว แต่ดิฉันบอกเลยว่า พ่อครัวแต่ละคนไม่เหมือนกัน และมีวันทำด้วยนะ แล้วท่านก็บอกว่าวันทำอะไรจะทำอย่างไรที่จะก้าวข้าม นี่คือ ความงามที่ดิฉันประทับใจในสิ่งที่ท่านวาดไว้ ดิฉันอยากฝากท่านอาจารย์ว่า เวลาเราเล่าเรื่องงานของเรา ตำราทำกับข้าวเล่มเดียวก็พอแล้ว ท่านลองนึกถึงกรรมการไปดู ๒๐ โรงเรียน เล่าเรื่องเหมือนกัน ดิฉันบอกเลยว่าไม่ประทับใจ แต่อันนี้โรงเรียนนำเสนอไม่เหมือนกันเลย มีความงามแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าท่านเน้นอะไร ดิฉันคิดว่า เราคงได้เรียนรู้กันมากมายทั้งในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และในเรื่องของการเล่าเรื่องการทำงานของเราที่ทำให้คนเห็นรายละเอียดของป่าทั้งป่า แต่ไม่ได้นำเสนอแค่เสียอย่างเดียวแล้วบอกว่า นี่คือป่าของเรา ดิฉันคิดว่า ท่านทำได้ดีมากทีเดียวขอบคุณค่ะ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: เป้ สีน้าบอกว่า ในระหว่างที่เราวาดภาพ เราจะค้นพบตัวเองในภาพที่เราวาด ผมอยากให้อาจารย์ค้นพบว่า สิ่งที่อาจารย์มีอยู่มีศักยภาพขนาดไหน วันนี้เราจะคุยไปเรื่อยๆ ให้ค้นพบความสามารถในตัวเราที่ยังไม่ได้เปล่งประกาย

The Story of Stuff

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ในกลุ่มต่างๆ พูดอยู่เสมอเรื่องการพึ่งตนเอง และกระแสของโลกาภิวัตน์ เราจะตีความเรื่องการพึ่งตนเองอย่างไรในยุคโลกาภิวัตน์ เราไม่ได้พูดเรื่องการพึ่งตนเองในรูปแบบเล็กๆ การรับมือกับความเสี่ยงด้านต่างๆ ในชีวิต การป่วย การล้มละลาย ภัยพิบัติธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดและให้ความรู้ เราจะเห็นเรื่องโลกาภิวัตน์ที่ประชิดติดตัว เช่น คนจีนมาเที่ยวในไทย มาแอบอยู่ในเมืองไทย อาจมีการอพยพคนจีนครั้งใหญ่มาอยู่เมืองไทย คนจีน ๑๒๐๐ ล้านคน ถ้ามาอยู่เมืองไทย ๑๐ ล้านคน อาจไม่มีความหมายสำหรับประเทศจีน แต่มีความหมายสำหรับ

ไทย บางจังหวัดทางภาคอีสานมีลูกเขยฝรั่งทั้งหมู่บ้าน เป็นเรื่องโลกาภิวัตน์ที่เราจะพูดคุยกัน ศูนย์การเรียนรู้ ไม่ใช่เรื่องธรรมดา แต่เป็นเรื่องลึกซึ้ง

ชม VDO The Story of Stuff
(www.storyofstuff.com)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: VDO เรื่องนี้ทำโดยคนอเมริกันที่ตื่นรู้ ที่อาจมีไม่มาก แต่อาจจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น trends ใหม่ ระหว่างนี้อยากให้อาจารย์บันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการชม poster กลุ่มในห้องทานอาหารว่าง และการชม VDO เรื่องนี้ และคุณค่าของโครงการเศรษฐกิจพอเพียง อยากให้อาจารย์บันทึกเอาไว้ คิดอะไร รู้สึกอะไรให้ เวลาประมาณ ๕ นาที

Check Out

กิจกรรมสุดท้ายขอให้อาจารย์ทุกท่านเก็บข้าวของและลุกขึ้นยืน ยืดเส้นยืดสาย ให้เดินไปมา สังเกตว่ามีใครบ้างที่ยังไม่เคยคุยกันเลย พบแล้วจับมือไว้ ต้องมีคู่ โจทย์กรุณาพาคุณของท่านไปเดินเล่น ชมทิวทัศน์รอบๆ และคุยกันเรื่องชีวิต เรื่องส่วนตัวให้สนุก ให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น แต่มีข้อหนึ่งห้ามลืม ต้องคุยด้วยว่า **มาครั้งนี้ได้เรียนรู้ อะไรที่น่าสนใจบ้าง** ให้เวลา ๓๐ นาที

ผู้เข้าร่วมอบรม จับคู่เดินเล่น

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ต่อไปเป็น session สุดท้าย ให้รวม ๒ คู่ที่เดินด้วยกันรวมเป็น ๑ กลุ่ม เพื่อทำกระบวนการ check out เมื่อเริ่มกระบวนการ หากคนในกลุ่มยังไม่รู้จักกัน ให้แนะนำตัวกันก่อน ชื่อ อายุ น้ำหนักก็ได้ (ถ้าอยากบอก) สอนวิชาอะไร หัวใจของการเรียนรู้ คือ ความรู้ที่อยู่ในตัวคนเยอะ ประสบการณ์ชีวิตก็สามารถถ่ายทอดให้กันได้ เพราะมีประสบการณ์อยู่ในตัวเยอะ เช่น เรื่องจิ๋ว เด็กฝึกงานต้องฝึกทำไข่ปิ้งถึง ๑๐ ปี กว่าจะได้ไข่ปิ้งที่ได้ตั้งใจ นานมาก ซึ่งระหว่างนั้นเขาได้เรียนรู้มากมาย สิ่งที่สำคัญเราต้องสังเกตว่าความรู้มีอยู่ในตัวของคนเยอะ โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้าน แต่ปราชญ์ชาวบ้านเขาไม่ได้มีสไลด์การสอนเหมือนครู ทำอย่างไรให้โรงเรียนดูว่าในบริเวณใกล้โรงเรียนมีปราชญ์ชาวบ้านมาสอนบ้าง อาจมอบหมายให้มาเล่าเรื่องอะไรเด็กจะได้เรียนรู้สนุก มีสีสัน เราได้เรียนรู้จากเขาด้วย แล้วนำมาประยุกต์ใช้ เพราะคนเหล่านี้เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้บางเรื่องเป็นภูมิปัญญาโบราณบางเรื่องที่จะหายไปแล้ว แล้วยังอนาคตยิ่งเจริญไปข้างหน้า ภูมิปัญญายิ่งมีความสำคัญ ภูมิปัญญาจะช่วยเยียวยาโลก ฝากไว้โรงเรียนใดที่มีศักยภาพและมีเครือข่ายให้ดึงปราชญ์ชาวบ้านมาด้วย

กระบวนการตอนเช้าเรามีการ check in ตอนนี่เราจะมา check out เป็นการแสดงว่า เราพร้อมแล้วที่จะ กลับออกไปด้วยความรู้ โดยให้ใช้อะไรเป็นสัญลักษณ์เหมือนตอนใช้ปากกาในการ check in ในตอนเช้า การ check out เป็นการเช็คสภาวะอารมณ์ตนเองว่า อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของเราเป็นอย่างไร พลังงานในตัวเรายังมีไหม หรือลดลงเพราะเหนื่อยล้า ความรู้ของเราเพิ่มขึ้นหรือเปล่า และช่วยเล่าว่าที่ ได้จับคู่คุยกับเพื่อน ไปเดินเล่นกับเพื่อน มีอะไรที่น่าสนใจ มีอะไรปิ้งขึ้นในตัวเรา ให้คุยคนละ ๓-๕ นาที พูดจบแล้ว ก็บอกว่า check out จนครบทุกคน

ผู้เข้าร่วมอบรม check out ในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ check out ในกลุ่มย่อยแล้ว ขอให้มา check out ในกลุ่มใหญ่ ว่า มีอะไร ที่น่าสนใจบ้างที่กระบวนการเรียนรู้แบบนี้ อันแรก อาจารย์จะได้ทราบ ว่า กระบวนการเรียนรู้ของผมนจะไหลลื่น ไปเรื่อยๆ แต่ถูกยวบอยู่ที่การสนทนากัน อย่างลุ่มลึกเท่าที่เราจะสามารถทำได้ การสนทนาที่ลุ่มลึกคือการ สนทนาที่มีสติ รู้ตัว ตั้งใจฟัง สังเกตอารมณ์ สังเกตความรู้สึกของเรา แล้วก็ทำให้เกิดการได้ยินที่ลึก มากกว่าธรรมดา แล้วรู้สึกบางอย่างด้วย สายตาเราก็เห็น อากัปกริยา จิตใจรู้สึกไปด้วย นี่คือการฝึก capacity to experience นี่คือ กระบวนการที่พยายามเน้นหนัก ถึงแม้จะไหลลื่นแต่ถูกยวบคือ การสนทนาที่จะ ยกระดับ นอกจากนี้อาจารย์พบอะไรในกลุ่มที่อยากให้ฟังในกลุ่มใหญ่ หรือมีอะไรที่น่าสนใจในการเรียนรู้บ้าง หรือ เนื้อหาสาระอะไร เราจะได้สกัดทอความคิดกลุ่มย่อยเป็นความคิดกลุ่มใหญ่

อ.ธีรดา แก้วบุญปัน: จากโรงเรียนเสริมงามวิทยาคม จากการสนทนาทั้งตัวบุคคลและกลุ่ม ได้สิ่งหนึ่งคือ ได้กำลังใจ เพราะว่าได้สนทนากับน้องที่เพิ่งเข้ามาอบรม เพราะย้ายมาโรงเรียนใหม่แค่ ๒ เดือน เขาบอกว่า พอมา อบรมที่ตรงนี้ เขารู้แล้วว่า การเขียนแผน และการนำกระบวนการลงสู่เด็กมาจากอะไรบ้าง และเขาตั้งปณิธานว่าเขา จะเขียนแผนที่เป็นแผนของเขาจริงๆ และจะพยายามทำให้ดีที่สุด ก็ให้กำลังใจกับน้องว่า เป็นสิ่งที่ดี เพราะน้องมี ความตั้งใจแล้ว ที่เหลือคือ ความพยายาม อย่าท้อแท้ เพราะว่าบางครั้งในการเดินทางมีอุปสรรคเราต้องยืนหยัดให้ ได้ และต้องมีการเสริมแรงจากครูพี่เลี้ยงในโรงเรียน และต้องทำตัวเป็นน้ำไม่เต็มแก้ว และเปิดใจ รับฟัง สังเคราะห์ ออกมา นำไปใช้ อันไหนที่เหมาะสมกับเราก็นำไปใช้

อ.จิรฐา แดงน้อย: จากโรงเรียนจิระศาสตร์ ที่อยากจะพูด อยากพูดถึงท่านผอ.ท่านเป็นภูมิปัญญา ชาวบ้าน ที่ได้มาสรุปงานในกลุ่มนี้ ท่านได้ให้ความรู้หลายอย่างในการทำงานหลายอย่าง และมีความรู้เรื่องการ ปลูกมะนาว ท่านบอกว่าต้องปลูกใกล้ถึงส้มจะได้ผลดี ได้มะนาวน้ำเยอะ และมีเคล็ดลับในการเก็บน้ำมะนาวที่ เหลือเยอะๆ ใส่แก้วแช่ช่อง freeze ให้มันแข็งตัว เวลาจะใช้ก็เอาออกมาใช้ได้ และท่านก็นำความรู้ไปใช้ในโรงเรียน และมีอีกวิธีหนึ่ง เป็นการช่วยเหลือคุณแม่เพื่อนบ้านที่อยู่บ้านตรงข้ามฝั่งคลอง เล่นกอล์ฟเป็นกีฬา เวลาจะมีมะนาว เยอะๆ ก็เอาลูกมะนาวมาเป็นลูกกอล์ฟตีข้ามฝั่งคลองไปให้คุณแม่บ้านตรงข้าม ก็รู้สึกประทับใจ และท่านก็ให้ กำลังใจในการทำงานกับพวกเรา ถึงแม้ท่านเป็น ผอ.ที่เรียบง่ายแต่ก็มีประสบการณ์ให้เราได้เรียนรู้

อ.เพ็ญศรี ใจกล้า : จากโรงเรียนเชียงยืนพิทยาคมวันนี้ได้ลูกสาวเพราะอายุเท่ากับลูกชายคนโต น้อง บอกว่ามาด้วยความว่างเปล่าเพราะมาครั้งแรก วันนี้น้องเข้าใจแล้วว่า เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร เดิมเข้าใจแค่ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข วันนี้ได้คุยกันน้องบอกว่าตอนนี่รู้แล้ว

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ : หัวใจคือการที่เราค้นปรัชญาของในหลวง บางครั้งก็มีปรัชญาซ่อนอยู่ในปรัชญาอีกก็ได้ แล้วเรื่องแบบนี้คือการเข้าใจหลักธรรมชาติอย่างแท้จริง สิ่งที่น่าสนใจ ทำไมที่ผมบอกว่าอย่ายึดกับ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข่มาก... ไม่ผิด แต่ว่าถ้าการอธิบายมันแข็งตัว ไร้ชีวิตชีวา ไร้รู้สึก เป็นการพลาด ถ้าเราสังเกตดู พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาแห่งการตื่น จิตที่ตื่น จิตที่สว่างไสว วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้ของแต่ละชาติ แต่ละศาสนาไม่เหมือนกัน วิธีการที่ท่านดาไลลามะเล่าถึงพระพุทธศาสนา ท่านมีสไตล์ของท่าน ท่านพุทธทาสก็มีสไตล์ในการเล่าพุทธศาสนา เช่น ธรรมะจากพระโศภน หลวงพ่อชาก็มีสไตล์การเล่า ท่านดิช นัท ฮันห์ ก็มีสไตล์ของท่านเป็นกวี มีความไพเราะ ท่านเซอเกียม ตรงปะที่เขียนเรื่องซัมบาลา ท่านเป็นอดีตพระทิเบตที่ลี้ภัยออกมาสอนศาสนา มีลูกศิษย์ ที่ตั้งมหาวิทยาลัยนาโรปะที่อเมริกา ก็มาจากแรงบันดาลใจของลูกศิษย์ของริมโปเช สไตล์ก็ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับบรรยากาศของแต่ละที่ การรับรู้

พระพุทธศาสนาสามารถยืดหยุ่นปรับได้ตามสภาวะ ขอให้จับแก่นให้ได้ แม้กระทั่งจากอินเดีย มาจีน พอเข้ามาจีนก็พุทธผสมผสานกับเต๋า ซ้ำเข้าไปญี่ปุ่นก็เป็นเซน หรือวิธีการตีความ การเล่าเรื่องในสายเถรวาท ไทยกับศรีลังกา ถึงจะมีการผลัดกันให้ความรู้ซึ่งกันและกัน ลังกาวงศ์ สยามวงศ์ วิถีปฏิบัติก็ไม่เหมือนกันเท่าไร ซ้ำเข้าไปพม่า พระพม่ามีจริยวัตรก็ไม่เหมือนพระบ้านเรา ขณะที่อุบาลก อุบาลิกาอ่อนข้างเคร่ง แต่ในความเคร่งของเขา เขายังรุนแรงกับชาวโรฮิงญาได้ ซึ่งคนพุทธในบ้านเราไม่ทำความรุนแรงกับคนศาสนาอื่น แสดงว่า การนับถือพุทธศาสนาของแต่ละชาติ การตีความขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละชาติ ผมว่าวัฒนธรรมพุทธศาสนาบ้านเรามักประนีประนอม ไม่รุนแรง เราจะไม่เห็นพระไทยลากไม้มาตีคนฝ่ายตรงข้าม ลากไม้ไปตีตำรวจอย่างพระพม่า พระไทยอย่างมากที่สุดก็นั่งอยู่ในกลุ่ม แล้วก็กลับวัด การค้นหาแก่นของปรัชญาเป็นเรื่องที่ทำทนายที่สุด แล้วในหลวง ท่านลึกซึ้ง ท่านปฏิบัติธรรมในฐานะฆราวาสอย่างเคร่งครัด เวลาที่เราจะนำอะไรของท่านมาใช้ ต้องมองแล้วมองอีก พระจริยวัตรของท่านน่าสนใจ ขอขอบคุณนะครับที่ให้ความร่วมมือ

วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖

Check In

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : สิ่งที่สำคัญกับการเรียนรู้แต่จะถูกกลืนหายไปจากกระบวนการศึกษาโดยทั่วไป ยกเว้นในโรงเรียนทางเลือก หรือโรงเรียนวิถีพุทธทั้งหลาย คือ การนำสมาธิมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ผมค้นพบว่า ไม่มี การเรียนรู้ใดทำได้ดีหากปราศจากสมาธิ อาจารย์ก็ทราบดีว่าหลังๆ เรามีเด็กสมาธิสั้นจำนวนมาก เด็กประเภทนี้จะเรียนไม่ดี การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสภาวะของจิตด้วย การมีสมาธิด้วยใจจดจ่อในเรื่องที่เป็นหัวข้อ ในเรื่องที่เป็นประเด็น ในเรื่องที่เราทำ จะทำให้เราทำงานได้ดี

มนุษย์จะมีสมาธิด้วยหลายสิ่งหลายอย่าง หนึ่งในนั้นคือ ทำเพราะด้วยความรัก เรียกว่ามีฉันทะ รักในสิ่งใดก็จะมีสมาธิ ใฝ่ดู สังเกตสิ่งนั้น ใฝ่ดูด้วยใจ อารมณ์ใฝ่ดู จะเห็นมากกว่าธรรมดา รู้สึกมากกว่าธรรมดา สังเกตตัวเรา อะไรที่เรารักเราชอบเราจะทำได้ดี สิ่งที่ไม่รักไม่ชอบถูกบังคับให้ทำ จะทำได้ไม่ดี การสร้างฉันทะ การสร้างความรู้สึกผูกพันกับสิ่งที่เราศึกษา มันละเอียดอ่อน แต่จะหยั่งรากลึกที่ดี

กระบวนการทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องทำตามหลักสูตรเท่านั้น แต่จะต้องนำไปสู่ความรักความผูกพันในตัวเนื้อหา ตัววิชา หรือกระบวนการ ดังนั้น การออกแบบหลักสูตร การออกแบบกระบวนการที่จะชวนเด็กทำ หรือชวนครูด้วยกันทำต้องใส่ใจเรื่องนี้ให้มาก เป็นเหมือนศิลปะประเภทหนึ่ง เป็นศิลปะที่จูงใจคน คนที่ทำอะไร จูงใจผู้อื่นต้องมีศิลปะ มีศิลปะในการพูดการโน้มน้าว พูดตรงๆ ตามทฤษฎีไม่ได้ผล การพูดได้ตามทฤษฎีแต่คนไม่รู้สึก นี่คือ ความท้าทายที่ต้องครุ่นคิด ตั้งแต่ ผอ. ทีมครู ทีมนักเรียน ทำอย่างไรให้เมล็ดพันธุ์ของความรักในการเรียนรู้ในวิถีนี้เกิดขึ้นในใจให้ได้ ไม่มีสูตรสำเร็จ การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้อาจผ่านการศึกษามิปัญญาดั้งเดิม อาจเป็นการศึกษาค้นคว้าทางด้านจิตวิทยา ศึกษาค้นคว้าทางด้านการศึกษาการทำงานทางสมอง วิธีการเข้า ทำได้หลายวิธี ทั้งการใช้มือทำ ลงมือปั้น ลงมือขุดดิน การเรียนรู้บางอย่างผ่านมือ บางทีผ่านหัว บางทีผ่านใจ มีอยู่ในตำราของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ที่พูดถึงความฉลาด ๘ ประการ² (multiple intelligence) ความฉลาดหลากหลายรูปแบบ เด็กบางคนอ่อนเลข อ่อนภาษาไทย แต่มีความฉลาดในการเข้ากับเพื่อน เพื่อนรัก เป็น social intelligence บางคนเก่งเลข แต่เข้ากับเพื่อนไม่ได้ วงแตกทุกที บางคนไม่เก่งสักอย่างแต่เล่นกีฬาสุดยอด เป็น body intelligence อาจจะไม่เก่งเรื่องวิ่ง ชกมวย ฟุตบอล หรือ acting intelligence เก่งใช้ภาษาการเล่นละครได้ เด็กทุกคนต้องเก่งอะไรสักอย่าง ทำอย่างไรในวิชาของเราหรือฐานการเรียนรู้ทำให้หลายๆ ฐานให้แต่ละคนได้เรียนรู้ แสดงความสามารถ ครูจะออกแบบฐานการเรียนรู้อย่างไรที่จะรองรับศักยภาพของเยาวชนให้ได้ ให้เขาได้ค้นพบตนเอง ค้นพบความสามารถ แล้วบูรณาการเข้าด้วยกัน นี่คือ ความท้าทาย แต่หัวใจไม่ใช่การทำฐาน แต่หัวใจคือ

2 พหุปัญญา ๘ ประการ โดย ดร. โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ประกอบด้วย ๑. ปัญญาด้านปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) ๒. ปัญญาด้านปฏิสัมพันธ์ต่อตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ๓.ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) ๔.ปัญญาด้านการมองเห็น-พื้นที่ (Visual-Spatial Intelligence) ๕.ปัญญาด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย (Bodily-Kinesthetic Intelligence) ๖.ปัญญาด้านถ้อยคำ-ภาษา (Linguistic Intelligence) ๗.ปัญญาด้านเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) ๘.ปัญญาทางด้านดนตรี (Musical Intelligence) (ที่มา: พหุปัญญา ๘ ประการของ Dr.Howard Garner, สถาบันพัฒนา ศักยภาพ มายดีเอ็นเอ: www.mydnathailand.com)

ความรู้สึกรักในวิชาที่ตนเองเรียน ค้นพบตนเอง ชอบอะไร โดขึ้นจะทำอาชีพอะไร รักในอะไร รักตนเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง ภูมิใจในตนเอง เด็กที่เห็นคุณค่าในตัวเองไม่มีทางให้ชีวิตตนเองไปในทางต่ำ ผมสังเกตเด็กที่มีปัญหาจำนวนมาก ผมเคยทำ training กับเด็กในสถานพินิจ พบว่า ช่วงที่ชีวิตเขาแย่ไปเพราะเขาไม่เห็นคุณค่าของชีวิต ถ้าเขาเห็นคุณค่าของชีวิต รู้ว่าทำแล้วจะมีผลอย่างไรกับชีวิต เขาจะยังยั้งชั่งใจ ดังนั้น กระบวนการไม่สามารถออกแบบเป็นเครื่องจักร เพราะมนุษย์ไม่ใช่เครื่องจักร มนุษย์มีชีวิต จิตใจ มีความรู้สึก มีสภาวะของการบึงเว็บไม่เหมือนกัน...ครูจะออกแบบอย่างไร

การจะเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจเรื่องราวทั้งหลาย ตัวของทีมงานต้องเข้าใจความเป็นองค์รวม หรือในทางพุทธเรียกว่า อิทัปปัจจยตา มีเหตุมีปัจจัยสิ่งนั้นจึงเกิด ไม่มีเหตุสิ่งนั้นไม่เกิด สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนพึ่งพิงและเชื่อมเข้าด้วยกัน เพราะฉะนั้นเรื่องแบบนี้ไม่แน่ใจว่าได้ถ่ายทอดความรู้สู่ทีมแกนนำ ผอ. ครูแกนนำ ได้ลึกซึ้งพอ ถ้าไม่มีฐานคิดเหล่านี้ก็จะทำไปตามกลไก เป็นข้อ ข้อ ไม่เห็นความเชื่อมโยง ไม่สามารถพลิกแพลงได้ เมื่อก่อนหลายกลุ่มพูดว่า หลักสูตรต้องออกแบบให้สอดคล้องกับบริบท สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และ ความสามารถของชุมชน ต้องมองทะเล ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข มองให้ทะเลฟูฟ่อง ทะลุแบบ แก่นแท้ จะทำได้คนทำต้องมีใจรัก ครุ่นคิด

วันนี้เราจะเริ่มต้นด้วยการย้ำ ซึ่งไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่สอนในภูมิปัญญาโบราณขึ้นมาใหม่คือ การมีสมาธิจดจ่อต่อสิ่งที่ทำ ต่อสิ่งที่เรากำลังจะทำ สิ่งที่เราเฝ้าดู ต่อสิ่งที่เราเรียน ภาษาอังกฤษคือ pay attention เหมือนกับรวบรวมความคิดที่กระจัดกระจายมาด้วยกันให้ลำแสงมันเข้ม มันจะสว่างมากกว่าธรรมดา ถ้าไม่ pay attention ความคิดก็จะกระจาย

กระบวนการของผมช่วงเช้านี้จะให้นั่งเจริญสติสบายๆ อยู่กับลมหายใจ รวบรวมสมาธิ แต่ละท่านจะใช้ในห้องเรียนได้มากน้อยเพียงใด ให้เด็ก pay attention ก่อนการเรียน เหมือนกับนักกีฬาที่มีการทำสมาธิก่อน ทีมฟุตบอลก่อนจะลงสนามมีการล้อมวงกอดคอกัน แล้วตะโกน “สู้” คือ มีสมาธิร่วมกัน นักกีฬาเทนนิสก่อนเล่นก็มี การทำสมาธิ ไทเกอร์ วูด บางทีตีไม่ดีเพราะสมาธิไม่ดี พอจะตีมีนกบินผ่านร้อง ตีเป่เลย กระบวนการที่จะฝากอาจารย์ไว้ว่า เป็นฐานที่ลึกซึ้งที่สุดของกระบวนการเรียนรู้ใดๆ ก็ตาม ให้ติดตัวเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตคือ การฝึก รวบรวมสมาธิ เราจะมานั่งสมาธิกันสัก ๒ นาที

นั่งในท่าที่สบาย นั่งตัวตรง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่ต้นคอ ที่ไหล่ ค่อยๆ หลับตาเบาๆ สังเกตใบหน้าตนเอง ว่าตึงไหม เครียดไหม ถ้ารู้สึกก็ผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่ใบหน้า ถ้าให้ตียิ้มน้อยๆ ที่มุมปาก วางเรื่องต่างๆ ที่รบกวนจิตใจออกไป อยู่กับปัจจุบันขณะ อยู่กับลมหายใจของเรา การมีลมหายใจคือ พลังชีวิต สังเกตลมหายใจเข้าออก เข้ารู้ว่าเข้า ออกรู้ว่าออก พยายามหายใจลึกๆ ยาวๆ ใช้เวลา ๒ นาที

อยากให้ check in กับคนข้างๆ เมื่อก่อนเราฝึก check in เป็นกลุ่ม เราฝึกกระบวนการ check in หัวใจในการ check in คือ มีสติรู้ตัววันนี้ตัวเองเป็นอย่างไร หน้าใจ มีเรื่องงาน เรื่องที่บ้าน หรือรู้สึกสบายใจ ปลอดภัยไปร่องใจ เช็ควงจรของตัวตนเองหน่อย **อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด เป็นอย่างไร**

การฝึก self awareness เป็นเรื่องสำคัญ เป็นการฝึกมีความตระหนักรู้ตัว รู้ตัวเองตลอดเวลา รู้ความคิดตนเอง รู้อารมณ์ตนเอง คุณไม่ให้เราตระหนกง่าย ผู้นำที่ดีคือ คนที่ต้องควบคุมตนเองให้ได้ก่อน ต้องนำตนเองให้ได้ก่อน คนที่นำตนเองได้ดีคือ รู้จักสภาวะ จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง รู้จักสภาวะอารมณ์ของตนเองที่ดีจึงไม่คอย

ตระหนัก มีใครอยาก share บ้างว่า วันนี้เป็นอย่างไร คึกคัก เซ็ง เหนื่อย คิดถึงบ้าน ห่วงงาน บอกมาเลย check in ไม่จำเป็นต้องดีเสมอ บอกความจริง เราต้องอยู่บนความจริงเรียนรู้จากความจริง

อ.กฤษิตา แก่นแก้วรัตน์ : สัปดาห์ที่แล้วเราได้คุยกันว่า เมื่อเข้าไปที่ตัว เพราะกระดูกสันหลังคด นั่งนานๆ จะปวด กังวลแบบบอกไม่ถูกว่าจะกลับไปขยายผลในโรงเรียนจะมีวิธีการเข้าอย่างไร กังวลอย่างบอกไม่ถูก จะจับต้นชนปลายอย่างไร การอบรมนี้เป็น การอบรมที่ดี แต่จะทำอย่างไรให้คณะครูที่มี ๒๐๐ คนได้เข้าใจอย่างที่เรารู้สึกได้ อบรมมา หาทางเข้าอยู่ ความเจ็บปวดของร่างกายอาจเกิดจากเครียด ว่าหาทางเข้าอย่างไรให้ขับเคลื่อนไปได้ดี และเด็กเกิดอุปนิสัยพอเพียง

อ.สุภาพ มงคล: จากโรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม ความรู้สึกคือ เกิดแรงขับเคลื่อนที่จะไปสานต่อ ไปขับเคลื่อนการประเมินเป็นศูนย์ฯ ของโรงเรียนท่าหลวงวิทยาคม เกิดแรงกระตุ้น เพราะโรงเรียนได้เดินร่วมกับมูลนิธิฯ ตั้งแต่แรกได้มีโอกาสเข้ามาเตรียมความพร้อมต่างๆ วันนี้ท่าน ผอ.มาด้วย ท่านก็มาสานต่อ ผอ.ท่านก่อน มาร่วมด้วย ๒ ครั้งแล้ว ท่านก็เป็นกำลังใจให้ที่จะไปขับเคลื่อนโรงเรียน ส่วนครูที่โรงเรียนก็น่ารัก เราเล่นเกมอย่างไร เขาก็จะเดินตามเรา ตัวเองเป็นหัวหน้าวิชาการก็จะเข้าใจ ที่หนักใจคือ เมื่อโรงเรียนเปิด ภาระงานเยอะ งานสอน งานวิชาการ งานต่างๆ ที่จริงเข้ามา ก็จะเป็นอุปสรรคอย่างมากสำหรับทีม น้องๆ ที่มาก็เข้มแข็ง แต่พอนึกถึงงานจริงที่จะเข้ามาเป็นอุปสรรคที่หนัก เราต้องแบ่งเวลาทำหลายๆ อย่างพร้อมกัน ตลอดเทอม จนปิดเทอม เพราะเด็กมาอยู่กับเราตลอด จะมีงานให้เราทำตลอดจนสิ้นภาคเรียน จุดสุดท้ายได้รวมพลังกันว่า เราจะสานต่อแน่นอนจะได้ผลแค่ไหนจะทำอย่างเต็มศักยภาพของเรา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมอยากฟังเสียง ผอ. เพราะทราบว่า ท่านมาสืบทอดเจตนารมณ์ได้ ๑ ปี

ผอ.สมิง กุลธิ: มาอบรมครั้งนี้เน้นเรื่องกำลังใจ ก็บอกกับทีมงานว่า ต้องแบ่งเวลาในการทำตรงนี้ ให้งานสำเร็จลุล่วงให้ได้ ส่วนใหญ่เมื่อวานในกลุ่มบอกว่า การรวมพลังก็ให้นึกถึงในหลวงของเรา เราชักในหลวงใหม่ สิ่งที่เราทำนี้ทำเพื่อในหลวงของเรา จุดนี้เป็นสิ่งที่ผมคิด ผมสั่งรวมได้ แต่ไม่รวมด้วยใจ แต่การทำเพื่อในหลวงเป็นเรื่องการรวมด้วยใจ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมเข้าใจดีเรื่องความยากลำบาก ที่อาจารย์มาทำงานเศรษฐกิจพอเพียง อาจารย์ก็จะเจอ KPI ภายใต้ระบบราชการ KPI ที่แข็งแรง KPI ที่ดีเป็นเรื่องประเมินให้คนฮึด อยากทำให้ดีขึ้น KPI ไม่ใช่บีบให้มนุษย์เหนื่อยหน่าย เหมือนเครื่องจักร สร้างภาระแก่ชีวิต อุปสรรคในชีวิตบางอย่างมันทำให้เหนื่อย เหมือนการวิ่งคนที่วิ่งเร็วที่สุดในโลกวิ่ง ๑๐๐ เมตรได้ในเวลา ๑๐.๐๐ วินาที แต่เขารู้ว่า เขาสามารถวิ่งได้ ๙.๘๐วินาที อยากเอาชนะจากข้างใน เป็นการระเบิดจากภายใน แต่อย่างไรก็ตาม ชีวิตไม่ได้อยู่กับความสมหวังตลอดเวลา ชีวิตมันก็เผชิญกับสิ่งที่ไม่สมปรารถนา แล้วเราก็หาทางที่จะอยู่กับมันให้ได้ นี่คือ ศิลปะของการใช้ชีวิต เหมือนท่านพุทธทาสว่า เป็นเหมือนลิงงูที่อยู่ในปากงูแล้วไม่ถูกเขี้ยวกัด นี่เป็นศิลปะอย่างยิ่ง เราต้องพยายามทำให้ดีที่สุด

แรงบันดาลใจ

อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: หัวใจของวันนี้เราจะพูดถึงวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ของทีมงานอาจารย์ โครงการนี้มีวิสัยทัศน์อย่างไร การสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีไม่ใช่การคิดคำดีๆ แล้วติดป้ายไว้หน้าโรงเรียน หน้าบริษัท หน้าจังหวัด แล้ววิสัยทัศน์ก็กลายเป็นคำกลอน คำขวัญ ซึ่งผู้ว่าฯ คนไหนเพี้ยนๆ ก็คิด อะไรแปลกๆ เช่น เมืองหอยใหญ่ ไข่แดง... เป็นต้น วิสัยทัศน์เป็นความปรารถนาที่เป็นพลังจะทำ อาจไม่สำเร็จในชีวิตนี้ แต่เป็นการวางรากฐานจากภายใน แล้วคนรุ่นหลังก็มาเดินต่อ ไม่มีวิสัยทัศน์จะมีพลังถ้าไม่เกี่ยวข้องกับการระเบิดจากภายใน ถ้าคนไม่เข้าใจก็จะเป็นการประดิษฐ์ถ้อยคำ วิสัยทัศน์เป็นเรื่องจากภายใน ความใฝ่ฝันที่ปรารถนาที่อยากทำอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่าธรรมดา จะทำสำเร็จ ไม่สำเร็จไม่เป็นไร แต่มันถูกส่งต่อไปเรื่อยๆ เหมือนการอยากบิน ใช้เวลา ๑๐๐๐ ปี แล้ว ๒๐๐ ปีที่แล้วก็มีคนคิดเครื่องร่อน คนคิดเครื่องร่อนเสียชีวิต แต่ก็สร้างแรงบันดาลใจให้คนอื่น จุกคิด รับไม้ต่อ และทำต่อให้มันดีขึ้น อันนี้ก็เหมือนกัน เราพยายามทำให้ดีที่สุด อาจไม่สำเร็จทุกเรื่องแต่ได้แผ้วถางทางให้คนอื่นได้มาทำต่อ ผอ. ท่านอาจจะต้องย้ายไปตามที่ต่างๆ ตามสภาพ แต่มีครูแกนนำที่จะสานต่อและส่งถึงเด็กๆ เด็กๆ ก็ส่งต่อไปได้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์เราจะทำทุกวัน โดยเริ่มจากข้างในก่อน ไม่ใช่เริ่มจากข้างนอก ถ้ามองหัวใจตนเองก่อน กระบวนการนี้เป็นกระบวนการมนุษย์คุยกับมนุษย์ กระบวนการที่มนุษย์คุยกับหัวใจตนเอง ถ้ามองหัวใจตนเองจำได้ไหมวันแรกที่เรามาเจอกัน แบบฝึกหัดแรกทำอะไร “คุยเรื่องวัยเด็ก” เราใฝ่ฝันอะไร วัยเด็กเป็นการเริ่มต้นแรงบันดาลใจบางอย่าง ความใฝ่ฝัน เด็กทุกคนมีความใฝ่ฝันบางอย่างซึ่งเขาอาจไม่ได้เล่าให้เราฟัง ให้พ่อแม่ฟัง แรงบันดาลใจที่อาจไม่ถูกรดน้ำพรุนดินจึงอาจจะแคะแกร็น เติบโตต่อไปไม่ได้

วันนี้เราจะมาคุยกันเรื่องนี้ก่อน เพราะวิสัยทัศน์ต้องเริ่มจากภายใน อาจารย์ต้องคิดก่อนว่า ระเบิดจากภายใน กับแรงบันดาลใจเหมือนกันไหม ก่อนคุยเรื่องนี้ เมื่อก่อนให้จับคู่ กับคนที่เดินเล่นคุยกันเมื่อเย็นวาน นั่งคู่กันก่อนหันหน้าเข้าหากัน ให้เห็น body language กันด้วย

ก่อนอื่นขอถามว่า “ระเบิดจากภายใน” กับ “แรงบันดาลใจ” เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ลองแลกเปลี่ยนกันก่อน เวลาที่เราใช้คำบางคำ เราเข้าใจกับมันแค่ไหน รู้สึกกับมันอย่างไร มันหมายความว่าอย่างไร มีใครจะพอบอกได้ไหม ว่า ระเบิดจากภายใน กับแรงบันดาลใจ เหมือนหรือต่างกัน

อ.ชาย ๑: ไม่ต่างกันแต่เกี่ยวข้องกัน ทั้งสองอย่างอยู่ในตัวเรามันต้องเกี่ยวข้องกัน ผมมีความคิดว่า แรงบันดาลใจของทุกคน แรงบันดาลใจมันอุ่น นาน นิ่ง มีสมาธิ ค่อยๆ ไปช้าๆ แต่ระเบิดจากภายในเกิดจากฐานของแรงบันดาลใจ มันจะเกิดขึ้น ณ ช่วงใดช่วงหนึ่ง ที่เราจะเห็นผลทันที ฉะนั้น แรงบันดาลใจเป็นฐาน เพื่อระเบิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที้ออกมาจากข้างใน

ผอ.บุญทวี วิทยาคุณ : มีความคิดว่า แรงบันดาลใจเป็นส่วนหนึ่งของระเบิดจากภายใน ระเบิดจากภายในเกิดจากแรงบันดาลใจด้วย อาจเกิดจากปัญหา สภาพความต้องการ ถึงจุดหนึ่งจะระเบิดจากภายใน

อ.หญิง ๑: เมื่อก่อนที่เราดูวิทัศน์ ชมรมคนเอาถ่าน มองว่า ครูที่จัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กก่อน เด็กที่เคยเกเร พอเด็กมีแรงบันดาลใจจากการที่คุณครูสร้างให้ ความรู้จิตวิทยาเชิงบวกเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ เมื่อเด็กเกิดแรงบันดาลใจ เด็กก็เริ่มปฏิบัติของตนเองจากพฤติกรรมที่เป็นลบ กลายเป็นระเบิดจากภายใน

อ.ชาย ๓: ส่วนตัวคำว่าแรงบันดาลใจกับระเบิดจากภายในมีความแตกต่างในเบื้องต้น แต่มีความเหมือนในชั้นปลาย คือ แรงบันดาลใจจะต้องมีตัวแบบให้เกิด ส่วนระเบิดจากภายในเกิดจากตนเอง เกิดจากความคิด ความอ่านความใฝ่ฝันของตนเอง ไม่ได้เกิดจากตัวแบบ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมถามหน่อยในนี้ใครเป็นครูภาษาไทยบ้าง แรงบันดาลใจกับแรงดลใจเหมือนหรือต่างกัน

อ.หญิง ๒ : แรงดลใจ เหมือนกับมีสิ่งกระตุ้น มาเร้าให้เราอยากทำสิ่งที่เรามืออยู่แล้วลึกๆ ในใจ ส่วนแรงบันดาลใจ มันจะคล้ายๆ กัน เรามีความต้องการทำสิ่งนี้อยู่แล้ว วันหนึ่งมีบางสิ่งบางอย่างสะดุดแล้วทำให้เราทำสิ่งนั้น

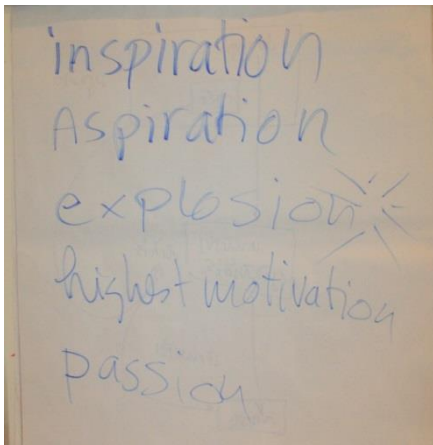
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมว่า มันใกล้เคียงกัน ภาษาไทยมีความร่มรวยทางภาษาเยอะ แล้วภาษามีรากศัพท์ มีที่มา คนโบราณ ค่อยๆ ผลิตภาษา ก่อนจะเป็นภาษาเป็นสัญลักษณ์ รูปภาพในถ้ำมาเป็นภาษา แล้วก็วิจิตรบรรจงมาเรื่อยๆ จนวิบัติในวันนี้ จากวิจิตรบรรจง เช่น เพลงเสียงกระซิบจากเกลียวคลื่น ของครูแก้ว ภาษาที่ท่านใช้สุดยอด

อ.ชลพรรค พรหมินทร์: ไม่วิบัติแต่เป็นการกำเนิดคำใหม่ชั่วคราวหนึ่งแล้วมันก็จะหายไป มันเป็นศัพท์แสดงของวัยรุ่นแล้วมันก็จะหายไป เดี่ยวหมดยุคนี้ไปมันก็จะหายไป

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: แล้วรากศัพท์เก่าๆ ที่หายไปละ เช่น แรงดลใจ แรงบันดาลใจ คนรุ่นใหม่ซึ่งกับมันใหม่ เวลาฟังเพลงเสียงกระซิบจากเกลียวคลื่น ภาษามันกินใจ ภาษามันเกี่ยวข้องกับยุคสมัยด้วย ยุคหนึ่งสมัยหนึ่งใช้ภาษาแบบฉาบฉวย ไม่ได้ระมัดระวัง ไม่ได้มีความหมายกินใจลึกซึ้งรีปเล่า แต่ภาษาโบราณจะกินใจลึกซึ้ง เช่น บทกวีของคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มันสะเทือนเข้าไปในหัวใจ ภาษาบางอย่างฟังแล้วก็ผ่านไป แต่ภาษาบางอย่างเข้าไปในหัวใจอยู่นาน ภาษาเป็นการสื่อความหมายของมนุษย์ แต่มีหลายสิ่งหลายอย่างอยู่เหนือคำบรรยาย ต้องสัมผัสเอง รู้สึกเอง แม้ว่าสัญลักษณ์ภาพจะบอกอะไรได้ แต่อย่างน้อยเราต้องใช้ภาษาที่เข้าถึงสภาวะยุคนี้เป็นยุคของการเอาง่ายเอาเร็ว โยนทิ้ง ขาดแก่นสารอันลึกซึ้ง ยุคหนึ่งภาษาหนึ่งมีความลึกซึ้งเพราะไม่ใช้การโยนทิ้งง่ายๆ มันทำให้นึกถึงพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่สร้างภาษานี้มาแล้วเราสืบสานต่อ ที่ครูพูดทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรบางอย่างด้วย ถ้ามนุษย์อยู่กันด้วยความฉาบฉวยแล้วจะเป็นอย่างไร เหมือน VDO เมื่อวาน (Story of Stuff) ชื่อของใหม่ๆ อยู่เรื่อย ชยะเพียบเลย ชื่อใหม่เพราะมันจูงใจให้ชื่อใหม่อยู่ตลอดเวลา แล้วก็มองออกไปข้างนอกเพื่อชื่อใหม่ ได้วัตถุใหม่ๆ แต่สิ่งที่มีคุณค่าทั้งหลายของมนุษย์หายไป เช่น ความรัก ความผูกพัน ความกตัญญูกตเวที ความละเมียดละมัยทางจิตใจ ภาษาเป็นตัวสื่อ

กลับเข้ามาสู่วิชาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างที่บอก แก่นแท้อยู่ที่สภาวะข้างใน ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข สมดุลในทุกๆ ด้าน มีความสุข สมดุล ทั้งวัตถุ จิตใจ ธรรมชาติ มีความรัก ความผูกพัน มันไม่ใช่แค่อยู่กับวัตถุอย่างเดียว มันมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ อย่างอาจารย์กับผมแม้ว่าจะต่างกันก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่เรารอคอยคล้ายกัน คือ เราเกิดมาในครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องกันเยอะแยะ มาเจอกันสนุก การมาเจอกันของเพื่อนฝูง เพื่อนนักเรียนเก่า หรือครอบครัว ก็นึกไม่ได้ แต่มันมีความสุข มันเยือกเย็นใจ สิ่งเหล่านี้มันเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงใหม่ อย่าแปลเศรษฐกิจพอเพียงแค่อะไรบางอย่าง ต้องมองมิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วย ถ้าไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความงามของธรรมชาติกับตัวคุณ คุณไม่มีทางจะแปลงเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะแก่นเหล่านี้ เราจึงต้องศึกษาค้นคว้ากันต่อไป ทฤษฎี ๓ ห่วง ๒

เงื่อนไข ก็ดีต้องเจาะให้ทะลุหลายๆ ชั้น ไปเจอแก่นของมัน อาจารย์จะได้ไม่เครียด เล่นจากมุมไหนก็ได้ เช่น อยุธยา เมืองเก่ามีซากปรังหักพัง แต่มันมีประวัติศาสตร์ จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ไหม เพราะเป็น เรื่องของจิตใจ เรื่องคุณค่าที่บรรพบุรุษสร้างไว้ เห็นอนิจจัง ครูจะมีวิธีการเล่าอย่างไรให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจ เป็น เรื่องที่ทำทายนมาก บางทีเราที่มหาชนคุณครูทำงานต้องปรับวิธีการ ปรับกระบวนการสนทนาให้ทะลุทะลวงออกไป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการที่ลึกซึ้ง เราสามารถพลิกแพลงได้หลายรูปแบบ ถ้าเราไม่ติดยึดรูปแบบ เราจะ สนุก ไม่เป็นทุกข์ คนที่มาทำโครงการนี้ เมื่อก้าวถึงจุดหนึ่งจะเอาชนะความทุกข์ได้ เราทุกข์เพราะเราเข้าใจผิด ร่วมกัน ยึดติดบางอย่างที่ไม่ใช่แก่นแท้ เมื่อเราก้าวข้ามมันไปได้ อาจารย์จะพบว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่มี ความสุข มีความท้าทาย และมีคุณค่ามีความหมายต่อชีวิต และอาจารย์จะสามารถทำวิสัยทัศน์นี้ได้ วันนี้จะมาทำ เรื่องนี้ ให้เห็นว่า สิ่งที่อาจารย์ทำมีคุณค่าความหมายอย่างไร อาจารย์ก็จะเป็นกำลังสำคัญของแผ่นดินในการทำ เรื่องนี้ เราจะต้องเห็นตัวเรา

ก่อนจะไปถึงตรงนั้น ผมอยากให้คุณค่าที่ผมเขียนภาษาอังกฤษก่อน inspiration, aspiration มันใกล้เคียงกันหรือเปล่า inspiration บางคน แปลว่า แรงบันดาลใจ บางคนแปลว่า แรงดลใจก็มี aspiration ภาษา ใกล้เคียงกับ inspiration บางทีก็ใช้สลับกัน

aspire คือ หายใจเข้า รากศัพท์บางอย่างบางที่ต้องดูจากที่มาที่ไป ในอดีตเป็น ๑๐๐ ปี ๑๐๐๐ ปี ถ้าใครเคยเห็นบางภาพ ที่เป็นรูปวาดของไมเคิล แองเจโล ไมเคิล แองเจโลเคยวาดภาพพระเจ้าที่สร้างโลกขึ้นมา humus ต่อมาก็คือ homo, humus economic, homo economicus คือ มนุษย์ผู้ทำเศรษฐกิจ homo sapiens มันมาจากรากศัพท์เหล่านี้ homo บั้นมนุษย์ขึ้นมาแล้วพระเจ้าก็เป่าลม หายใจเข้าไป มนุษย์จึงเกิดขึ้นมา จึงมีชีวิต นี่คือ aspire เพราะฉะนั้นพลังอยู่ที่ลมหายใจ อันนี้น่าสนใจเพราะ มนุษย์มีการใช้ภาษา มีเรื่องเล่าไม่เหมือนกัน แต่มีแก่นเหมือนกัน ถ้าใครเล่นโยคะ ฝึกโยคะก็จะรู้ว่าหัวใจของโยคะ คือการหายใจ คือปรารถนา ฝึกลมปรารถนา คนไหนฝึกลมปรารถนาได้ดีพลังในตัวจะสูงมาก เหมือนอย่างกำลังภายใน แต่จริงๆ คือ ฝึกการหายใจ ปรารถนาคือ การหายใจ ฝึกโยคะคือ การฝึกหายใจให้ถูกจังหวะ แล้วร่างกายจะแข็งแรง เลือดลมจะดี ม้าม ตับ จะทำงานดี นี่มาจาก aspiration

คำต่อไปเมื่อเราพูดถึงแรงระเบิดจากภายในคือ explosion, inner explosion คือการระเบิดออกมาจากข้างใน

คำต่อไป Highest motivation, motivation คือ แรงขับเคลื่อนสูงสุด

Passion คือ ไฟปรารถนา (ไม่ใช่ไฟราคะ) ไฟปรารถนาคือ รักมาก ลุ่มหลงงานอันนี้ มากๆ เหมือนแวนโก๊ะ มี passion ในการวาดรูป รักมากๆ

คำเหล่านี้ใกล้เคียงกันมาก ส่วนอาจารย์จะตีความว่า ทำอย่างไรให้ระเบิดจากภายในออกมา แล้วทำ อย่างไม่ให้ระเบิดแล้วตูมหาย ระเบิดอย่างไรให้ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ไม่ทิ้ง เป็น passion อย่างไรๆ ก็ไม่ทิ้ง อยากรัก ไม่เลิก นี่คือ passion เพราะฉะนั้นเรื่องแรงบันดาลใจเป็นเรื่องใหญ่ ไม่มีเศรษฐกิจพอเพียงใดจะขับเคลื่อนไปได้ถ้า ไม่มีแรงบันดาลใจของผู้ที่ทำ ถ้าเมื่อใดก็ตามเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาจากข้างนอก ผิดแล้ว ข้างนอกมากระตุ้น

มาสร้างแรงบันดาลใจหรือแรงดลใจ ทีมของสยามก็มาจลมากระตุ้น มาสร้างแรงบันดาลใจ มาดลใจเรา มาชวนเรา มาท้าทายเรา แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดตัวที่ทีมงานของเรา

ซึ่งวันนี้เราจะใช้เวลากับมัน ให้เห็นว่าแรงบันดาลใจ แรงดลใจในตัวเรามันเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร แล้วมันเกี่ยวกับโลกอย่างไร เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ที่เราชมเมื่อวานอย่างไร เรื่องโลกาภิวัตน์มันเกี่ยวข้องกับอย่างไร ถ้าเราเชื่อมโยง เข้าใจ ตระหนัก ทั้งข้อมูลทางวิชาการ เหตุผล บวกกับหัวใจ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งจากภายใน งานนี้ไม่มีพลาด มันจะเดินคนเดียวอย่างไรก็แล้วแต่ แต่ทุกคนก็มีสไตล์ของตนเอง แต่โรงเรียนก็จะมีสไตล์ของตนเอง เป็นสไตล์ที่ยืนอยู่บนหลักการ ความเข้าใจ และพลิกแพลงเรื่องราวต่างๆ ได้ ทะลุ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข เป็นรูปแบบของตนเอง แต่ว่าไม่มีพลาดแก่นเลย อาจารย์จะได้สบายใจ จะได้ค้นวิธีของตนเองต่อไป แล้วทุกคนที่เรียนรู้อีกจะค้นพบวิธีของตนเองต่อไปด้วย นี่จะรุ่มรวยมากขึ้น ไม่แข็งตัว จะพลิกแพลงไปเหมือนน้ำ น้ำไม่เคยหยุดไหล มันไหลไปตามสภาวะ น้ำจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ จะไปอยู่ในภาชนะไหน แต่ไม่เคยเปลี่ยนความเป็นน้ำเลย นี่ถ้าเราจับได้ เราจะทำงานได้สนุกยิ่งขึ้น นี่จะช่วยให้อาจารย์พันทุกซ์ได้ใหม่

ภาพอนาคต

จับคู่กับคนที่นั่งคุยเรื่องแรงบันดาลใจ กับแรงระเบิดจากภายใน โจทย์ของการสนทนา คือ

๑. ให้เล่าสู่กันฟังเรื่องแรงบันดาลใจวัยเด็กของตนเอง สั้นๆ ๒-๓ นาที เช่น อยากเป็นหมอ อยากเป็นนักบิน
๒. แล้วจับพลัดจับผลูอย่างไรจึงมาเป็นครู หรือมีเจตนาจะเป็นครูอยู่แล้ว
๓. แล้วทิ้งความใฝ่ฝันในวัยเด็กไปหรือยัง หรือยังเก็บอยู่แต่ไม่กล้าออกมาทำ ไม่กล้าให้แรงบันดาลใจของตนเองออกมา ปล่อยมันจมดินอยู่อย่างนั้น บางคนบอกว่า ไม่เอาแล้ว แรงบันดาลใจปล่อยมันอย่างนั้น บางคนบอกว่า รออยู่นะ แต่ไม่รู้จะเมื่อไร เป็นเรื่องเล่าของอาจารย์ เห็นวัยเด็ก การพัฒนามาเป็นตรงนี้ แล้ววัยเด็กกับตอนนี้ตรงกันไหม มีอะไรที่เราลืมไปหรือเปล่า นี่คือการทบทวน การค้นพบภายในตนเอง จะแสดงออกหรือไม่ก็ตาม
๔. ภาพอนาคตส่วนตัวของตนเองคืออะไร ในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า อยากเห็นตนเองเป็นอย่างไร เช่น อีก ๑๐ ปีข้างหน้าแข็งแรงดี เรามองอดีตมาถึงปัจจุบัน แล้วมองไปข้างหน้า ภาพอนาคตตนเองในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ จะเป็นอย่างไร ทั้งร่างกาย จิตใจ การงาน
๕. ภาพอนาคตของครอบครัว อาจารย์รวมถึงญาติพี่น้อง บางคนครอบครัวใหญ่ บางคนครอบครัวเล็ก และญาติสนิทมิตรสหายของตนเองเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างเรากับพี่น้อง พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เพื่อนฝูงเป็นอย่างไร
๖. ภาพอนาคตของชุมชนที่ตนเองอยู่ หรือตำบลที่ตนเองอยู่ จะเป็นในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล อยากเห็นชุมชนที่ตนเองอยู่เป็นอย่างไร

กระบวนการเล่า อาจจะเล่าที่ละเอียด หรือเล่ารวบเดียวที่ละคนก็ได้ อยากให้คนฟังบันทึกสั้นๆ ในเรื่องที่เป็นเพื่อนเล่า ทำตัวเหมือนนักข่าว เหมือนการสัมภาษณ์กันและกัน อดีต ปัจจุบัน และอนาคตที่ปรารถนา คุยกันให้สบายๆ ตรงไหนก็ได้ ให้เวลา ๑ ชั่วโมง

ผู้เข้าร่วมอบรม จับคู่เล่าเรื่อง

Reflection

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์: เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการครุ่นคิด ให้ความสำคัญกับ reflection ครุ่นคิด ทบทวนลึกๆ มองเข้าไปข้างใน ไม่ได้มองออกไปข้างนอก มองเข้าไปในตัวเอง ในความคิดความรู้สึก ในหัวใจของตนเอง เป็นกุญแจสำคัญ ระยะเวลาที่เขาพัฒนาเป็น Contemplative Education หรือจิตปัญญาศึกษา บางกลุ่มก็เรียกว่า Transformative Education คือ การครุ่นคิด ฟินิจ เป็นการเรียนรู้เพื่อจะเปลี่ยนแปลงภายใน

การเปลี่ยนแปลงตนเองส่วนใหญ่มักจะเกิดจาก มองเข้าไปภายในตนเอง จากวิถีชีวิตธรรมดาๆ ก็เปลี่ยนไปอีกแบบ ซึ่งทุกคนมีสิ่งนี้ในตัวไม่มากก็น้อย แล้วแต่ว่าใครจะมีเวลาในการทบทวนตนเองมากน้อยเพียงใด ถือเป็นโอกาสที่เราจะมาสนทนาในครั้งนี้เป็นการมองเข้าไปในตัวเอง เพราะว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเดินทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) อยู่บนสมดุระหว่างกายและจิต สมดุระหว่างวัตถุและจิตใจ สมดุระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับการก่อสร้าง กับการพัฒนาบนความทันสมัย การสร้างสมดุระหว่างการอนุรักษ์กับพัฒนา นี่คือการเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่การอยู่อย่างยากจน ชันแค้น ไม่ใช่ทำอะไรทำนา มันคือการรู้จักสร้างสมดุชีวิต คือ การเดินสายกลาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเริ่มจากตนเองก่อนที่จะไปสอนเด็ก สร้างทีมงาน

กระบวนการที่ผมชวนคุยเรื่องชีวิตวัยเด็ก มีแรงบันดาลใจอะไร ชอบอะไร มาเป็นครูได้อย่างไร คุยอดีต-ปัจจุบัน และอนาคต ค้นพบพลังชีวิตของตนเองที่จะเติบโต เหมือนวันแรกที่ผมวาดรูปเมล็ดไทรที่เติบโตมาเป็นไม้ใหญ่ พลังชีวิตหรือ life force ถ้าเราสามารถหว่านเมล็ดพันธุ์นี้ สร้าง life force ให้กับเด็กได้ มันก็จะพาเขาไปเอง ให้เจริญเติบโต

อยากให้อาจารย์แต่ละท่าน นั่งเงียบๆ จดบันทึกว่า การสนทนากับเพื่อน สิ่งที่ได้ฟังเพื่อนเล่า แรงบันดาลใจ ชีวิตวัยเด็ก ภาพความปรารถนาของตนเอง ของญาติสนิทมิตรสหาย และชุมชน มันสะกิดใจอะไรไหม มันให้ข้อคิดอะไร บันทึกไว้ เป็นกระบวนการบันทึกของจริง เป็นประสบการณ์ชีวิต เป็นความสามารถในการสร้างสมรรถนะของประสบการณ์ ความสามารถในการถอดประสบการณ์ชีวิตให้ลุ่มลึก สิ่งดีๆ ที่ได้จากการสนทนาต่อกันและกัน มันเปิดดวงตาอะไรบ้าง สะกิดใจอย่างไรบ้าง เปิดความคิดอะไรบ้าง ให้เป็นศักยภาพภายในของท่านแต่ละคน

ผู้เข้าร่วมอบรมบันทึกข้อคิดจากการสนทนา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ก่อนไปพักรับประทานอาหาร มีอาจารย์ท่านได้อยากสะท้อนประสบการณ์ที่ได้จากการสนทนา เรื่องที่อาจไม่เคยคิดมาก่อน เรื่องที่ได้สนทนาเรื่อง ชีวิตวัยเด็ก การมาเป็นครู อาจมีความคิดใหม่ๆ เว็บบเข้ามา แล้วอยากจะแลกเปลี่ยนเป็นความคิดหรือความรู้สึกใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน แล้วจากการสนทนา มันปิ้งขึ้นมาเลย

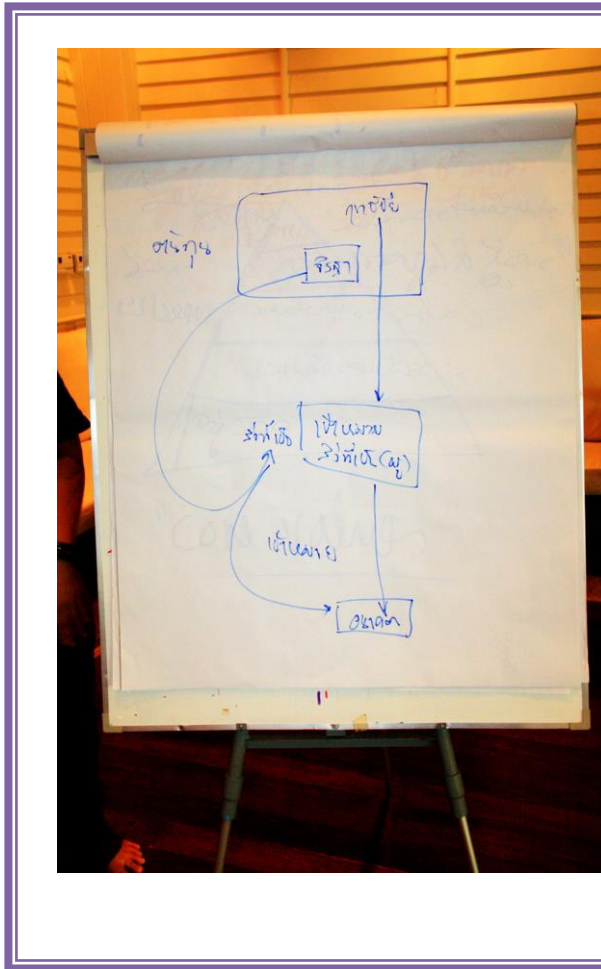
อ.ภูษิตา แก่นแก้วรัตน์: จากโรงเรียนจิระศาสตร์ อยุธยา ได้สนทนากับผอ.บุญทิวี มีความรู้สึกเหมือนชีวิตท่านปุพฺพมชีวิตไว้ เพิ่งคิดได้ว่า มีการปุพฺพมชีวิต เพราะท่านมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามาโดยตลอด ท่านอยากเป็นวิศวะ/ทหาร แต่สอบวิศวะไม่ได้ จึงมาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏฯ สอบเป็นครู เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้ช่วย ผอ. เรียนปริญญาโทต่อด้านการวัดผลประเมินผล แล้วมาเป็นผอ. มีชีวิตอยู่กับเรื่องการศึกษาโดยตลอด รู้สึกว่าแรงบันดาลใจที่จะเป็นวิศวะแล้วมันผันผวนได้ แล้วท่านมาเจอพรหมชีวิตใหม่ที่ตรงกับความสามารถของท่าน แม้ว่าไม่ใช่พรหมที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ มีหนาม ท่านบอกว่า ชีวิตครอบครัวยากจน ดังนั้น ต้องหาอาชีพที่ได้อาหารเร็วที่สุด ท่านเป็นครูตอน ปกศ.สูง เป็นผู้บริหารตลอดชีวิต

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: แล้วฟังเรื่องของท่านแล้วเหมือนชีวิตเราใหม่ ได้ข้อคิดอะไรบ้าง

อ.ภูษิตา แก่นแก้วรัตน์: ชีวิตของผู้บริหาร กับชีวิตของครูภูษิตา ต่างกันมาก เหมือนฟ้ากับเหว เรามีชีวิตที่ลำบากในวัยผู้ใหญ่ ตอนเด็กถึงวัยรุ่นสุขสบาย พ่อแม่มีเงินเยอะ สมัยก่อนทองเต็มกระป๋องนมตราหมี แต่พอโต ทุกข์สาหัส กระทั่งการศึกษาของเรา อยากเรียนแต่ไม่ได้เรียน แม่ตาย เรายังไม่ได้ตอบแทนคุณแม่เลย ตอนป.๔ เราใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยมาก ตอนป.๔ ถูกทำต้องทำให้ขาดทุกวัน เอาไปถูตะปู้ ขอดังค์ซื้อใหม่ทุกวัน แม่ขอเงินวันละ ๑๐ บาทไม่ได้ไม่ไปโรงเรียน รู้สึกเราใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือย พอเราแต่งงานมีครอบครัว เป็นชีวิตที่หนักกว่าเดิม ต้องต่อสู้ตรงข้ามกับท่าน ผอ.เลยท่านได้ไปเรียนนั่นเรียนนี่

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ได้เรียนจากประสบการณ์ชีวิตจริง ที่ผมสนใจคือ แล้วแต่ละคนพบภาพอนาคตที่ตนเองปรารถนาไหม ภาพอนาคตของชุมชนที่ตนเองอยากเห็นไหม

อ.ภูษิตา แก่นแก้วรัตน์: ท่าน ผอ.อยู่ในชุมชนใหญ่ บ้าน ๖๐๐ หลัง ท่านอยากให้วัดดู สาธารณูปโภคที่สมบูรณ์แบบ ส่วนครูอยู่ในสังคมที่มีปัญหาอุปสรรคทางด้านจิตใจ รู้สึกว่า อยากให้ชุมชนที่เราอาศัยอยู่มีความรัก

อ.ฤทธิชัย วิเศษชาติ: สิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่เป็นเหมือนกันคือเป็นครูเหมือนกัน แต่เส้นทางไม่เหมือนกัน ผมถูกปลูกฝังโดยกระบวนการของ สสวท.(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) เป็นเส้นตรงคิดว่า จบแล้วต้องเป็นครู ดังนั้นพื้นฐานต่างๆ และต้นทุนต่างๆ ได้รับการปลูกฝังไว้มาก เป็นกรอบที่ใหญ่ แต่ของ อ.จิรัฐามีแรงบันดาลใจมาจากพ่อที่เป็นเจ้าพนักงานรถไฟ เป้าหมายเป็นเจ้าหน้าที่รถไฟตามรอยพ่อ แต่ชีวิตพลิกกลับ เพราะพ่อเสียชีวิต ด้วยปัจจัยหลายๆ อย่างจนนำมาสู่การเป็นครู เส้นทางชีวิตเรามาคนละแบบ

สุดท้าย อนาคตที่เราอยากเห็นในชุมชนเหมือนกันคือ ท่านฝันอยากมีโรงเรียนของท่านที่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ที่คงความเป็นชีวิตที่ใช้เนื้อเชื้อใจกันและกัน และมันตรงกับความฝันของผมพอดี เราอยากเห็นโรงเรียนแบบนี้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์ช่วยพูดถึงภาพโรงเรียนอีกทีสิ

อ.จิรัฐา แดงน้อย: ชีวิตของตนเองไม่ได้มุ่งหวังจะเป็นครู แต่ด้วยความรักลูก เพราะว่า โรงเรียนมีสวัสดิการให้ลูกเรียนฟรี ชีวิตของเขาจะเป็นชีวิตในเมือง แฟนเป็นคนอยุธยา มีมรดกเป็นที่ดินเยอะ ตัวเองเป็นคนอำเภออุทัย แต่ห่างไกลความเจริญมาก ตื่นเช้ามาก็จะมีทุ่งอยู่หน้าบ้าน บ้านตนเองมีต้นไม้ ชอบปลูกต้นไม้ มีลูก ๓ คน อยู่ในวัยรุ่น เขาเติบโตมาเขาจะเปรียบเทียบกับสังคมภายนอก ไม่มี 7-eleven เข้าแล้วต้องเข้าเลย ถ้าเป็นตอนเย็นต้องเข้าบ้านก่อน ๖ โมงเย็น เพราะหลังจากนั้นจะอันตรายในความคิดของเขา เข้าไปเราต้องตุนอาหารให้พร้อม มีรถ แต่จะสอนลูกว่าถ้าจะออกนอกบ้านต้องกลับบ้านก่อน ๖ โมงเย็นเพราะอันตราย เพื่อนฝูงถามว่า ทำไมไม่ไปซื้อบ้านข้างนอก แต่เราว่าสิ่งนี้มันปกป้องครอบครัวของเรา ลูกของเราที่เป็นวัยรุ่น เขาเคยว่าออกไป Lotus ล้าปาก ออกไปหาซื้อข้างนอกลำบาก แต่ตอนนี้ลูกเข้าใจว่านี่คือ สิ่งที่ป้องกันตัวเขาเอง

จากที่ได้สนทนากัน เราไปทางอ้อมมาเป็นครู แต่อ.ฤทธิชัยมาสายตรง ความใฝ่ฝันของตนเองตั้งแต่เด็กๆ คุยกับครอบครัวว่า อยากสร้างโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้เด็กบ้านนอกได้เรียนรู้วิถีชีวิต ปลูกข้าวกินเอง ทำอะไรได้เอง เราอยากสร้างโรงเรียนแบบนั้น เพราะตอนนี้ที่อยุธยา นาข้าวที่ได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม ชาวนาชายที่ให้โรงงาน ที่นาลดลงทุกวัน

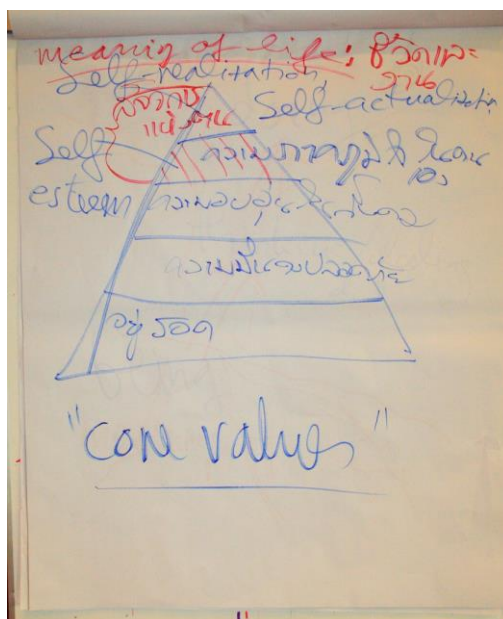
อ.ฤทธิชัย วิเศษชาติ: สรุปว่า สิ่งที่เราเป็น เรามาจากเส้นทางที่ต่างกัน แต่สุดท้ายเรามีเป้าหมายในอนาคตเหมือนกัน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: น่าสนใจว่า ภาพอนาคตที่ปรารถนาจะเป็น ความใฝ่ฝัน การมีโรงเรียนของตนเองไม่ง่าย โดยเฉพาะการลงทุนต่างๆ แต่ไม่ควรจะทิ้งความฝัน สำคัญที่ว่า ระหว่างที่ไม่มีโรงเรียนเป็นของตนเอง เรา

จะสามารถเปลี่ยนโรงเรียนของเราตอนนี้เป็นอย่างที่เราฝันได้ไหม ไม่ต้องลงทุนสร้างใหม่ เพียงแต่จัดความสัมพันธ์ของเรากับเพื่อนครู เพราะเมื่อวาน ครูชื่นชมท่านผู้ก่อตั้งโรงเรียนมาก ทำอย่างไรให้พลังเหล่านี้ขยายตัว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนครูขึ้นมาให้ได้ ยังไม่ต้องสร้างโรงเรียนใหม่ ผมไม่มีโอกาสให้หลายๆ ท่านได้เล่า ก็เก็บไว้ก่อน เพราะถึงเวลาเราจะเอาไปใช้กับเรื่องวิสัยทัศน์

การแปลงวิสัยทัศน์ของโครงการนี้ จะสัมพันธ์กับโรงเรียนที่เราปรารถนา ชุมชนที่เราปรารถนาได้ ไม่มีโรงเรียนใดในประเทศนี้ที่แยกจากชุมชนได้ ยกเว้น อาจจะเป็นโรงเรียนที่ต่างๆ เช่น เตรียมอุดมฯ ที่แยกจากชุมชนไปเลยหรือโรงเรียนนานาชาติ แต่ถึงจะแยกจากชุมชน ก็หนีสภาพสังคมไม่พ้น เพราะโรงเรียนกับสังคมแยกกันไม่ได้ เราจะเห็นชัดเจนโดยเฉพาะโรงเรียนทางปักษ์ใต้ มีโรงเรียนขนาดเล็กจะถูกยุบ ชาวบ้าน ผู้ปกครองไม่ยอมให้ยุบ เพราะโรงเรียนเหล่านี้ถูกสร้างโดยพวกเขา เช่น โรงเรียนวัดท่าสะท่อน ที่ จ.นครศรีธรรมราช เป็นโรงเรียนที่ชาวบ้านไปกอบทรายมาช่วยกันสร้าง เขาไม่ยอมให้ถูกยุบ เพราะสร้างโดยพวกเขา ถ้าขาดครูเขาจะจ้างเสริม แล้วครูบางคนมีลูกฮึด ไม่ยอมให้เด็กต้องนั่งรถเดินทางไปเรียนไกลอันตรายเป็นเรียนในเมือง เงินทองก็เสีย พ่อแม่ไม่มีโอกาสอยู่กับลูก ก็ทำโรงเรียนขึ้นเองเลย ช่วยกันลงขัน ทุกวันนี้ยังคงอยู่ เด็กมีความสุข ครูก็มีความสุข มีหลายโรงเรียนที่เป็นแบบนี้หลายๆ ที่จะถูกยุบแต่คงอยู่ด้วยได้เพราะชุมชน ครู ไม่ยอมให้ยุบ เห็นคุณค่า เราไม่สามารถที่จะแยกตัวเราเองจากชุมชน จากธรรมชาติได้

Core Values

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อาจารย์คงเคยได้ยินเรื่อง “สามเหลี่ยม Maslow”³ เป็นเรื่องจิตวิทยาที่ Maslow ค้นคว้าไว้ แล้วเป็นที่ยอมรับทั่วโลก Maslow พูดถึงสภาวะความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานของมนุษย์คือ **อยู่ให้รอด** หนีไม่พ้นเรื่องปัจจัย ๔ เราเห็นชาวที่แอฟริกา ชุมชนแตกสลาย เพราะรบกันมากมาย หรือโรฮิงญา มนุษย์ต้องอยู่ให้รอด ขั้นต่อไปคือ **ความมั่นคงปลอดภัย** ของชีวิตและทรัพย์สิน ขยับอีกขั้นคือ **ความอบอุ่นในสังคม** ให้ภัย ดูแลกัน ผ่อนหนักผ่อนเบา เอื้ออาทรกัน เมื่อก่อนสังคมไทยแบบนี้แข็งแรงอย่างมาก และพวกเราที่เติบโตมาแบบนี้ ขั้นต่อไปคือ **self esteem** เมื่อเรามีตรงนี้ สิ่งก็ตามมาคือ **ความภาคภูมิใจในตน** อยากมีชื่อเสียง มีหน้ามีตา ไปไหนคนรู้จักนับถือ ทำให้เด็กอยากเป็นดารา โซวออฟ ถ้ามีมากๆ ego จะจัด จะยึดมั่นถือมั่นในหัวข้อนั้น จมไม่ลง ตอนต้นๆ มันดี แต่หนักเข้าเป็นการทำร้ายตนเอง ขั้นสูงสุดคือ **self realization** หรือบางคนใช้ **self actualization** การเป็นตัวตนอย่างแท้จริง เช่น ท่านมหาตมะคานธี เขียนประวัติตนเองเรื่อง “สังคาลแห่งตน” ภาษาของท่านพุทธทาสคือ มนุษย์ที่แท้ **พัฒนากระดับข้าม self esteem ไปสู่การเป็นมนุษย์ที่แท้ เป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพไม่มีที่สิ้นสุด** ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ในระดับนี้ เช่น แมซีเทเรซ่า หลวงพ่อชา ท่านพุทธทาส ท่านมหาตมะคานธี อาจารย์ป๋วย ท่านปรีดี เนลสัน แมนเดลา เป็นต้น แต่มีคนเล็กๆ จำนวนไม่น้อย ประชาชนชาวบ้านอยู่ตรงนี้ไม่น้อย ทุกคนสามารถไปถึง **self realization** ได้ การมีชีวิตอยู่ตรงนี้ หรือเริ่มจาก **self esteem** ขึ้นไป เป็นเรื่องการค้นหาความหมายของชีวิต **meaning of life** ชีวิตที่มีความหมาย ชีวิตที่มีคุณค่า เป็นชีวิตที่รับใช้ผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้คนอื่นมีความสุข ตนเองก็มีความสุขด้วย ภาคภูมิใจ **meaning of life** ท่านเจ้าคุณธรรมปิฎก ท่านพูดถึง “ชีวิตและงานที่มีความหมาย” ใช้ชีวิตที่มีความหมาย งานที่มีความหมาย ไปด้วยกัน มีความสุข ถึงแม้จะไม่สมปรารถนาแต่ได้ทำสิ่งที่มีความหมาย มีความหมาย นี่คือการพัฒนาขั้นสูงสุด

การที่ชวนท่านเล่า เพื่อให้ท่านค้นหาสิ่งที่มีความหมาย สิ่งที่มีคุณค่าที่ท่านมีอยู่แล้ว และอาจลืมไปบ้าง ซึ่งเชื่อว่า ทุกท่านมี อย่างอาจารย์จิรัฐา ชีวิตครอบครัวที่อาภออุทัยก็เจริญมาก แต่ยังใจแข็งอยู่ได้อย่างไร ลูกก็อยู่ภายใต้สภาวะที่เขาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างน้อยเป็นการค้นหาสิ่งที่มีความหมายสิ่งที่มีคุณค่า ผมเชื่อว่าทุกท่านมี จะเข้ม จะเจือจาง แต่การสนทนาช่วยให้ท่านค้นพบศักยภาพที่มีอยู่แล้วในตน เพียงแต่เราอาจจะลืมไปบ้าง ไม่มีเวลาได้ทบทวน การสนทนาได้ทบทวนใหม่ ได้ค้นใหม่เหมือนการได้ค้นพบตาน้ำที่ใสเย็นที่หล่อเลี้ยงใจเรา ยามใดที่เราหมดแรง ท้อแท้ นี่ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างกำลังใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การสนทนากับเพื่อน ดูตนเอง ตรงนี้แหละทำให้ค้นพบศักยภาพในตัวเรา การสนทนาแล้วค้นพบสิ่งที่เป็นพลังในตัวเราเอง แข็งแรงแล้วจะได้ให้กำลังใจกันและกัน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: อยากให้ทุกคนครุ่นคิด เรื่อง “core value” คือ คุณค่าหลักที่เรายึดถือ หรือคุณสมบัติหลักๆ ที่เรายึดถือ เช่น ความกตัญญูตบเวที เป็นคุณค่าที่เรายึดถือ บางคน core value เป็นเรื่องอิสรภาพและเสรีภาพ ไม่ให้ใครมาเอาไปเลย คือเป็นบางอย่างในชีวิตที่เรายึดไว้ใจแล้วรักษาไว้ เพราะเป็นตัวตนของเรา มีค่ามีความหมายทิ้งมันไปไม่ได้ สมัยก่อนมีชามูไรสมัยก่อนมี core value ของเขาที่ยึดเหมือนกันหมด เช่น ชามูไรคือผู้รับใช้ ผู้รับใช้เจ้านาย ถ้าเจ้านายตาย เขาก็จะไม่มีเจ้านายใหม่ เขาก็จะคว้านท้องตายตามไป core

³ พีระมิดลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) นำเสนอโดยอับราฮัม มาสโลว์ ตั้งแต่ปีค.ศ. ๑๙๕๓

value มีหลากหลายมากมาย แล้วแต่ใครชอบอะไร ยึดอะไร ทิ้งไม่ได้ ถ้าทิ้ง ความเป็นตัวตนเราก็จะหายไปด้วย
อยากให้เห็นแต่ละท่านครุ่นคิดว่า **ในชีวิตของท่านยึดอะไร เป็น core value ของตนเอง** คุณสมบัติที่สำคัญ เป็นสิ่ง
ที่ให้เราใช้ชีวิตได้อย่างมีความหมาย ที่เป็นรากฐานการดำรงอยู่ของตัวเอง ท่านยึดอะไรเป็นสรณะ

ผู้เข้าร่วมอบรมครุ่นคิดเรื่อง core value

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมจะอธิบายให้ฟังว่า ทำไมต้องให้อาจารย์คิดเรื่อง core value คุณค่าของการ
ดำรงตนของการเป็นมนุษย์ แต่ละคนอาจจะเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้างแล้วแต่การเลี้ยงดู แล้วแต่ท้องถิ่นที่เราเกิด
มา ประวัติศาสตร์ของชุมชน ประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษ หรืออาจจะค้นพบเส้นทางระหว่างการพัฒนาตนเอง
ระหว่างการเดินทางเติบโต ยึดบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา ตรงนี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า being คือ การดำรงสภาวะความเป็นคน
ของเรา มันจะอยู่ที่การยึดถือคุณค่า ความหมายของชีวิต (meaning of life)

คนเขียนเรื่อง Man's Search for Meaning ชื่อวิตเตอร์ อี แฟรงเกอ์ เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรีย เขา
เคยถูกจับเข้าค่ายกักกันของนาซีเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ พ่อแม่ภรรยาของเขาเสียชีวิต แต่เขาอยู่รอดมาได้ เขาไป
สังเกตดูคนที่รอดชีวิตจากค่ายกักกันที่โหดร้ายทารุณมาก เขาพบว่า คนที่รอดไม่ใช่คนที่มีความแข็งแรงเท่าไร แต่
คือ คนที่มี character แข็งแกร่ง คือ มี meaning of life เพราะรู้ว่าอยู่ไปเพื่ออะไร มีชีวิตเพื่ออะไร ท่ามกลางความ
ยากลำบากไม่ยอมพ่ายแพ้ มี meaning of life ทำให้ character ของเขาดำรงอยู่ได้ ฉะนั้น character สร้าง
บุคลิกภาพขึ้นมาได้

การสนทนาที่ชวนตั้งคำถามว่า ท่านยึดอะไรคือ core value ของท่าน ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งอะไรก็
แล้วแต่ แต่แก่นแท้ภายในว่า มีชีวิตเพื่ออะไร มีชีวิตไปทำไม มันก็จะส่งผลต่อวิถีคิด วิถีมองโลกว่า เมื่อโลกมันเป็น
อย่างนั้น เราจะมีปฏิกริยาต่อสังคมอย่างไร ต่อโลกอย่างไร ตอนนีตัวตนจะแสดงออก เช่น ทนความเย้ายวนของ
อำนาจไม่ได้ ทนความเย้ายวนของเงินไม่ได้... “ยอมเลย ช่างมัน คนเขาทำกันเยอะแยะ เอาด้วยสิ” ดังที่เราจะพบ
ข้าราชการจำนวนมากไหลตามน้ำ “ไม่ทำก็โง่” คิดว่าอุดมการณ์ไม่สำคัญ เขย วิถีคิดกับกระแสของโลก กระแส
ต่างๆ ถ้าวิถีคิดเราไม่ดีพอเราก็ไหลไปตามกระแส แต่ถ้า being ดีไม่ไหลตามกระแส ดีไม่ดีไหลทวน ไม่ยอมเป็น
ปลาตาย เป็นปลาวายทวนน้ำ

คิด รู้สึก ต่อเรื่องราวต่างๆ (thinking/feeling) แล้วนำไปสู่การลงมือทำ (doing) พรรคพวกผมหลายคน
เมื่อก่อนเคยไฝ่ฝันสมัย ๑๔ ตุลาอยากเห็นประเทศไทยเป็นอย่างนั้นอย่างนั้น แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในแวดวงการเมืองก็
ไหลตามกระแสการเมืองเขาไป “ไม่ทำไม่ได้เพราะเดี๋ยวแพ้เลือกตั้ง” พอยอมไปกับเขาเรื่อยๆ ก็กินไปกับเขา
โครงการหลายโครงการไม่น่าจะทำก็ทำ เพราะว่าโลกมันเป็นแบบนี้ สังคมมันเป็นแบบนี้ เปลี่ยนอุดมการณ์ โยน
meaning of life ทิ้ง หลังจากนั้นก่อนจะตายไม่รู้ว่าจะคิดได้ไหม ก็แล้วแต่คน

แต่ผมก็เจอคนอีกหลายคนที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ยืนหยัดหนักแน่นจนวันสุดท้ายของชีวิต คนๆ หนึ่งที่ผม
เคารพนับถือ ท่านปรีดี พนมยงค์ ท่านรักชาติเหนือสิ่งอื่นใด ถึงแม้ตัวเองโชคร้าย ท่านต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ มีอีก
คนหลายคนเช่น ท่านอาจารย์ปวง และถ้าได้อ่านประวัติเสรีไทย คุณจำกัด พลาทงกูร ซึ่งท่านเพิ่งแต่งงาน เป็น
นักเรียน Oxford กลับมาเป็นครูสร้างโรงเรียนครูไถ่ทนาย อยากรู้สร้างกุลบุตรกุลธิดาออกมาให้ดี ตอนนั้นอาจารย์

ปริศนาใครไม่ได้ที่จะหาคนมาเป็นคนเชื่อมระหว่างกองกำลังเสรีไทยในประเทศกับต่างประเทศ เพราะต้องส่งข่าวไปประเทศอังกฤษ อเมริกาว่า “เราไม่ได้ยอมญี่ปุ่นนะ มีกองกำลังที่จะต่อสู้” และเมื่อแพ้สงครามประเทศไทยจะได้ไม่ถูกขูดรีดค่าปฏิกรรมสงคราม คุณจำกัดท่านรับหน้าที่นี้เพราะเป็นคนฉลาด คล่องแคล่ว สามารถเชื่อมโยงสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ ท่านเดินเท้าจากไทยนครพนมไปลาว เวียดนาม จีน และท่านเสียชีวิตจากโรคอะไรสักอย่าง คนเหล่านี้ต้องไปอ่านประวัติ ลุงเต๋ยง ศิริขันธ์ คุณทองอิน ภูริพัฒน์ คุณถวิล อุดล...ลองไปอ่านประวัติท่านเหล่านี้แล้ว เป็นคนที่มี meaning of life ตลอด เผชิญความยากลำบากแค่ไหนก็จะทำเพราะว่าเป็นความหมายของชีวิต

ที่นี้งานเศรษฐกิจพอเพียง การที่เราจะ doing ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง meaning of life ของเราเป็นอะไร การ thinking/feeling คือ วางแผนคิดเชื่อมโยง คุยกับคน และ doing ให้กำลังใจครู สร้างทีมงานกับครู จัดหลักสูตรอบรม ที่จะทำกับนักเรียน ถ้าไม่มี meaning of life การกระทำมันลอย รากไม่แข็งแรง แต่ถ้ามี meaning of life ต่อให้เราออกจากโรงเรียนไปแล้ว แต่ถ้าโครงการยังแข็งแรง มันก็จะคงมีอยู่ หรือเราก็เอาไปทำที่โรงเรียนอื่นได้ มันติดตัวเราไป เศรษฐกิจพอเพียงจะทำในชุมชนก็ได้

นี่คือเหตุผลว่า ทำไมผมชวนคุยว่า ท่านมี core value อะไร เมื่อท่านพบ core value ของท่านแล้วภาพที่ปรารถนา (vision) ของโรงเรียนคืออะไร โรงเรียนเป็นศูนย์เรียนรู้ vision คืออะไร ต้องเชื่อมกับชีวิตของท่าน เพราะครู ผู้บริหาร นักเรียนเป็นคนทำ ครูแกนนำเป็นคนกระทำ มันออกมาจากตัวเรา ไม่ได้ออกจากสยามก็มาจล สยามก็มาจลเป็นเพียงผู้มาชวน ผู้มากระตุ้น ถ้าเป็นต้นไม้ Core Value คือ ราก thinking/feeling เป็นลำต้น กิ่งก้าน ส่วน doing เป็นผลผลิต เป็นดอกผล

ตอนนี้ขอให้กลับไปอยู่เป็นกลุ่มโรงเรียน ๑๒ โรงเรียน หลังจากเรียนรู้กับเพื่อนๆ แล้ว กลับไปอยู่โรงเรียนตนเอง กระบวนการนี้ต้องทำเป็นขั้นเป็นตอน อย่าข้ามขั้นเพราะถ้าข้ามขั้นจะไม่ได้ของจริง สิ่งที่จะไปถึงคือ vision ของโรงเรียน ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ กว่าจะไปถึงตรงนั้นมันมีกระบวนการ ผมยืนยันว่าไม่มีวิสัยทัศน์ใดจะเป็นวิสัยทัศน์ที่แท้จริงถ้าไม่เอาหัวใจออกมาพูด วิสัยทัศน์ไม่ใช่ประโยคสวยๆ แต่เป็นสิ่งที่หัวใจพบคุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น ไม่มีวิสัยทัศน์ใดที่ไม่ยืนอยู่บนความเป็นมนุษย์ ต้องเชื่อมความเป็นมนุษย์ของตัวเองให้ได้ คือความเป็น being

ให้อาจารย์ครุ่นคิดเรื่อง core value หรือคุณค่าที่มีความหมายต่อความเป็นตัวตนของตนเอง ให้เล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

๑. Core Value ของท่านคืออะไร ทำไมต้องยึดมั่นเป็น Core Value คนอื่นไม่เข้าใจไม่เป็นไร แต่ตัวเองต้องเข้าใจแจ่มกระจ่างแก่ตนเอง
๒. ภาพอนาคตในชุมชนเป็นอย่างไร (vision คือภาพอนาคต มาจากคำว่า visual การเห็น แต่ไม่ใช่เห็นด้วยตานอก เห็นด้วยตาใน) ภาพอนาคตที่เราปรารถนาของชุมชนที่อยากเห็น คือชุมชนที่อยู่รอบๆ

โรงเรียน ไม่มีโรงเรียนใดที่หลุดออกจากชุมชน เพราะผู้ปกครอง พ่อแม่ส่งลูกมาหาเรา วัด มัสยิด อบต. โบสถ์ ไร่นา สวน บ้านเรือน ฯลฯ ที่อยู่รอบๆ โรงเรียน ที่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียน

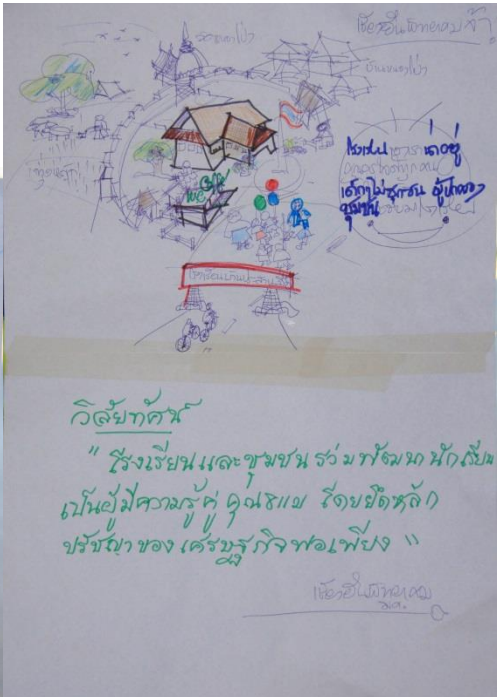
๓. ท่านอยากเห็นภาพอนาคตของโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร

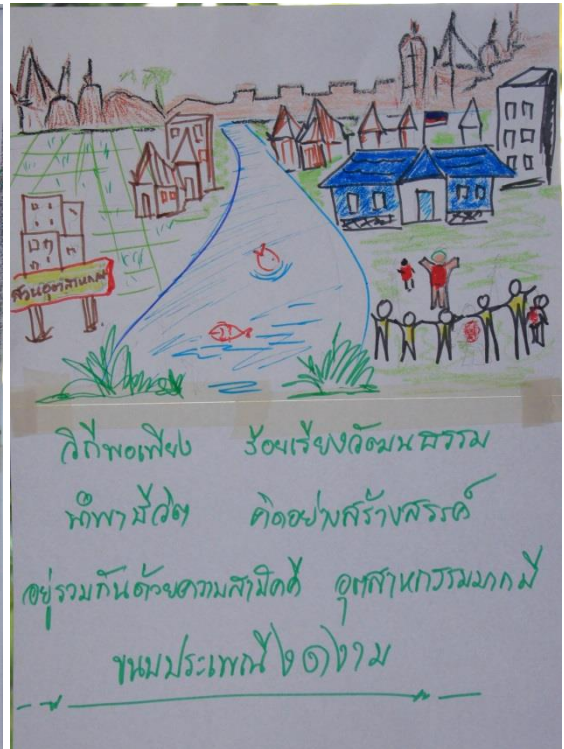
สภาพแวดล้อม เช่น ห้องเรียน สนาม ห้องน้ำ กระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศครู เป็นอย่างไร เป็นภาพที่ทั้งเป็นกายภาพ เช่น สนาม ห้องเรียน เล้าไก่ เห็นภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ของครูกับครู กับนักเรียน กับผอ. กับภารโรง

สมาชิกแต่ละโรงเรียนแลกเปลี่ยน เรื่อง core value และภาพอนาคต

อ.ชัยวัฒน์ อธิระพันธ์: เมื่อแลกเปลี่ยนกันครบทุกคนและทุกข้อแล้ว ให้วาดเป็นภาพอนาคต ตอนแรกยังไม่ต้องลงสี วาดเป็นภาพลายเส้น หรือสัญลักษณ์ เมื่อวาดภาพอันเป็นความคิดร่วมของคนในทีมเสร็จแล้วลงสี พร้อมมีคำบรรยายภาพประมาณ ๒-๓ ประโยค ภาพจะช่วยจินตนาการได้ดีกว่าคำพูด คำพูดจะตามมาทีหลัง อย่าเอาคำมาก่อน ถ้าเอาคำมาก่อน ภาพจะไม่ลังการ เป็นประกาศของอนาคตที่งดงามที่เราจะไปให้ถึง ไม่ใช่คำขวัญให้คนนึกภาพออกว่าเราปรารถนาอะไร

ผู้เข้าร่วมอบรมแต่ละโรงเรียนวาดภาพอนาคตเสร็จแล้วนำผลงานแต่ละโรงเรียนวางไว้กลางห้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมชื่นชมภาพของกันและกัน

วิสัยทัศน์ (Vision)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: จะพบว่า มีความเหมือนกันในภาพของหลายโรงเรียน ถ้าไปดูผลงานเก่าที่เรา นำเสนอ เราไม่ได้บอกว่าวิสัยทัศน์ที่เขียนไว้คืออะไร แต่ตอนนี้เราพยายามทำให้วิสัยทัศน์ของเราเป็นภาพ ให้อยู่ใน สมอง อยู่ในความคิด แต่ที่ผ่านมาเราใช้คำใหญ่ๆ

ในภาษาอังกฤษมีสองคำที่มีความหมายต่างกัน คือ “vision” กับ “purpose” purpose แปลเป็นไทยคือ เป้าหมาย บางทีใช้คำว่า goal บางทีใช้คำว่า objective ก็มี purpose หมายถึง เจตนา ความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ ที่จะไปให้ถึง ผมอยากให้อาจารย์เห็นความแตกต่างของ vision กับ purpose ตัวอย่างเช่น เราจะเข้าใจจักรวาลที่

เราอยู่ให้มากกว่านี้ นี่คือ purpose ของนักวิทยาศาสตร์ เพราะเรายังไม่รู้ชัดว่า ในจักรวาลที่เราอยู่มีดาวอื่นที่มีมนุษย์หรือไม่ เราอยากจะเข้าใจระบบจักรวาลที่เราอยู่ เราพยายามค้นหาว่า ดาวอังคารจะมีสิ่งมีชีวิตไหม เราอยากรู้หรืออยากเข้าใจระบบจักรวาลที่เราอยู่ นี่คือ purpose

ส่วน vision เช่น เราอยากไปดวงจันทร์ให้ได้ เราจะไปเหยียบดวงจันทร์นี่คือ vision vision นี้มาจากไหน มาจากในช่วงประธานาธิบดีเคนเนดีที่ถูกทำทลายจากรัสเซียครั้งใหญ่ ทำทลายโดยที่อเมริกาคิดว่า เทคโนโลยีของตนเองก้าวหน้าที่สุด แต่วันหนึ่งรัสเซียยิงจรวดพิสัยไกลส่งหมาโลโก้ไปบินวนรอบโลกได้ อเมริกาทกใจรัสเซีย ก้าวหน้าเพียงนี้ เพื่อให้คนในชาติรู้สึก เราสู้กับรัสเซียได้ เพราะถ้าไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสู้รัสเซียได้ รัสเซียสามารถยิงจรวดติดอาวุธนิวเคลียร์มาถล่ม New York ได้ ประธานาธิบดีเคนเนดีจึงประกาศว่า อเมริกาจะไปเหยียบดวงจันทร์ในปีนั้นปีนี้เป็นคำประกาศเลย ทั้งที่ตอนนั้นศักยภาพ เทคโนโลยี ความสามารถยังเป็นไปไม่ได้ที่จะไปเหยียบโลกพระจันทร์ แต่หลังจากนั้นไม่กี่ปี ประมาณ ค.ศ. ๑๙๖๘ ก็มีมนุษย์อวกาศของสหรัฐอเมริกาไปเหยียบดวงจันทร์ได้สำเร็จ นี่คือ vision เขาสามารถทำได้จริง ทั้งๆ ที่ตอนนั้นที่ประกาศ ศักยภาพ เทคโนโลยี ความสามารถยังเป็นไปไม่ได้ แต่หลังจากนั้นก็มีการตั้งองค์การนาซ่า รวบรวมนักวิทยาศาสตร์ และค้นคว้าวิจัย มาขับเคลื่อน แล้วลงเหยียบดวงจันทร์ได้สำเร็จ เห็นไหมมันถูกทำทลายและอยากเอาชนะ

vision ที่อาจารย์เขียนไว้ต้องปรับนิดหน่อย vision ต้องทำทลาย ผมจะให้ความรู้บางอย่าง vision อันนี้ใช้ได้แต่ยังไม่พอ เพราะโรงเรียนของเรา ศูนย์การเรียนรู้ของเรา สังคมของเรา ถูกทำทลายด้วยสิ่งต่างๆ ที่ใหญ่กว่านี้ เราต้องคิดให้ใหญ่กว่าเดิม

ผมจะให้อาจารย์ดูบางอย่าง ไม่ใช่ vision ทำครั้งเดียวแล้วมันจะใช้ มันอาจต้องปรับ มันพอกับอนาคตของประเทศไทยที่ถูกทำทลายใหม่ เหมือนเคนเนดีถูกทำทลายจากรัสเซียใหม่ แล้วสิ่งที่อาจารย์ทำถามว่าดีไหม ดีในระดับหนึ่งเมื่อเทียบกับที่ทำมาแล้ว แต่ถามว่าดีพอไหมกับการทำทลายของโลก...ยังไม่พอ เพราะ vision คือ การคิดไปข้างหน้า vision เปรียบกับหนังสือที่ถูกมือตึงไว้ (มือซ้ายของผมที่ถือคือ vision ส่วนมือขวาคือ ความจริง) มีช่องว่างระหว่างความจริงกับภาพอนาคตที่ปรารถนา ความจริงกับภาพอนาคตที่อยู่ใกล้กัน ก็ไม่มีพลัง แต่ถ้าอยู่ห่างกันมากๆ อาจจะทำทลายหรืออาจจะเป็นพลังขับเคลื่อนก็ได้ เพราะพลังจะไปแรง vision ต้องทำทลายอย่างพอเหมาะพอสมจึงจะกลายเป็นพลังไปข้างหน้าได้ แต่ถ้า vision อยู่ใกล้ความจริงก็ไม่มีอะไร บางคนบอกว่า “vision ไกลเกินไป แบบนี้เป็นไปไม่ได้” ก็จะลด vision ลง แต่เราต้องขยับความจริงไปใกล้ vision แทนการลด vision เราต้องสร้างความจริงใหม่ เราเรียกว่า new reality ความจริงใหม่คือ สิ่งที่ไม่เคยมี เราทำให้มันมีจนได้ เหมือนเรื่องเครื่องบิน เมื่อก่อนบินไม่ได้ พอมีเครื่องบินลำแรกบินได้ ๑๐๐ เมตร สูงเท่ายอดไม้ ปัจจุบันมีเครื่องบินที่มีสมรรถนะสูงขึ้นเรื่อยๆ ความสะดวกสบายพร้อม landing นุ่มนวล ฉะนั้น new reality ขยับขึ้นๆ นี่คือ ไฟของความอยากทำให้ดี

Vision ต้องเห็นความจริง และรู้ว่าความจริงกับสิ่งที่เราต้องการมีช่องว่างอยู่ แต่เราต้องเห็นช่องว่างนี้เป็นพลังขับเคลื่อน ดังนั้น สิ่งที่เราต้องทำคือ เช็กความจริงที่มีอยู่ในโรงเรียนของเราว่าเป็นอย่างไร ทีมงานในโรงเรียนเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ในโรงเรียนเป็นอย่างไร ครูเป็นอย่างไร นักเรียนเป็นอย่างไร ชุมชนเป็นอย่างไร นักเรียนไม่ใช่ผลผลิตของเรา ครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองสร้างเด็กมาอย่างไร แล้วเราต้องรับเด็ก เด็กสมองดีไม่ดี มีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ครอบครัวสร้างมา เมื่อเข้าโรงเรียนมาแล้วเราต้องพัฒนาเขาให้ดีที่สุด

ความจริงท่านต้องเห็นสภาพของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง อบต. หลายโรงเรียนสังกัด อบท.แล้ว ระบบการผลิต ที่บางที่อาจเป็นชาวนา ใช้สารเคมีอยู่ บางแห่งไม่ใช่แล้ว เช่น ศรีสะเกษผลิตข้าวอินทรีย์ส่งไปขาย สวิสเซอร์แลนด์ หลายพื้นที่เปลี่ยนไปเยอะแล้ว จำแทบไม่ได้เลย นี่คือ ความจริงของหลายที่ไม่เหมือนกัน มีการเปลี่ยนแปลง หลายพื้นที่ยังเหมือนเดิม ดังนั้น ท่านต้องสำรวจว่า

๑. ความจริงในพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร
๒. วิสัยทัศน์ในปี ๒๕๖๖ อีก ๑๐ ปีข้างหน้า มีแนวโน้มอะไรที่น่าสนใจที่ทำทนายเราบ้าง ไม่ใช่ทำทนายท่าน อย่างเดียว แต่ทำทนายคนทำงานทางสังคมอย่างผม ทำทนายสยามกัมมาจล ทำทนายนักขับเคลื่อนสังคมไทย ทำทนายนักธุรกิจไทย ทำทนายอาจารย์มหาวิทยาลัยไทย

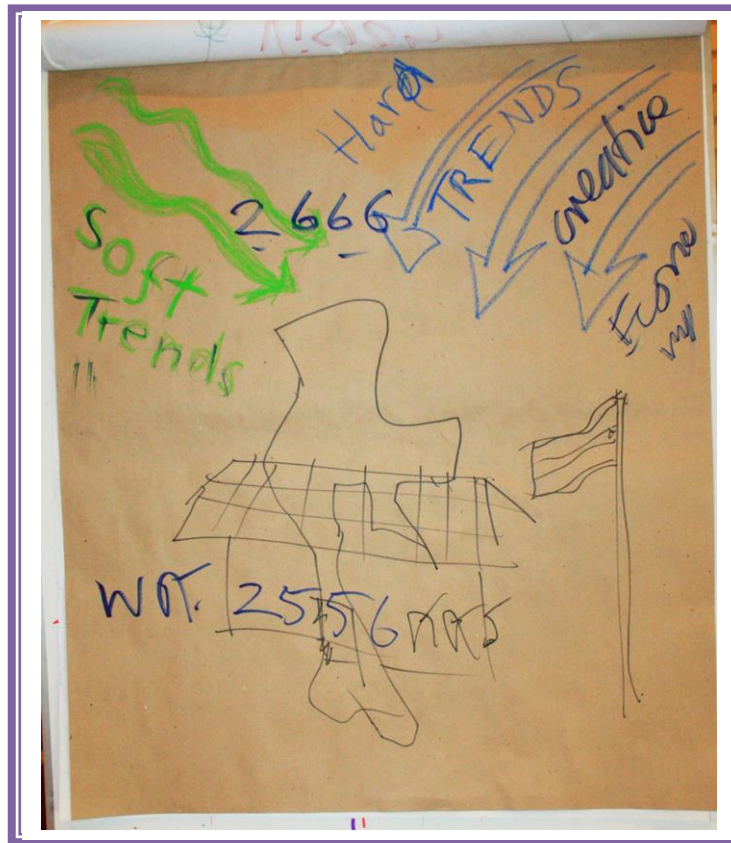
การทำทนายนี้เรียกว่า trend หรือแนวโน้ม ซึ่งเป็นสิ่งที่คาดได้ว่า อีก ๑๐ ปีข้างหน้าจะมาแน่ๆ แนวโน้ม แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ

แนวโน้มที่เรียกว่า hard trends คือ แนวโน้มที่แน่นอน ไม่มีวันเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ตัวอย่างเช่น ประชากรในประเทศที่เจริญแล้วรวมทั้งประเทศไทย อีก ๑๐ ปีข้างหน้า ผู้สูงอายุจะมีเปอร์เซ็นต์มากกว่าเดิม ตัวเลขเช่นนี้ชัดเจนในประเทศไทย ที่ชัดกว่าประเทศไทยคือ ประเทศญี่ปุ่นที่ตอนนี้มีผู้สูงอายุเต็มไปหมด เมื่อแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้

๑. การผลิตทางเศรษฐกิจจะลดลง ญี่ปุ่นการผลิตทางเศรษฐกิจต้องลดลงแน่
๒. สวัสดิการที่เก็บจากภาษีจะเพิ่มขึ้น เงินที่เก็บมาได้ต้องนำไปใช้เป็นสวัสดิการ
๓. เป็นโอกาสทางธุรกิจ สินค้าบริการจะผลิตสำหรับผู้สูงอายุ ขายกับคนสูงอายุไม่ใช่คนหนุ่มสาว เช่น อาหารเสริม ยาบำรุง การออกแบบสถานที่ต่างๆ สิ่งของเครื่องใช้ ต้องคำนึงถึงผู้สูงอายุ งานวิจัยของญี่ปุ่น หน่วยงานท้องถิ่นต้องมีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ติ่งปอง ลีลาศ การรักษาโรคมะเร็งสำหรับผู้สูงอายุ จะมีอะไร ตามมาเป็นชุด

ทั้งนี้ อาจารย์ต้องคิดว่า hard trends ที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างแน่นอนมีอะไรบ้าง ๔ แนวโน้ม ซึ่งจะเป็นแนวโน้มด้านดีหรือด้านร้ายก็ได้ จะร้ายทั้งหมดก็ได้ จะดีทั้งหมดก็ได้

แนวโน้มที่เรียกว่า soft trends คือ ความแนวโน้มที่ไม่แน่นอน เช่น ตอนนี้เรื่องยาเสพติดระบาด ถ้าเราพันธุ์อีก ๑๐ ปีข้างหน้าประเทศไทยจะมีคนติดยาเสพติด ๑๐ ล้านคน อาจจะเป็นก็ได้หรือไม่เป็นก็ได้ เพราะมีความตื่นตัวแก้ไขปัญหานี้ หรือ แนวโน้มว่าเศรษฐกิจไทยดีมาหลังฟองสบู่แตกและจะดีต่อไปอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ก็เอาแน่นอนไม่ได้ ถ้าเจอเรื่องเงินแก้ปัญหาหนี้ท่วม ระบบเศรษฐกิจของเราจะสู้ไหวไหม หรือตอนนี้แนวโน้มอาเซียนมาแรง จะเป็นนั่นเป็นนี่เป็นนั่น จริงหรือไม่ก็ไม่แน่

หัวใจของแบบฝึกหัดนี้คือ ให้นักถึงปัจฉิมโอวาทของพระพุทธเจ้า คือ “อย่าประมาท” เศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความแข็งแกร่งให้กับตัวเองเพื่อไม่ประมาท คือ การใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ใช้ชีวิตอย่างสมดุล พอประมาณ พอเพียง พอดี ไม่ใช่อยู่อย่างจนๆ แต่อยู่อย่างพอประมาณ อยู่กับโลกเป็น ไปกับโลกเป็น

เมื่อมี hard trends, soft trends เช่นนี้ การออกแบบศูนย์การเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร ที่ออกแบบมาจะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้หรือเปล่า การออกแบบหลักสูตรควรเป็นอย่างไร กระตุ้นเด็กชุมชนให้คิดให้ไกล

มีอีกอย่างหนึ่ง ใน hard trends นอกจากเรื่องผู้สูงอายุแล้ว เรายังมีสิ่งที่เรียกว่า creative economy หรือ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่แล้ว ประเทศไทยทำรายได้จากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ กว่าล้านบาท เป็นอันดับที่ ๑๗ ของโลก เศรษฐกิจสร้างสรรค์มีอะไรบ้าง เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ design animation สถาปนิก งานฝีมือ OTOP เป็นต้น เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น เราจะมีหลักสูตรอะไร เพราะเศรษฐกิจพอเพียง เราต้องคิด smart สร้างสรรค์ คิดไกล รู้จักใช้พลังงานอย่างประหยัด รู้จักดัดแปลง กระบวนการอยู่ กระบวนการทำงาน สามารถใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบวกกับความรู้สมัยใหม่ได้ เหมือนกับบรรพบุรุษไทย สามารถสร้างสรรค์อาหารชนิดอันดับโลกมาได้ นี่คือความสามารถ รู้จักประสมประสานอะไรใหม่ๆ ขึ้นมาได้ เพราะเราอยู่ในโลกสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีไม่มีวันหยุดยั้ง เทคโนโลยีเหล่านี้จะเอื้อต่อการขายในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถ้าวันเสาร์-อาทิตย์ใครได้ไปเดินจตุจักรจะพบการออกแบบเสื้อผ้า สิ่งของต่างๆ ส่งขายต่างประเทศไม่น้อยเลย เอา ผักตบชวา มาแปลงเป็นเฟอร์นิเจอร์บ้าง ต่อไปไม่แน่ ถ้ามีการปั่นป่วนๆ มีหลายมาก เราอาจทำเฟอร์นิเจอร์หลายชิ้น ยอดส่งขายได้ เพราะคนต้องการความแปลกใหม่ หรือแม้กระทั่งธุรกิจ home stay ก็เป็นการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่ง ศักยภาพของโรงเรียนอาจารย์สามารถทำได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับอาจารย์จะมีวิธีการอย่างไร

ผมอยากให้กลับไปทำงานในกลุ่มโรงเรียนตัวเอง วิทยุในการทำงานคือ

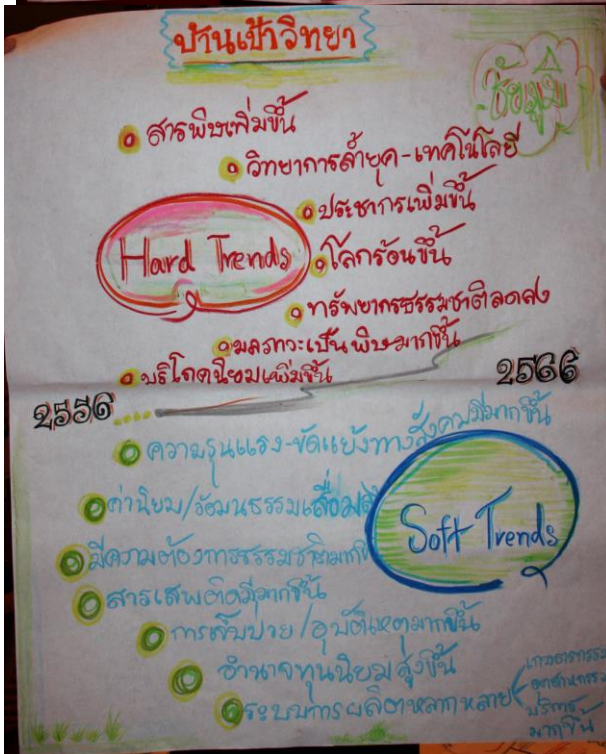
- แต่ละคนนั่งคิดของตัวเองก่อน ๔ hard trends, ๔ soft trends ของโลกที่จะมากกระทบประเทศไทย เพื่อให้เห็นความท้าทายก่อน แล้วถ้ามีความท้าทายแบบนี้โรงเรียนของเราจะมีวิสัยทัศน์อะไรที่รุ้ปรอรรรมขึ้น คมขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างของการไปกับโลกให้ได้อยู่กับโลกสมัยใหม่เป็น ยังไม่ต้องแลกเปลี่ยน ให้แต่ละคนนั่งคิดก่อน
- คิดเสร็จแล้ว แลกเปลี่ยนกัน ในกลุ่มโรงเรียน เลือกมาโรงเรียนละ ๖ hard trends, ๖ soft trends เอาแค่นี้ก่อน ให้อาจารย์มองทะลุ trend ที่จะเกิดขึ้นให้ได้ก่อน เพราะการเรียนรู้คือการรับมือกับอนาคต ไม่ใช่ไล่ล่าตามหลังมัน
- คุดเสร็จแล้วเขียนในกระดาษฟลิปชาร์ต ในกลุ่มก็จะมี ๖ hard trends, ๖ soft trends เป็น trends ระดับโลกก็ได้ที่จะมากกระทบประเทศไทย เพราะเดี๋ยวนี้โลกมันเล็กลง หลายอย่างอาจารย์จะรู้ดีกว่าผม เพราะอาจารย์อยู่ในพื้นที่ และมันเกิดขึ้นแล้ว

ผู้เข้าร่วมอบรมแต่ละโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรื่อง trends

อ.ชัยวัฒน์ ธิระพันธุ์: หลังจากทำงานเสร็จ ขอทุกกลุ่มนำผลงาน ไปวางเรียงไว้กลางห้อง เราจะมาไทย มุงกัน จะได้เห็นของเพื่อนๆ เหมือนกับเราไป shopping idea เราสามารถเดินวนดูรอบๆ ได้ ลองดูว่า trends ทั้งหลายของแต่ละกลุ่มมีอะไรเหมือน มีอะไรที่แตกต่าง

Hard Trends	Soft Trends
1. ความขัดแย้งของสังคมโลก	1. ยะยะที่มีขดลง
2. ของใช้เทคโนโลยี ICT	2. ราคาค่าบริการลดลง
3. ปริมาณการนำเข้า	3. ร.ม.ศ. กระแสการค้า
4. การผลิตยานยนต์	4. ราคาพลังงาน
5. การนำเข้าสินค้า	5. ราคาทองคำ
6. การนำเข้าสินค้า	6. ราคาน้ำมัน
7. การนำเข้าสินค้า	7. ราคาข้าว
8. การนำเข้าสินค้า	8. ราคาไก่
9. การนำเข้าสินค้า	9. ราคาหมู

Hard Trends	Soft Trends
- ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น	- ยาเสพติดเพิ่มขึ้น
- เทคโนโลยีมีความก้าวหน้า	- ปัญหาสิ่งแวดล้อม
- วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง	- การขาดแคลนพลังงาน
- ความเจริญทางวัตถุมีมากขึ้น	- ปัญหาเศรษฐกิจ
- การสื่อสารมีเร็วพร้อม	- การจัดการศึกษาทั่วโลก
- สภาพสังคมมีความซับซ้อน	- การเมืองการปกครอง
- มกฏเม็ลมาราชวิทยาลัย จ.ระยอง

ขอให้อาจารย์จับคู่กับเพื่อนต่างโรงเรียนที่ยังไม่เคยคุยกัน แลกเปลี่ยนกันว่า เมื่อเห็น trends ที่เพื่อนฯ ระดมนำเสนอแล้วคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีอะไรสะกิดใจบ้าง คุยกันสบายๆ ในฐานะของมนุษย์ต่อมนุษย์ ไม่ต้องเป็นผอ. เป็นครู เดินคุยกันไปเรื่อยๆ

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

Reflection

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ความประทับใจไม่มีความหมายถ้าได้ไม่นำไปทำให้เป็นจริง การเรียนรู้บางครั้งเราดำเนินไปตามกำหนดการ บางครั้งเราก็พลิกแพลง ให้เกิดความคาดไม่ถึง มีปริศนาธรรมให้ดูคิด เรื่องที่ไม่เคยคิดมาก่อน หัวใจของการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงรู้จัก รู้จักคือ รู้ว่าเป็นอย่างไร แต่เห็นก่อนนั่นคือ รู้จริง เข้าใจมันมากขึ้น เห็นเรื่องราวว่าเป็นมาอย่างไร เห็นที่มา แต่รู้จริงก็ไม่เท่ากับการรู้แจ้ง ซึ่งเหนือไปอีกชั้น บางครั้งเหนือคำอธิบาย **ผมคิดว่าส่วนใหญ่เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง เราเพียงแค่รู้จัก แต่มีคนที่มีรู้แจ้งคือ คนที่ลงมือปฏิบัติ** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกเกษตรกร พวกปราชญ์ชาวบ้าน เขาทำด้วย ๓H Hand Heart Head ทำด้วย มือ หัวใจ สมอง **ไม่มีทางที่จะเรียนด้วยสมองอย่างเดียว** ความยากของโรงเรียนคือ เราคุ้นกับ Head แต่จะแปลงมาเป็น Hand and Heart ไม่ง่าย แต่ถามว่าทำได้ไหม ทำได้ เพราะมีวิชามากมาย มีฐานการเรียนรู้อยู่แล้ว ถ้าอาจารย์ออกแบบได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับตัว ผอ. รอง ผอ. และครูแกนนำที่ช่วยกันออกแบบ

เมื่อวานได้คุยกับน้องคนหนึ่ง ได้คุยบางอย่างที่สะกิดใจเขา เขาไม่ใช่ครูแกนนำ เป็นตัวแทน น้องแต่นอยากให้เห็นแบบอะไรบางอย่างกับทุกคนเกี่ยวกับที่มาครั้งนี้

อ.จสิตรา โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย: หนูมาด้วยความว่างเปล่า มาแล้วก็กลัวว่าจะทำความลำบากใจให้กับคนที่เดิมตามแบบแผน ตามขั้นตอน เป็นระบบ หนูมีความคิดไม่ค่อยเป็นระบบ ชอบทำอะไรต่างจากคนทั่วไป เมื่อมาที่นี่ หนูก็เจอคนที่เดินตาม pattern ที่สังคมวางไว้ และเจอคนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับหนูจากที่ร่วมกิจกรรมกัน และเจอเพื่อนใหม่ๆ ที่คิด มองเห็นเหมือนเรา เมื่อวานหนูกำลังนั่งเขียนบททวนตนเอง พอตีอาจารย์เดินมา นั่งด้วย เลยได้คุยกับอาจารย์และได้ปลดปล่อยสิ่งที่เด็กอยากจะทำ ว่า ทำไมผู้ใหญ่ไม่พูดเรื่องนี้กัน ทำไมผู้ใหญ่ไม่คิดเรื่องนี้กัน หนูคิดว่าการทำในสิ่งที่เขาคิดมาแล้วเป็นเรื่องดี หนูเกิดมา ๒๘ ปี หนูรู้สึกว่าจะบางอย่างที่เขาบอกว่ามันดี ดีตามแนวทางที่เขาคิด หรือประสบการณ์ที่เขาเจอ ถ้าหนูไม่เจอประสบการณ์แบบเขา หนูก็คิดว่ามันไม่ดี หนูชอบค้านสิ่งที่คนอื่นพูด หนูรู้สึกไม่เห็นด้วย แต่จะไม่พูดออกมาว่าไม่เห็นด้วย เพราะสภาพสังคมเจอมากับตัว การที่มาที่นี่ ได้มุมมอง แต่ไม่ได้ในส่วนที่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเลย เวลาที่อาจารย์ให้เขียนเศรษฐกิจพอเพียง คุณครูสอนเด็กมาคงรู้จักเด็กหลังห้อง หนูก็เป็นเด็กหลังห้องในที่ประชุมที่นี่ ไม่ได้สนใจฟัง ไม่ได้จด เพราะปกติใส่แว่น แต่แว่นแตกยังไม่ได้ซ่อม จึง focus ไม่ได้ มองไม่เห็นก็ไม่สนใจ ได้มุมมองเรื่องของการมองคน ความคิดของคนจากการพูดคุย เช่น คุยกับอาจารย์เมื่อวาน สายชลเมื่อคืน พีตี๋ม รองฝ่ายวิชาการของโรงเรียนตนเองมากขึ้น ทำให้เห็นทัศนคติ เห็นประสบการณ์ต่างๆ ทำให้หนูได้มุมมองใหม่ๆ และได้คิดว่าจะนำไปปรับใช้กับตัวเองอย่างไร ไม่ได้คิดถึงคนอื่น เพราะเชื่อว่า ถ้าเราพัฒนาตนเองได้ก็น่าจะทำให้คนอื่นเห็นแล้วคนอื่นอาจจะนำไปพัฒนาตนเองได้เช่นกัน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ที่ให้แต่นมาพูด เพราะเขาบอกว่า **หนึ่ง เขาไม่ได้เป็นครูแกนนำ สอง เขาไม่ได้เนื้อหา แต่ได้มุมมอง** มุมมองมีประโยชน์อย่างไรกับเนื้อหา การได้เนื้อหาต้องดี ความ แต่ละโรงเรียนยึดแก่นหลัก

เศรษฐกิจพอเพียงได้ ต้องตีความ มันเป็นหลักของการเดินสายกลาง เป็นหลักสร้างความสมดุลของระบบที่เลื่อนไหลไปตลอดเวลา จุดสมดุลต้องปรับตามตลอดเวลา เช่น การถือจักรยานต้องรักษาสมดุลระหว่างถีบตลอดเวลา ต้องเคลื่อนไปตามสภาวะ ถ้าหยุดจักรยานจะล้ม ดังนั้น การสร้างสมดุลทั้งการเคลื่อนสังคม เคลื่อนวิถีคิด การเปลี่ยนครู เปลี่ยนผอ. เด็กนักเรียนมาแล้วก็เปลี่ยนไป เป็นเรื่องของแต่ละแห่งต้องพบเอง แต่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไขเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เราเข้าใจ แต่เราสามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ เรื่องแบบนี้ไม่มีวันจบ สำคัญคือ เราสามารถเชื่อมมุมมองที่แตกต่างของคนเข้าด้วยกันได้ใหม่ หัวใจของงานเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการบูรณาการมุมมองของครูต่างๆ เพราะครูแต่ละคนก็มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะในวิชาที่ตนเองสอน แล้วทุกวิชาสามารถเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงได้ทั้งนั้น ไม่ได้มีประตูเดียว มีหลายประตู อย่าไปปิดกันประตูต่างๆ ต้องเปิดให้เข้า แขนงนำคือผู้เชื่อมมุมมองที่แตกต่างหลากหลายเข้าด้วยกัน ทั้งในแนวระนาบ แนวตั้ง เมื่อเชื่อมได้สำเร็จแล้ว จะทำมันอย่างไรให้คนอื่นเข้าใจ เพราะโลกเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เด็กก็ต้องเตรียมรับมือเรื่องต่างๆ ไปด้วย ทำอย่างไรให้เขาได้ติดตัวไป

ผมเองก็ฉีกแนวจากเศรษฐกิจพอเพียงที่พูดๆ กันมา ผมเองก็เป็นกบฏ กบฏคือทำให้ดีขึ้น ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ พระพุทธองค์ตรัสว่า ท่านตรัสอะไรอย่าเชื่อ ทดลองดูก่อน ทำก่อน

วันนี้อยากให้อ่านเรื่องต่างๆ ชั่วคราว หันมามองด้วยสายตาใหม่ ที่ยึดมั่นว่า ใช่... ไม่แน่ อาจจริงในระยะเวลาหนึ่ง เงื่อนไขหนึ่ง อาจจะไม่จริงในอีกระยะ หรืออีกเงื่อนไขก็ได้ เราเป็นได้เหมือนน้ำไหลไปเรื่อยๆ ไหลไปถึงทะเลเป็นใช้ได้ จะไหลแบบไหนแล้วแต่สไตล์ของตนเอง ครูแต่ละคน ผอ.แต่ละคน โรงเรียนแต่ละโรงเรียนต่างมีสไตล์ของตนเอง ลอกเลียนแบบกันไม่ได้ อาจเอาความรู้บางอย่าง หลักคิดบางอย่างมาปรับประยุกต์ได้ แต่มีสไตล์ของตนเอง เหมือนพุทธศาสนาเริ่มจากอินเดีย พอเข้าสู่ประเทศจีน ก็เริ่มเปลี่ยนตามสไตล์แบบจีน จีนก็เชื่อมกับเต๋า ข้ามไปญี่ปุ่น ก็ไปเชื่อมกับเซน มาไทย พม่า ศรีลังกา แล้วพอไปถึงยุโรปไปอีกสไตล์เลย ในอเมริกาคนที่ถ่ายทอดพุทธศาสนา ไม่ใช่พระ พระเป็นคนส่วนน้อย ส่วนใหญ่เป็นลูกศิษย์หลวงพ่อบุชชาที่นั่น คนที่เผยแพร่พุทธศาสนาในยุโรป ในอเมริกาคือ นักจิตวิทยา อาจารย์สอนฟิสิกส์ อาจารย์สอน Biomolecular แม่บ้าน หลากหลายมาก เขาบอกว่าเขาสอนพุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ เขาจะพุ่งเข้าหาแก่น แก่นคือวิทยาศาสตร์ เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต ปัจจุบันมีนักจิตแพทย์หันมาศึกษาพุทธศาสนา มีคนชื่อ เจมส์ เมื่อ ๑๐๐ ปีที่แล้วเขาเอาเรื่องพุทธศาสนา มาเล่าให้นักศึกษาฟัง เดียวนี้มีการนำคำพูดของเจมส์มาอ้างอิงเรื่อยๆ เพราะฝรั่งไม่ยึดพิธีกรรม ฝรั่งพุ่งตรงสู่คำสอน เป็นวิทยาศาสตร์ ทุกอย่างพิสูจน์ได้หมด ท่านดาไลลามะบอกว่า ถ้าคำสอนของเราไม่ทนทานต่อการพิสูจน์ แสดงว่าเรามีปัญหา เมื่อ ๓ ปีที่แล้ว ที่ MIT มีการพบระหว่าง นักวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ และท่านดาไลลามะ และท่านอมโรภุซึ่งเป็นผู้ศิษย์ของหลวงปู่ชา คู่กัน มีคนนั่งฟัง ๓,๐๐๐ คน ๓ วัน ๓ คืน มีเรื่องหลายเรื่องไปไกลกว่าที่เราคิด

วิสัยทัศน์ (Vision)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: วันแรกที่เราดูจิโร่ เราประทับใจ เขาทำซูชิ เขาทำซ้าอยู่เรื่อยๆ แต่การทำซ้าของเขาแบบไม่น่าเบื่อ มีอะไรหลายอย่างที่มนุษย์ต้องทำซ้าเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เช่น นักดนตรีต้องซ้อมเล่นตลอดเวลา นักกีฬาต้องซ้อมตลอดเวลา วิ่งซ้าๆ เพื่อจะได้ทำเวลาต่ำกว่า ๑๐ วินาทีในการแข่งขัน วิสัยทัศน์ที่เราทำก็เช่นกัน อย่าคิดว่าทำแล้วถูกต้อง เมื่อวานเราเพิ่งแต่ขึ้นโครง วันนี้เราจะทำซ้า แต่ไม่ซ้าซาก ทำให้ดีขึ้น เมื่อวานแต่ละโรงเรียนได้ทำเรื่อง trend คือ สัญญาณเตือน การเห็น trend คือ โลกส่งสัญญาณอะไรให้เรา ที่ให้แต่ละโรงเรียนคิดคือแนวโน้ม/สัญญาณทั้งด้านบวกและด้านลบ ถ้าสัญญาณด้านลบ แสดงว่าเราต้องเตรียมตัวรับมือและพลิกให้เป็นบวกให้ได้ถ้าเก่งพอ และเราจะได้ใช้ประโยชน์จากสัญญาณด้านบวก ผมเคยทำฝึกอบรมให้เด็กติดคุก เป็นซาโจอยู่ในคุก พอออกมา เขาทุ่มเทช่วยผู้อื่น ไม่อยากเห็นคนอื่นผิดซ้ำรอยตนเอง...มนุษย์เรียนรู้ตลอดเวลา

ให้แต่ละโรงเรียนเลือกเอา trends ที่น่าสนใจว่าจะส่งผลกระทบต่อโรงเรียนของตนเอง บริบทของแต่ละชุมชน เลือกมา ๔ trends มาทำวิสัยทัศน์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อมองไปข้างหน้า รับมือกับอีก ๑๐ ปีข้างหน้า การเห็น trends คือ ให้เราไม่ประมาท เตรียมตัวรับมือความเสี่ยงต่างๆ มากมาย ผมยืนยันว่า ต่อไปรัฐบาลกลางจะไม่สามารถรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ แต่คนที่จะรู้ดี คือ ชุมชน ที่จะรู้ปัญหา รับมือกับความเสี่ยงได้ดีกว่ารัฐบาลกลาง เช่น ตอนน้ำท่วม รัฐบาลกลางรับมือไม่ได้ ความช่วยเหลือต่างๆ แต่ถ้าชุมชนใดที่เขาช่วยเหลือกันดี เช่น ชุมชนแถวเมืองนนท์รับมือได้ดี จัดการแก้ปัญหาได้ดี เพราะฉะนั้น โรงเรียนของอาจารย์จะเป็นโรงเรียนที่รวบรวมความรู้รับมือได้ดีกับความเสี่ยงในอนาคตได้ แล้วแต่อาจารย์จะตีความ ความเสี่ยง เช่น เรื่องน้ำท่วม โรงเรียนของอาจารย์จะทำอย่างไรได้ เป็นที่พิศพิงได้ไหม ความเสี่ยงเรื่องเศรษฐกิจพัง โรงเรียนของอาจารย์อาจตั้งกลุ่มออมทรัพย์มาดูแลกัน เพราะความเสี่ยงมีหลายประเภท

มีการทำวิจัยที่อังกฤษ เขาบอกว่า ต่อไปประเทศอังกฤษ รัฐบาลกลางจะไม่มีเงินมาช่วยเหลือประชาชนได้เหมือนเดิม ทำอย่างไรให้ความเสี่ยงเหล่านี้ ไม่ใช่เรื่องที่รัฐบาลต้องดูแลให้ประชาชนเหมือนเด็กเล็กๆ ที่พ่อแม่ต้องดูแลปกป้องตลอดเวลา ดังนั้นต้องให้ประชาชนรับผิดชอบตนเองบ้าง มีวุฒิภาวะ ดูแลรับความเสี่ยงด้วยตนเองบ้าง เช่น เรื่องสุขภาพ รัฐบาลกลางไม่สามารถมีงบประมาณสนับสนุนโรงพยาบาลได้ตลอดเวลา การรับมือกับความเสี่ยงคือ ประชาชนต้องดูแลไม่ให้ตนเองป่วย จึงต้องมีพฤติกรรมการบริโภค การใช้ชีวิต การออกกำลังกายหรือโอกาสทางเศรษฐกิจ มีสิทธิ์เกิดซ้ำเรื่องฟองสบู่แตกมันอาจเกิดซ้ำ อย่าคิดว่า เป็นข้าราชการจะมีเงินเดือนใช้ อย่าประมาท

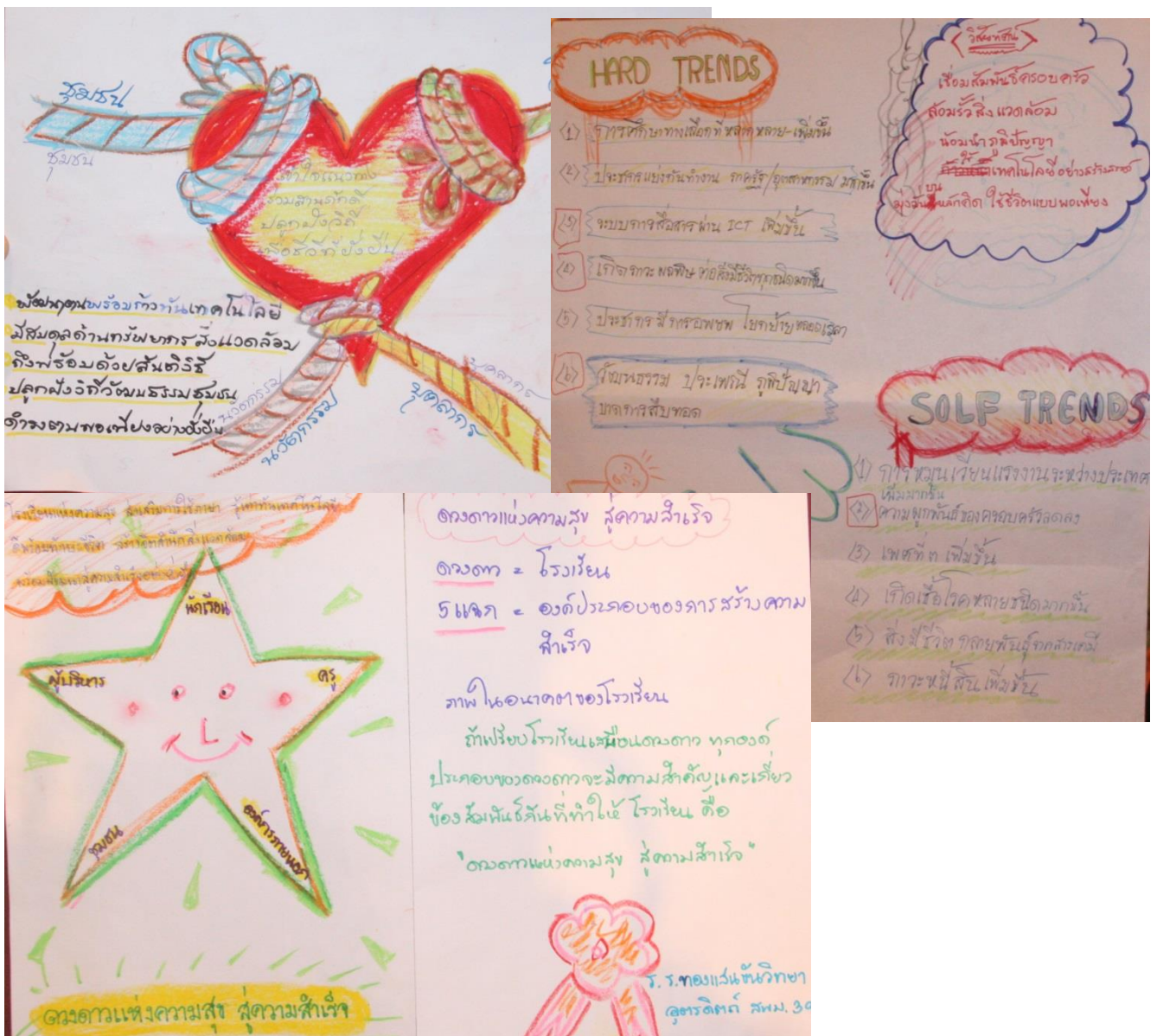
การรับมือกับความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะไม่ให้เราหลงไปกับระบบทุนนิยม แต่วิธีการรับอยู่ที่เราจะสอนแบบไหน อาจารย์พลิกแพลงได้ทุกรูปแบบ สอนในวิชาต่างๆ ได้ วิชาพุทธศาสนา วิชาภาษาไทย วิชาต่างๆ คิดว่าสอนได้หมด ถ้าครูเหล่านี้มานั่งคุยกัน ทุกคนมีสิทธิเปิดประตูให้นักเรียนเข้าไปสู่การเรียนรู้

ผมพูดอาจเป็นเชิงปรัชญา เพราะไม่อยากให้อาจารย์ติดรูปแบบ แต่อาจารย์จับเป้าหมายได้ เห็นวิธีการเห็นสไตล์ของตนเอง สไตล์ของโรงเรียน แล้วเล่นตามสไตล์ที่เราถนัด สไตล์ใครสไตล์มัน แต่บรรลุเป้าหมาย ผাগเอาบทเรียนของเรื่อง “จิโร่” มาดูคือ มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

อยากให้อาจารย์ใช้เวลา ๑ ชั่วโมงเอาเรื่อง trend และ vision ที่ทำไว้ไปคุยกันว่าจะปรับอย่างไรให้มันคม เห็นศักยภาพของตนเอง เห็นตัวเองที่เป็นแกนนำ เห็นตัวเองที่เป็น ผอ. รองผอ. ให้เป็นสไตล์ของโรงเรียน ของตนเอง ดูทีมฟุตบอล แมนยูฯ ก็มีสไตล์ของตนเอง ทีมสไตรคิตีก็มีสไตล์ของตนเอง ทุกคนต้องมีสไตล์ของตนเอง เราถึงจะมีความสุขเพราะทำตามสไตล์ของเราเองโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- เลือก trends ที่ท้าทายโรงเรียนตนเอง
- ทบทวนวิสัยทัศน์ที่เขียนไว้ว่าเป็นสไตล์ของตนเองหรือไม่ อย่างไร เราคิดว่าครูในโรงเรียนของเรามีนิสัยอย่างไร มีสไตล์อย่างไร
- ปรับวิสัยทัศน์ที่เขียนไว้ใหม่ให้เป็นสไตล์ของตนเอง เพราะวิสัยทัศน์ต้องดึงศักยภาพของทุกคนในโรงเรียนเข้าด้วยกัน

**ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนร่วมกันปรับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนของตน
เสร็จแล้วให้ทุกกลุ่มนำผลงานมาวาง พิจารณาผลงานของแต่ละกลุ่ม มีอะไรใกล้เคียงหรือแตกต่างกัน**

ความฉลาด ๘ ประการ (Multiple Intelligence)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: วิสัยทัศน์ที่อาจารย์ทำในวันนี้ต้องนำไปหารือกับคณะครูในโรงเรียนที่ไม่ได้มา เมื่อเราได้วิสัยทัศน์แล้ว เราแปลงเป็นยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ที่ได้วันนี้ต้องนำไปพูดคุยในโรงเรียน สิ่งสำคัญมากคือต้องเห็นแนวโน้ม คนไทยชอบความทันสมัย เหนือความทันสมัยแต่ไม่ได้ตั้งสติให้ดี ต้องอ่าน trend ให้ออกว่าโลกจะไปอย่างไร และรับมือให้ได้ เพราะฉะนั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ความล้ำหลัง แต่คือ การอ่าน trend โลกให้ออก และรู้ว่าโลกจะไปทางไหน

ถ้าเราสังเกตให้ดี

๑. โลกจะให้ความสนใจกับเรื่องจิตใจ/จิตวิญญาณมากขึ้น เพราะว่าการพัฒนาระบบทุนนิยมที่เน้นวัตถุ มันทำลายทรัพยากรมากเกินไป ตัวอย่าง VDO ในอเมริกาที่เราได้ดู (Story of Stuff) ก็พูดถึง ในมหาวิทยาลัย Harvard เริ่มสอนเรื่องของจริยธรรมกับการทำธุรกิจ ซึ่งจริงๆ ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ถูกทิ้งไปนาน เพราะจริยธรรมต้องมีการแพทย์ จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณทนายความ จรรยาบรรณตำรวจ ทุกคนต้องมีจรรยาบรรณหมด แต่มันลืมนั่น โลกกำลังป่วยเพราะเรื่องไร้อจรรยาบรรณ เมื่อป่วยคนก็รู้และพยายามกลับมาใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ เราจะเห็นว่า หนังสือเกี่ยวกับจิตใจ คนอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น คนชั้นกลางไปวัดมากขึ้น แต่การไปวัดไม่ใช่หนีโลก หรือปลีกวิเวก แต่เพื่อจะฟื้นฟูพลังตั้งสติแล้วกลับมาเผชิญกับโลกใหม่ แนวโน้มสำคัญเรื่องจริยธรรม คุณธรรม จิตวิญญาณ จะเป็นทิศทางใหญ่ของโลก ชาติไหนจับได้ดี จับได้แม่น จับได้เร็ว จะฟื้นเร็ว ระบบวัตถุนิยมจะลดลง คนจะพูดเรื่อง GNH (Gross National Happiness) มากขึ้น

๒. คนพูดเรื่อง โลกร้อนมากขึ้น ประเทศที่ขับเคลื่อนได้ดี อยู่แถวสวีเดน เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวิสเซอร์แลนด์ ประเทศที่มีประชาคมที่แข็งแรง ประชาชนที่มีการศึกษา รับผิดชอบต่อสังคม ประเทศนั้นก็รับมือกับวิกฤตธรรมชาติได้ดี ดูแลกันได้ดี

นี่คือ แนวโน้มที่เราต้องอ่านให้ออก อย่าคิดว่าการทำเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเซย **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การศึกษาสู่ศตวรรษที่ ๒๑ โลกสมัยใหม่กำลังจะเลี้ยวกลับมาเรื่องคุณธรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม ชุมชนและสังคม** เพียงแต่ว่าเทคโนโลยีมันทันสมัยมากกว่าเดิม เราต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็น กุญแจจะอยู่ที่เทคโนโลยีเป็นของกลาง จะให้เป็นบวกก็ได้ เป็นลบก็ได้ ต้องใช้ให้เป็น จิตของมนุษย์ต้องเห็น คนที่บ้าเทคโนโลยีเพราะขาดสภาวะจิต ที่เราทุกกลุ่มทำเรื่องจริยธรรมถูกแล้ว แต่ทำอย่างไรไม่ให้เซย ให้มีชีวิตชีวา **ให้มีทั้งอนุรักษ์และพัฒนาไปด้วยกัน โดยมีคุณธรรมเป็นตัว balance ทั้งคู่** ใช้ให้เป็น

ผมเคยพูดถึง ไฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ซึ่งเป็นนักการศึกษาคนสำคัญ เรื่อง**ความฉลาดทั้ง ๘ (Multiple Intelligence)** แต่ที่เน้นคือ Social Intelligence ตรงนี้จะเป็นเรื่องใหญ่ของสังคมไทย ความฉลาดทางสังคม คือรู้ว่าตนเองเป็นใคร จะอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างไร จะคลี่คลายความขัดแย้งอย่างไร เป็นเรื่องใหญ่ เพราะต่อไป สังคมไทยเป็นสังคมเดี่ยว พ่อแม่ไม่มีเวลา ชุมชนไม่ได้ดูแล พฤติกรรมเด็กจะเปลี่ยนไป Social Intelligence จะเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย ถ้าคนอยู่ร่วมกันไม่ได้ พูดกันไม่เข้าใจ มองหน้ากันก็ช้ำกันได้ นี่เป็นผลผลิต เพราะขาด Social

Intelligence โรงเรียนสร้างได้ใหม่ วิชาสังคม วิชาประวัติศาสตร์ วิชาภาษาไทย สร้าง Social Intelligence ได้แต่เมื่อก่อนเราไม่คิด เราสอนสังคมก็เรื่องสังคม ประวัติศาสตร์ก็เรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมก็เรื่องวัฒนธรรม แต่ Social Intelligence มนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องรู้ว่า เราเป็นใคร พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ของเรามาจากไหน ชุมชน เมืองของเรา เมืองเขากลางคันคร เป็นอย่างไร สร้างมาอย่างไร มีประวัติศาสตร์มาอย่างไร มีสิ่งแวดล้อมอะไร มีวัฒนธรรมประเพณีอะไรดีๆ Who am I? สำคัญ มีรากเหง้า คนที่ไม่มีรากคือคนที่ไม่มีวันเจริญ เจริญยาก เกี่ยวข้องอย่างไรกับ Social Intelligence วิชาประวัติศาสตร์จะเล่าอย่างไรให้เขาภูมิใจ เห็นตัวตน ประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมได้ใหม่ เกี่ยวข้องกับปรัชญาการดำรงชีวิตใหม่...เห็นใหม่ มันเล่นได้หมด แค่เรื่องเดียว เรื่อง Social Intelligence แต่เรามีอีกตั้ง ๔ ด้าน อาจเป็น ๔ ฐานการเรียนรู้ของท่านก็ตาม แต่ที่สำคัญท่านใช้วิธีอะไรจัดการเรียนรู้ ท่านเอาแต่สอนตัวหนังสือ หรือเอาหนังสือเป็นตัวล่อแล้วพลิกกระบวนการ เพราะฉะนั้น การทำโครงการ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ภาระใหม่ แค่พลิกมุมมองการคุย แล้วบูรณาการเรื่องต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้สนุก ทำให้มีชีวิตชีวา ทำให้เพื่อนครูที่ต่างคนต่างสอนหันหน้ามาคุยกัน Social Intelligence ก็เกิดขึ้นกับครู เด็กจะเกิด Social Intelligence ได้อย่างไร ถ้าครูยังไม่มี Social Intelligence

การจะนำวิสัยทัศน์นี้ไปคุยกับเพื่อนครู อย่างน้อยต้องทำให้เห็นว่าวิสัยทัศน์นี้จะเข้าฐานไหนก็ได้ มันก็จะไปสู่อุณหภูมิหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของความเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ จะทำแบบนี้ได้ ครูต้องเข้าใจก่อนว่า มันเข้าได้หมด งานนี้คือ การบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยการสนทนากัน ก็จะเชื่อมพลัง เชื่อมความรู้ เชื่อมวิธีการ เข้าด้วยกัน และผมยืนยันว่ามันไม่ใช่เรื่องล้าหลัง มันเป็นยุทธศาสตร์แห่งศตวรรษที่ ๒๑

ให้แต่ละโรงเรียนหรือกันว่า จะมีวิธีการสื่อสารกับครูในโรงเรียนอย่างไร จะมีกระบวนการสนทนากันอย่างไรให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ ไม่ใช่ภาระใหม่ เพียงแต่พลิกมุมมอง และจัดกระบวนการบูรณาการแต่ละสาระวิชาเข้าด้วยกัน โดยให้เขียนเป็นขั้นตอน ๕ ขั้น ในการสื่อสารกับเพื่อนครูในโรงเรียนอย่างไร เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วม เพราะท่านรู้วิสัยใจคอของเพื่อนครู ของผอ.ดี

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนร่วมกันทำงานเรื่องการสื่อสารกับครูในโรงเรียน

อ.ชัยวัฒน์ ภิระพันธ์: ให้แต่ละโรงเรียนเก็บเอกสารบันไดการสื่อสาร เรื่อง trends และวิสัยทัศน์ที่ได้ทำไว้ กลับโรงเรียน เพื่อนำไปเล่า หรือ สื่อสาร ทำความเข้าใจ หรือปรับปรุงคลี่คลายทำความเข้าใจร่วมกันกับเพื่อนๆ ครูในโครงการ เวลาจะเล่าต้องเล่าเรื่องกระบวนการของการได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ได้อย่างไร เริ่มตั้งแต่ทำวิสัยทัศน์ขั้นที่ ๑ เสร็จแล้วคิดเรื่องแนวโน้ม เลือกลงแนวโน้มไปปรับวิสัยทัศน์ ต้องเล่าให้เพื่อนฟังจะได้ไม่เป็นการยัดเยียด

check out

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ให้นั่งกลุ่มละ ๔ คน คณะโรงเรียน ก่อนเริ่มให้นั่งสงบ ตั้งสติ สิ่งที่ผมทำกับอาจารย์ เหมือนกับสิ่งที่อาจารย์ทำกับเด็กที่โรงเรียน ตั้งสติ มีสมาธิ คุณคิดว่า ตั้งแต่วันแรกถึงวันนี้ มีอะไรที่เป็นสิ่งใหม่ๆ สดๆ เกิดขึ้นในสมองและหัวใจของอาจารย์บ้าง ทั้งในแง่ความคิด ในแง่ความรู้สึก แล้วเล่าให้เพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง คนละ ๒ นาที

ผู้เข้าร่วม Check out ในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: Check out ทุกคนในกลุ่มแล้ว เชิญบางท่านที่อยากแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่ฟัง ด้วย check out กลุ่มใหญ่ท่านละ ๑ นาที

อ.ฤทธิชัย วิเศษชาญ: จากโรงเรียนบ้านเป่าวิทยา ตลอดเวลาที่ผ่านมามาจนถึงตอนนี้จะขอ check out ด้วยห้องๆ เล็กๆ ห้องหนึ่ง ห้องๆ นี้จะมีความเป็นห้องที่เป็นศูนย์ ศูนย์ทั้งตำแหน่ง ไม่มีผู้อำนวยการ ไม่มีรองผู้อำนวยการ ไม่มีหัวหน้า ไม่มีทุกอย่าง แล้วห้องๆ นั้นต้องเป็นแก้วที่วางเปล่าด้วย ผมฝันทุกครั้งเมื่อไปอบรมที่ไหนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยากให้เป็นห้องนี้ แต่พอกลับเอาเข้าจริงๆ ลองทำดูมันก็ยังมีอาการ อยากให้เป็นแบบนี้ เป็นห้องที่คุยกันได้ ด้วยอารมณ์ ความรู้สึก แล้วจะแชร์กันได้ดีขึ้น แต่เมื่อกลับไปข้างนอกบทบาทหน้าที่มันบังคับ แต่กลับมาห้องนี้ ห้องแห่งแก้วแห่งความว่างเปล่า แล้วจะเป็นความเข้าใจที่งดงามสุดๆ

ผอ.สุเมธ ปานะถิก: จากโรงเรียนโนนสังวิทยาคาร ห้องนี้มีลักษณะเป็นห้ององค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งมี ๓ ส่วน ๑. ส่วนบุคคล ที่แต่ละคนมาแชร์กัน เอาความคิดของตนเอง เราความรอบรู้ส่วนบุคคลมาแชร์กัน ๒. เป็น Team learning ที่จับคู่คุยกันเป็น ๒/๔ คน ๓. กลับมาสู่ความเป็นองค์กร หลังจากที่ได้ไปเรียนรู้ที่อื่นก็กลับมาเรียนรู้ที่โรงเรียนตนเอง นี่คือการได้สร้างและฝึกให้เราไปสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่โรงเรียน ซึ่งเราได้เรียนรู้จากทุกคน ทุกโรงเรียน นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้มาพัฒนาโรงเรียนเรา ได้วิสัยทัศน์ ได้ trends ที่จะทำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเดินไปอย่างสง่างามและมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ส่วนเรื่องมูลนิธิฯ ผมอยู่ในระบบของราชการ อบรม ประชุมมาเยอะ เพิ่งจะมาอบรมของมูลนิธิฯ ไม่กี่ครั้ง ถามตนเองตลอดว่า ธนาคารไทยพาณิชย์หรือสยามกัมมาจลทำเรื่องนี้เพื่ออะไร เมื่อวานนี้ได้คำตอบว่า ทำ CSR เพื่อคืนสิ่งต่างๆ ให้สังคม ต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นักเรียน มูลนิธิฯ ไม่ต้องทำอะไรฝากให้พวกเราไปทำให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้น โนนสังวิทยาคารน่าจะรับที่จะทำสิ่งนี้ให้เกิดกับผู้เรียน สุดท้ายนักเรียนก็จะไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

อ.ลำพู ไชชิน: จากโรงเรียนแม่สรวยวิทยา กิจกรรมตั้งแต่วันแรกเดินทางมาก็คุยกันว่า กิจกรรมจะจัดอย่างไรค่อนข้างหนักใจ แต่พอมาเจอไม่มีรูปแบบของกิจกรรมเลย ข้อคิดที่ได้ จะนำไปใช้แน่นอนคือ ก่อนทำอะไร เรียกสมาธิก่อนให้ตนเองมีสติ ก่อนทำการใดๆ ให้วางลำดับขั้นตอน เสร็จแล้วทำ ทำแล้วกลับมาเช็คอีก ว่าถูกหรือยัง ดีหรือยัง ได้หรือยัง พัฒนาปรับเปลี่ยนตลอดเวลา และสื่อที่ได้ดูก็ดีมาก อีกอย่างที่ได้จากผอ.ที่ได้ให้ข้อคิด คือ ในการทำงานที่นี้บางท่านตำแหน่ง ผอ. รองผอ. ครู ครูใหม่ มาในนี้ทุกคนไม่มีตำแหน่งเลย สังเกตดูประทับใจท่าน

ผอ.บางท่าน คือ ในการทำงานทุกคนไม่มีตำแหน่งเลย ช่วยวาดรูปบรรยายสี่ ซึ่งเห็นได้ยากมาก การทำงานเป็นแบบ กัลยาณมิตร อยากให้การทำงานแบบนี้ไปใช้ในโรงเรียน

อ.สมชาย ลาภประโยชน์: เพิ่งรู้ว่าสิ่งที่เราทำตรงนี้ เราทำเพื่อชาวโลกมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ทุกวันนี้ เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่มาก เชื่อว่าจุดนี้ก็จะระเบิดออกไปสู่ข้างนอก มีทุกภูมิภาคที่เราอยู่ ผมเชื่อว่า มันจะเกิดจากตัวเรา

อ.สุนีย์ หริพ่าย: จากโรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม ขอขอบคุณมูลนิธิ ที่ให้โอกาส ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่างจากครั้งก่อนๆ ที่ได้ร่วมอบรมมา ก็ขอยกคำสอนของพระพุทธเจ้าคือ สัปปายะ ๔ ตอนนี้มีครบหมดเลย ที่พักที่สุขสบาย อาหารอร่อย ครูที่ดีเป็นวิทยากร สำคัญคือได้เพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดี ทั้ง ๔ องค์ประกอบได้เต็มสมบูรณ์ และที่สำคัญคือได้ความรู้ใหม่ ทราบว่า บางท่านเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดีมาก บางท่านพอทราบบ้าง บางท่านไม่ทราบ ก็เป็นการเติมความรู้เดิม เสริมความรู้ใหม่ให้กับพวกเราทุกคน ก็เชิญชวนพวกเราปรบมือให้กำลังใจ มูลนิธิ ทีมงาน และวิทยากร และหวังว่าพวกเราทุกคนจะเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความสำเร็จสมดังเจตนารมณ์ของมูลนิธิ และพระบรมราชาบาทของในหลวง

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: ยอมรับว่าหลายคนในนี้ไม่รู้จัก มาวันนี้เห็นหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เห็นความผ่อนคลาย เราขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมานาน และขับเคลื่อนเชิงทฤษฎีมาเยอะ ก็อยากเห็นว่ามุมมองกว้างขึ้น เพราะว่า ท่านอาจารย์ชัยวัฒน์เป็นคนใช้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีกระบวนการ และไร้กระบวนการ และเป็นตัวอย่างที่น่าองค์กรความรู้ต่างๆ มาประมวลให้เราได้เรียนรู้ ที่สำคัญที่สุดคือ การเรียนรู้จากภายใน คิดว่าตนเองได้เติมพลังการเรียนรู้จากภายในเยอะ และเห็นวิธีการทำเป็น step และรู้ว่าเราจะนำทฤษฎีที่ได้เรียนรู้ไปทำอย่างไร ก็เห็นการสะท้อนจากโรงเรียนเยอะแยะ ก็รู้สึกดีใจ และขอขอบคุณอาจารย์ และได้เรียนรู้จากพวกเรากันเอง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ผมอยาก check out กับท่านทั้งหลายบ้าง หัวใจของเศรษฐกิจพอเพียง คือการเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ในโลกศตวรรษที่ ๒๑ เป็นโลกที่มีความสลับซับซ้อน มีปัญหาต่างๆ มากมายพวกท่านทั้งหลายก็ทำออกมาเป็น trends กันแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ความเชย ไม่ใช่ความล้าหลัง ไม่ใช่การถอยหลังเข้าคลอง แต่คือ เรื่องการรู้จักเดินสายกลางให้เป็น ใช้ชีวิตให้เป็น ใช้ชีวิตให้มีความหมาย มีคุณค่า มีความสุข อยู่กับตนเองให้เป็น รู้จักรักตนเองให้ถูกทาง เมื่อเจอปัญหาทำให้มองว่า มันขัดเถลเถลเรา ผมทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่นั้นเป็นผู้นำนักศึกษาในประเทศเยอรมัน ซึ่งก็กินเวลา ๔๐ ปี ก็ยังไม่หยุดยั้ง ทั้งที่รู้ว่าประเทศชาติยังมีปัญหามากมาย แต่ความยากลำบากทำให้ผมต้องเรียนรู้ ทบทวน ยกระดับตนเองตลอดเวลา ความยากลำบากไม่เคยทำให้คนแย่

หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะช่วยให้เพื่อนๆ เปลี่ยนมุมมองใหม่ เราไม่ได้ทำอะไรใหม่ วิชาอะไรก็เหมือนเดิมเพียงแต่เปลี่ยนมุมมองใหม่ ทำอย่างไรให้วิชาสังคมกลายเป็น Social Intelligence วิชาประวัติศาสตร์ ทำให้เรามีรากเหง้า ความภาคภูมิใจในตัวเอง ในบรรพบุรุษ เห็นคุณค่าในสิ่งที่บรรพบุรุษทำไว้ให้เรา เรียนวิทยาศาสตร์ทำให้เราเฉลียวฉลาด คิดเป็น มีเหตุผล วิชาชีววิทยาทำให้เราเห็นคุณค่าของระบบนิเวศน์ เพียงเปลี่ยนมุมมองนิดเดียว ไม่ใช่ภาระเลย งดงาม และมีพลังมาก

ฝากอาจารย์ไว้ ๑.เปลี่ยนมุมมอง มองทบทวน รักตนเองให้เป็น เห็นปัญหาที่มาเผชิญเราด้วยอีกมุมมองหนึ่ง ๒. เห็นเพื่อนมนุษย์ ในฐานะที่เป็นทั้งสมหวัง ไม่สมหวัง คิดตรงกันไม่ตรงกัน เหมือนที่อาจารย์เต๋ย (ฤทธิไกร วิเศษชาญ) บอกว่า พอนั่งคุยกันดีๆ มันก็มีอะไรที่เติมเต็มกันได้ตลอดเวลา เราก็จะมี Social Intelligence เมื่อมี

Social Intelligence แล้วเราก็จะมี Emotional Intelligence มีความเฉลียวฉลาดในการควบคุมอารมณ์ของตน คนไหนทำได้ดีก็จะสามารถพูดกับคนอื่นเขา ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่ไม่ต้องทะเลาะกับคนที่คิดต่าง แต่มีวิธีคลี่คลายปัญหาอีกแบบหนึ่ง สุดท้ายคือ ทุกท่านจะเป็นแหล่งสำคัญที่ทำให้คนใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย มีสติ ไม่บ้าบอโง่เขลา ผมก็ชอบแต่งตัวดี ๆ แต่งตัวเท่า ๆ แต่ผมก็จะไม่เกินขอบเขตของผม ทุกคนจะรู้สภาวะของตนเอง ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว แต่รู้ว่า life style ของตนเองเป็นอย่างไร ทางสายกลางอยู่ตรงไหน สภาวะของความสุขอยู่ตรงไหน แล้วจะสุขร่วมกับคนอื่นอย่างไร แล้วตัวอาจารย์เป็นพลังสำคัญ อย่างที่อาจารย์สมชายบอกว่า เป็นกำลังหนึ่งของโลกในการเปลี่ยนแปลง โลกต้องการคนอย่างพวกเรา check out ครับ.
